

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT DOKTORA PROGRAMI

**POLİTİK KONJONKTÜR TEORİLERİ;
GELENEKSEL FIRSATÇI MODEL TÜRKİYE UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

Selda KONAK KURUÇELİK

EYLÜL-2022

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT DOKTORA PROGRAMI

**POLİTİK KONJONKTÜR TEORİLERİ;
GELENEKSEL FIRSATÇI MODEL TÜRKİYE UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

Selda KONAK KURUÇELİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Metin BERBER

EYLÜL-2022

TRABZON

ONAY

Selda KONAK KURUÇELİK tarafından hazırlanan “Politik Konjonktür Teorileri; Geleneksel Fırsatçı Model Türkiye Uygulaması ” bu çalışma 21.10.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalı Doktora Programı’nda **doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Mustafa Kemal DEĞER	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. Metin BERBER	Üye	☐	☐	
Prof. Dr. Hüseyin DAĞLI	Üye	☐	☐	
Prof. Dr. İbrahim ARSLAN	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Aykut EKİNCİ	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurullar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ- Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yararlanılan kaynakların tümü eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Selda KONAK KURUÇELİK

14.09.2022

ÖNSÖZ

Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi, iktidar partisinin seçimi yeniden kazanmak için ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda nasıl manipüle ettiğini analiz eder. Teori iktidar partisinin fırsatçı veya partizan olmasına göre iki kısımda incelenir. Fırsatçı politik konjonktür dalgalanmalar teorisinde iktidar partisinin amacı seçimleri kazanmaktır ve bunun için ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda manipüle eder. Partizan politik konjonktür dalgalanmalar teorisinde, iktidar partisi kendi seçmen grubuna yönelik politika uygulamaları ile onların oylarını kazanmaya çalışır. Bu teoriler adaptif bekleyişlerin geçerli olduğu dönemde geleneksel politik konjonktür dalgalanmalar teorisi, rasyonel beklentilerin geçerli olduğu dönemde ise rasyonel politik konjonktür dalgalanmalar teorisi olarak adlandırılmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar teorisinin varlığının test edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2003-2019 yılları arasında gerçekleşen 4 genel seçim dönemi için yapılan çalışmada, Alesina, Cohen ve Roubini ‘nin 1992 yılında OECD ülkeleri ve endüstriyel ülkeler için yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif modelden faydalanılmıştır. Böylece geleneksel fırsatçı modelin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle çalışma boyunca desteğini esirgemeyen, tez danışmanlığını yürüten saygıdeğer hocam Prof. Dr. Metin BERBER’ e çok teşekkür ederim. Ayrıca bu doktora tezinin savunma jürisinde yer alan, tezin son halini almasında görüşlerini esirgemeyen Prof. Dr. Mustafa Kemal DEĞER, Prof. Dr. Hüseyin DAĞLI, Prof. Dr. İbrahim ARSLAN‘ ve Doç. Dr. Aykut Ekinci’ye teşekkür ederim.

Eylül, 2022

Selda KONAK KURUÇELİK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İKTİSAT VE POLİTİKA İLİŞKİSİNE AİT TEORİK ÇERÇEVE	4-25
1.1. İktisat.....	4
1.2. Politika	4
1.3. İktisat-Politika İlişkisi	5
1.4. Yeni Politik İktisat : Kamu Tercihi Teorisi.....	7
1.4.1. Kamu Tercihi Teorisinin Temel Varsayımları	10
1.4.2. Kamu Tercihi Teorisinde Siyasal Aktörler ve Davranış Eğilimleri.....	11
1.4.3. Kamu Tercihi Teorisi İnceleme Alanı	14
1.4.3.1. Pozitif Kamu Tercihi Teorisi	15
1.4.3.1.1. Kamu Ekonomisi Başarısızlığı Teorisi.....	16
1.4.3.1.2. Ortanca Seçmen Teorisi	19
1.4.3.1.3. Oylama Kuralları Teorisi.....	20
1.4.3.1.4. Çıkar Grupları Teorisi	21
1.4.3.1.5. Bürokrasinin Ekonomi Teorisi	22
1.4.3.1.6. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi	22
1.4.3.2. Normatif Kamu Tercihi Teorisi	23
1.4.3.2.1. Optimum Oylama Kuralı.....	24
1.4.3.2.2. Anayasal İktisat	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALAR TEORİSİ.....	26-50
2.1. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisinin Gelişimi	25
2.2. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisine İlişkin Modeller	28
2.2.1. Geleneksel Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi	29
2.2.1.1. Geleneksel Fırsatçı Model	30
2.2.1.1.1. Geleneksel Fırsatçı Model Varsayımları	30
2.2.1.1.2. Geleneksel Fırsatçı Model İşleyişi	32
2.2.1.1.3. Geleneksel Fırsatçı Modelin Temel Çıkarımları	35
2.2.1.2. Geleneksel Partizan Model	35
2.2.1.2.1. Geleneksel Partizan Model Varsayımları	36
2.2.1.2.2. Geleneksel Partizan Modelin İşleyişi	38
2.2.1.2.3. Geleneksel Partizan Modelin Temel Çıkarımları	38
2.2.2. Modern Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi	39
2.2.2.1. Rasyonel Fırsatçı Model	41
2.2.2.1.1. Rasyonel Fırsatçı Model Varsayımları	41
2.2.2.1.2. Rasyonel Fırsatçı Model İşleyişi	43
2.2.2.1.3. Rasyonel Fırsatçı Modelin Temel Çıkarımları	44
2.2.2.2. Rasyonel Partizan Model	44
2.2.2.2.1. Rasyonel Partizan Model Varsayımları	44
2.2.2.2.2. Rasyonel Partizan Model İşleyişi	45
2.2.2.2.3. Rasyonel Partizan Modelin Temel Çıkarımları	49
2.3. Politik Konjonktür Teorilerinde Yeni Yaklaşımlar	49
2.3.1. Frey-Schneider Politik Konjonktür Teorisi	49
2.3.2. Bağlam Koşullu Politik Konjonktür Teorisi	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE SEÇİM DÖNEMLERİ VE ANALİZE ESAS GÖSTERGELER İLİŞKİSİ	51-61
3.1. Kamu Harcamaları	51
3.2. Cari Transferler	52
3.3. M1 Para Arzı	53
3.4. M2 Para Arzı	55
3.5. Yurt İçi Krediler	56
3.6. İşsizlik Oranı	57
3.7. Enflasyon Oranı	58
3.8. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	59
3.9. Kamu Bankaları Kredileri	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GELENEKSEL MODEL: TÜRKİYE UYGULAMASI.....	62-88
4.1. Literatür İncelemesi	62
4.2. Ekonometrik Yöntem.....	68
4.2.1. Zaman Serilerinde Kullanılan Bazı Tanımlayıcı İstatistikler.....	68
4.2.2. Durağanlık Analizi ve Birim Kök Testleri.....	68
4.2.2.1. Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Birim Kök Testi.....	69
4.2.2.2. Phillips- Perron (PP) Birimkök Testi.....	69
4.2.3. Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli.....	70
4.2.4. Diyagnostik Testi.....	70
4.2.4.1 Jargue-Bera Testi.....	71
4.2.4.2. Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test	71
4.2.4.3. Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey Test.....	72
4.2.4.4. Cusum Test	73
4.3. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem.....	73
4.3.1. Ham Serilere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	74
4.3.2. Zaman Serilerinin Durağanlık Analizleri.....	76
4.4. Modellerin Tahmin Edilmesi	76
4.4.1. Cari Transferler Test Sonuçları.....	78
4.4.2. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Test Sonuçları	79
4.4.3.Kamu Harcamaları Test Sonuçları.....	80
4.4.4. M1 Test Sonuçları.....	81
4.4.5.M2 Test Sonuçları.....	82
4.4.6. İşsizlik Oranı Test Sonuçları.....	84
4.4.7. Enflasyon Oranı Test Sonuçları	85
4.4.8. Yurt İçi Krediler Test Sonuçları.....	86
4.4.9. Kamu Bankaları Kredileri Test Sonuçları.....	87
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	89
KAYNAKÇA	94
ÖZGEÇMİŞ.....	103

ÖZET

Politik Konjonktür Dalgalanmalar teorisi analizlerinde beklentilerin kullanımı açısından iki farklı yaklaşım mevcuttur. Adaptif beklentileri kabul etmekle oluşturulan yaklaşımlar geleneksel yaklaşım olarak adlandırılırken rasyonel beklentileri dikkate alarak oluşturulan yaklaşımlar modern yaklaşımlar olarak bilinir. Her iki yaklaşımda kendi içinde Fırsatçı ve Partizan yaklaşım olmak üzere alt ayrımları mevcuttur. Fırsatçı modelde politikacılar, seçilme şanslarını artırmak amacıyla ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda manipüle ederler. Seçimlerden önce toplam talebi artırıcı politikalar izlerken, seçimlerden sonra ortaya çıkan enflasyonist baskıları azaltıcı politika değişikliğine giderler. Partizan modelde esas olan destekleyici seçmen kitlesinin taleplerinin karşılanmasıdır. Politikacılar onlara yönelik politikalar uygulayarak oylarını kazanmaya çalışırlar. Bu politikaların uygulanması ise politik konjonktür dalgalanmalarına yol açmaktadır.

Bu çalışmada politik konjonktür dalgalanmalar teorisi bağlamında Türkiye’de geleneksel fırsatçı modelin varlığı test edilmiştir. Bu doğrultuda, geleneksel model çerçevesinde, 2003-2019 yılları arasında yapılan 2007, 2011, 2015 ve 2018 genel seçimleri incelenmiştir. Çalışmada fırsatçı model için gayri safi yurt içi hasıla, cari transferler, işsizlik oranı, kamu harcamaları, para arzı, yurt içi krediler, kamu bankaları kredileri, enflasyon oranı çeyrek dönemlik verileri kullanılmıştır. Analiz kısmında Alesina, Cohen ve Roubini ‘nin 1992 yılında OECD ülkeleri ve endüstriyel ülkeler için yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif modelden faydalanılmıştır.

Geleneksel fırsatçı modelin analizinden elde edilen bulgulara göre, milletvekili genel seçimlerinin kamu harcamaları, kamu bankaları kredileri, yurt içi krediler, M2 para arzı ve enflasyon üzerinde etki yarattığı görülmüştür. İncelenen diğer değişkenlerde genel seçimlerin, kullanılan değişkenler üzerinde politik konjonktür dalgalanmalar yarattığına ilişkin kanıtlara ulaşılamamıştır. Bu durum iktidar partisinin seçim dönemlerinde uyguladığı politikaların farklı olduğu, böylece politik konjonktür dalgalanmalarının oluştuğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Politik Konjonktür Dalgalanmalar, Geleneksel Fırsatçı Model, Regresyon Analizi

ABSTRACT

There are two different approaches to the use of expectations in the analysis of the Political Cycle Theory of fluctuations. Approaches created by accepting adaptive expectations are called traditional approaches, while approaches created by considering rational expectations are known as modern approaches. Both approaches have sub-divisions within themselves as Opportunistic and Partisan approaches. In the opportunistic model, politicians manipulate the economy for their own benefit in order to increase their chances of being elected. While following policies that increase aggregate demand before the elections, they make policy changes to reduce the inflationary pressures that arise after the elections. The main thing in the partisan model is to meet the demands of the supportive electorate. Politicians try to win their votes by implementing policies towards them. The implementation of these policies leads to political conjuncture fluctuations.

In this study, the existence of the traditional opportunistic model in Turkey has been tested in the context of the political business cycle theory. In this direction, the 2007, 2011, 2015 and 2018 general elections held between 2003-2019 were examined within the framework of the traditional model. In the study, quarterly data of gross domestic product, current transfers, unemployment rate, public expenditures, Money supply, domestic loans, inflation rate were used for the opportunistic model. In the analysis part, the autoregressive model used by Alesina, Cohen and Roubini in their work for OECD countries and industrial countries in 1992.

According to the findings obtained from the analyses, it has been observed that the general election of the deputy had an impact on public expenditures, domestic credit, inflation, public bank loans, M2. This shows that the policies implemented by the ruling party during the election periods are different, thus, political business cycles occur.

Keywords: Political Business Cycles, Traditional Opportunistic Approach, Regression Analysis

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr	Tablo Adı	Sayfa Nr
1	Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorileri.....	29
2	Siyasi Partilerin Öncelikli Siyasi Hedefleri.....	37
3	Sosyal Grupların Önem Sıralaması.....	37
4	Olayların Zamanlaması.....	43
5	2003-2019 Yıllarında Kamu Harcamalarına İlişkin Veriler (Bin TL).....	51
6	2003-2019 Yıllarında Cari Transferlere İlişkin Veriler (Bin TL).....	53
7	2003-2019 Yıllarında M1 Para Arzına İlişkin Veriler (Bin TL).....	54
8	2003-2019 Yıllarında M2 Para Arzına İlişkin Veriler (Bin TL).....	55
9	2003-2019 Yıllarında Yurt İçi Krediler İlişkin Veriler (Bin TL)	56
10	2003- 2019 Yıllarında İşsizlik Oranına İlişkin Veriler	57
11	2003-2019 Yıllarında Enflasyon Oranına Ait Veriler	58
12	2003-2019 Yıllarında Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Ait Veriler	59
13	2005-2019 Yıllarında Kamu Bankaları Kredilerine Ait Veriler	60
14	Türkiye ve Yabancı Ülkeler İçin Ampirik Literatür Özeti	66
15	Çalışmada Kullanılan Değişkenler	73
16	Dönüştürülmüş Veri Seti Tablosu.....	74
17	Ham Serilere Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	75
18	Değişkenlerin ADF ve PP Birim Kök Testi Sonuçları	76
19	Cari Transferler Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 1	78
20	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 2	79
21	Kamu Harcamaları Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 3	80
22	M1 Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 4	81
23	M2 Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 5	83
24	İşsizlik Oranı Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 6	84
25	Enflasyon Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 7	85
26	Yurt İçi Krediler Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 8.....	86
27	Kamu Bankaları Kredileri Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 9	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr	Şekil Adı	Sayfa Nr
1	Siyasal Aktörler ve Çıkar Maksimizasyonu	12
2	Seçmenlerin Oy Verme Davranışında Etkili Olan Faktörler	13
3	Pozitif Kamu Tercihi Teorileri	15
4	Friedman Matrisi	18
5	Seçmenlerin Dağılımı	19
6	Normatif Kamu Tercihi Teorileri	23
7	Kısa ve Uzun Dönem Phillips Eğrileri.....	31
8	Nordhaus-Lindbeck Modeli.....	32
9	Nordhaus'un Politik Konjonktür Dalgalanmaları Kısır Döngüsü	33
10	Nordhaus Tipi Politik Konjonktür Dalgalanmalar.....	34
11	Hibbs Modeli İşleyişi.....	38
12	Politika Etkisizliği	39
13	Rasyonel Partizan Teoride Kısa ve Uzun Dönem Phillips Eğrisi.....	46
14	Büyümenin Devresel Salınımı	47
15	Enflasyonun Devresel Salınımı	48

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr	Grafik Adı	Sayfa Nr
1	Kamu Harcamaları.....	52
2	Cari Transferler.....	53
3	M1 Para Arzı.....	54
4	M2 Para Arzı.....	55
5	Yurt İçi Krediler	56
6	İşsizlik Oranı (%).....	57
7	Enflasyon Oranı (%).....	59
8	Gayri Safı Yurt İçi Hasıla	60
9	Kamu Bankaları Kredileri.....	61
10	Ham Serilerine Ait Grafikler	75
11	Model 1 İstikrar Testi	78
12	Model 2 İstikrar Testi	80
13	Model 3 İstikrar Testi	80
14	Model 4 İstikrar Testi	82
15	Model 5 İstikrar Testi	83
16	Model 6 İstikrar Testi	84
17	Model 7 İstikrar Testi	85
18	Model 8 İstikrar Testi	87
19	Model 9 İstikrar Testi	87

KISALTMALAR LİSTESİ

AD	: Toplam Talep Eğrisi
ADF	: Genişletilmiş Dickey-Fuller
AIC	: Akaike Information Criteria
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CT	: Cari Transferler
DF	: Dickey-Fuller
EKK	: En Küçük Kareler
ENFO	: Enflasyon Oranı
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
EVDS	: Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
GEGP	: Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı
GSYİH	: Gayri Safı Yurt İçi Hasıla
İÖ	: İşsizlik Oranı
KH	: Kamu Harcamaları
KMD	: Kamu Bankaları Kredileri
LRPC	: Uzun Dönem Philips Eğrisi
M1	: Para Arzı (Dar)
M2	: Para Arzı (Geniş)
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı
PKD	: Politik Konjonktür Dalgalanmalar
PP	: Phillips-Perron
SRPC	: Kısa Dönem Philips Eğrisi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TL	: Türk Lirası
TSMF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VAR	: Vektör Otoregresyon
YİK	: Yurt İçi Krediler

GİRİŞ

1970’li yıllarda yaşanan stagflasyon olgusu karşısında mevcut teorilerin yetersiz kalması sonucunda iktisat politikalarının politik boyutu da analizlere konu olmaya başlamıştır. Politika-ekonomi ilişkisinin farklı boyutlarının araştırıldığı çalışmalar literatürde Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi adı altında toplanmıştır. Teorinin temeli, seçimi kazanmak isteyen iktidar partisinin ekonomik değişkenleri kendi çıkarları doğrultusunda nasıl kullandığına dayanmaktadır.

Politik Konjonktür Dalgalanmalar teorisi analizlerinde beklentilerin kullanımı açısından iki farklı yaklaşım mevcuttur. Adaptif ya da uyarlayıcı beklentileri kabul ederek oluşturulan yaklaşımlar “Geleneksel Yaklaşımlar” olarak adlandırılırken, rasyonel beklentileri dikkate alarak oluşturulan yaklaşımlar da “Modern Yaklaşımlar” olarak bilinir. Ayrıca her iki yaklaşımın kendi içinde “Fırsatçı Yaklaşım ve “Partizan Yaklaşım” olmak üzere alt ayrımları mevcuttur. Fırsatçı modelde amaç bir sonraki seçimi kazanmak iken, partizan modelde destekleyici seçmen kitlesinin taleplerinin karşılanması esastır.

Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Teorisi, 1975 yılında William Nordhaus tarafından geliştirilmiştir. Teoriye göre politikacılar birbirine benzer olup, herhangi bir ideolojik farkları yoktur. Tek amaçları seçimi kazanmak olup, bunun için her türlü manüvülasyona başvurmaktadırlar. Seçmenler ise geçmişte yaşanan ekonomik olayları unutan, ekonominin nasıl işlediği hakkında bilgisi olmayan miyop bireylerdir. Bu sebeple politikacılar seçim öncesi dönemde genişletici ekonomi politikaları ile ekonomiyi daha iyi duruma getirerek, miyop seçmeni kandırma eğilimindedir. Seçim dönemi sonrasında ise daraltıcı ekonomi politikası uygulamaları ile politik konjonktür dalgalanmalarına neden olur.

Geleneksel Partizan Politik Konjonktür Teorisi, 1977 yılında Douglas Hibbs tarafından geliştirilmiştir. Hibbs’e göre siyasi partiler farklı ideolojilere sahiptir. Sol partiler işsizliği, sağ partiler enflasyonu düşürmeye odaklanmıştır. Partizan teoride, partilerin kendilerine destek veren seçmen kitlesine fayda sağlayacağı politikaları temsil ettiği var sayılmaktadır. Sermaye sahibi seçmenler sağ partiyi desteklerken, düşük gelirli seçmenler işsizliği düşürücü politikalar uygulayan sol partiyi destekler.

1980’li yıllar itibari ile rasyonel beklentiler teorisinin etkisi ile modern dönem başlamıştır. Bu dönemde geleneksel modellerdeki miyop seçmen varsayımı reddedilerek, seçmenlerin rasyonel olduğu öne sürülmüştür. Rasyonel seçmen varsayımının geçerli olmasına rağmen, iktidar partileri

geleneksel modellerde olduğu gibi fırsatçı ve partizan politika uygulamaları ile ekonomiyi manipüle edebilmektedirler. Modern dönemde teoriler Rasyonel Fırsatçı Model ve Rasyonel Partizan Model olmak üzere iki kısımda incelenmektedir.

Rasyonel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi, Cukierman ve Meltzer (1986), Rogoff ve Sibert (1988), Persson ve Tabellini (1990) ve Rogoff (1990)'nın çalışmaları ile ortaya çıkmıştır. Teori, geleneksel yaklaşıma politika etkisizliği ve rasyonalite kavramlarını ekleyerek katkı sağlamıştır. Rasyonel beklentiler teorisinin politika etkisizliği yaklaşımına göre para politikalarının reel ekonomik faaliyetler üzerinde etkisi yoktur. Rasyonalite kavramına göre, rasyonel seçmenler makro ekonomi ile alakalı sahip olduğu tüm bilgileri beklentilerine ekleyebilmekte, bugün uygulanan ekonomi politikalarının gelecekte ne gibi sonuçlar doğurabileceği tahmin etmektedir. Teoriye göre, iktidar partisi ile seçmenler arasında iktidar partisinin ekonomiyi yönetme yeteneği ile ilgili asimetrik enformasyon mevcuttur. İktidar partisi kendi yeteneği hakkında seçmenlerden fazla bilgiye sahip olduğu için, bu avantaj sayesinde seçmenlerin kısa süreli yanılgıya düşmelerine sebebiyet vermektedir. İktidar partisinin amacı seçimden önce uyguladıkları genişletici politikalar sayesinde seçmene yetenekli olduğuna dair sinyaller göndermektir. Seçmenlerin asimetrik enformasyon ve bu sebeple bilgiye ulaşmada meydana gelen zaman gecikmesi nedeniyle iktidarın yeteneğini bir dönem gecikmeli olarak görür ve oylama kararı verirken iktidar partisinin seçim dönemindeki performansını dikkate alır. Ancak yetenekli görünmek için uygulanan genişletici politikaları seçmenler rasyonel olduğu için farkına varacak ve konjonktür dalgalanmaları kısa sürecektir.

Rasyonel Partizan Model Alberto Alesina tarafından 1987 yılında ortaya çıkarılmıştır. Teori hükümet değişikliklerinin nasıl etkiler doğurduğu ile ilgilenir. Sol görüşlü bir iktidardan sonra sağ görüşlü bir iktidarın yönetime gelmesi ya da bunun zıttının yaşanması halinde ülkedeki makroekonomik tablonun bu değişiklikten nasıl etkileneceğini açıklamaya çalışır. Seçimi hangi partinin kazanacağı bilinmediğinden enflasyon beklentisini inşa ederler. Sol parti iktidara gelirse enflasyon şoku ile karşılaşmakta beklenen enflasyon gerçekleşen enflasyondan daha düşüktür. Sağ parti iktidara gelirse gerçekleşen enflasyon beklenen enflasyondan düşük olmaktadır. Böylece iktidar partisi seçimi kazandıktan sonraki iki yıl içinde sol parti doğal oranın üzerinde sağ parti ise doğal oranın altında bir büyüme oranına sahip olacaktır. Seçimlerin ardından seçimi kazanan partinin belli olması ile belirsizlik olmayacak ve yeni ücret sözleşmelerine bu durum gecikmeli olarak yansıtacaktır. Bu sebeple her iki parti durumunda da iktidar partisinden ikinci dönemini tanımlayan son iki yıllık dönemde büyüme doğal oran kadar gerçekleşecektir. Böylece seçim belirsizliği sebebi ile seçimlerden sonraki iki yıllık zaman diliminde ortaya çıkan politik konjonktür dalgalanmaları iktidarın son iki yılında ortadan kalkacaktır. Seçim sonuçları ile ilgili belirsizlik ne kadar fazla ise enflasyonun ve hasılanın doğal düzeyinden sapma ihtimali de o kadar fazla olmaktadır.

Bu çalışmada; Geleneksel Politik Konjonktür Dalgalanmalar teorisinin Türkiye’de varlığının test edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Alesina, Cohen ve Roubini ‘nin 1992 yılında OECD ülkeleri ve endüstriyel ülkeler için yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif model kullanılmıştır. Yapılan ekonometrik analizde kullanılan veriler 2003:01-2019:06 dönemine ait çeyrek yıllık zaman serileri olup, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının elektronik veri dağıtım sisteminden (EVDS) ve Hazine ve Maliye Bakanlığının internet sitesinden elde edilmiştir. Geleneksel Fırsatçı Modelin analizinde gayri safi yurt içi hasıla, cari transferler, işsizlik oranı, kamu harcamaları, para arzı, yurt içi krediler, enflasyon oranı verileri kullanılmıştır. Geleneksel Partizan Modelin analizinde ise gayri safi yurt içi hasıla, işsizlik oranı ve enflasyon oranı verileri kullanılmıştır. Yapılan analiz için kullanılan veriler farklı ideolojideki partiler tarafından, kendi seçmen kitlesini etkilemek için kullanıp kullanmadığı incelenmiştir. Çalışmanın konusuna ilişkin literatürde mevcut çalışmalardan değişik olarak, bu çalışmada tek parti dönemi incelenmiştir. Bu dönem boyunca yapılan her bir seçimin etkisi ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sunum planı dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde iktisat ve politika kavramları tanımlanmış, bu iki kavramın birleşimi ile ortaya çıkan politik iktisat açıklanmıştır. Sonrasında yeni politik iktisat olarak tanımlanan ayrıca Politik Konjonktür Dalgalanmalarının temelini teşkil eden Kamu Tercihi Teorisi incelenmiştir. Öncelikle Kamu tercihi teorisinin doğuşu ve gelişimine değinilmiştir. Sonrasında Kamu Tercihi Teorisi inceleme alanına göre pozitif kamu tercihi ve normatif kamu tercihi olmak üzere iki kısımda incelenmiştir.

İkinci bölümde, pozitif kamu tercihi teorilerinden biri olan politik konjonktür dalgalanmalar teorisi açıklanmıştır. Teori geleneksel fırsatçı model, geleneksel partizan model, rasyonel fırsatçı model ve rasyonel partizan model olmak üzere dört kısımda incelenmiştir. Her bir modelin varsayım ve işleyişi ayrı ayrı incelenmiştir. Sonrasında Politik konjonktür teorilerinde yeni yaklaşımlar olarak adlandırılan Frey-Schneider Politik Konjonktür Teorisi ve Bağlam Koşullu Politik Konjonktür Teorisi’ne kısaca değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, seçim dönemleri ve analize esas makro göstergeler ilişkisi Türkiye bağlamında incelenmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler cari transferler, kamu harcamaları, GSYİH, yurtiçi krediler, kamu bankaları kredileri, M1 para arzı, M2 para arzı, işsizlik oranı ve enflasyon oranıdır. Bu verilerin 2003-2019 yılları arasındaki miktarı tablolaştırılmış, seçim dönemlerindeki değişiklikleri grafik üzerinde gösterilmiştir. Seçim dönemlerinde bu değişkenlerde değişiklik olup olmadığı yorumlanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde, politik konjonktür dalgalanmalar bağlamında Türkiye’de geleneksel fırsatçı model ve. Bir önceki bölümde tanıtılan veriler analize tabi tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İKTİSAT VE POLİTİKA İLİŞKİSİNE AİT TEORİK ÇERÇEVE

1.1. İktisat

Bilim kelimesi, İngilizce karşılığı “science” olan Latince kökenli “scire”den türemiştir. Scire, kısaca bilmek anlamına gelen bir kelimedir. Bugünkü anlamıyla bilim kelimesini, bilmek eyleminin süreci şeklinde tanımlamak mümkündür. En genel haliyle bilim fen ve sosyal bilimler olarak ikiye ayrılır. Sahip olduğu teori, hipotez ve kanunlarla iktisat bilimi sosyal bilimler arasında yer alır (Eğilmez, 2011: 16)

Sosyal bilimlerin temeli insana dayalıdır ve insan davranışlarının değişik taraflarını araştırırlar. İktisadın inceleme alanı insan davranışlarının iktisadi yönüdür. En genel şekli ile iktisat bir tercihler bilimi olarak tanımlanır. Dünya üzerinde kaynaklar sınırlı iken insan ihtiyaçları sınırsızdır. Sınırlı kaynaklar ile sınırsız olan insan ihtiyaçları arasında dengesizlik mevcuttur. İktisat bilimi, bu dengenin nasıl kurulacağını inceler. Kaynaklar sınırlı, ihtiyaçlar sınırsız olduğundan dolayı dengeyi kurabilmenin öncelikli şartı bir tercihte bulunmaktan geçer. Bu açıdan ele alındığında iktisat sınırlı kaynaklar ile sınırsız insan ihtiyaçlarının karşılaşmasının yollarını arayan bir tercihler bilimi olarak tanımlanabilir (Berber ve Bocutoğlu, 2021: 3).

1.2. Politika

Ekonomide olduğu gibi politika da sınırlı kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların nasıl karşılanacağını analiz eder. Her toplumun yapısı farklı olmakla birlikte farklı tercih ve ihtiyaçları vardır. Bu farklılıklar karşısında beklentileri karşılayacak kaynakların sınırlı olması, bu kaynakların nasıl dağıtılacağı sorununa yol açar. Politika bu sorunların ortadan kaldırılması için kullanılan bir müzakere süreci olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle politika kimin, neye, hangi şekilde ulaşacağını kararlaştırılması sürecidir (Demir, 2020: 5).

Politika, ekonomi ile ilişkili olması bakımından üç değişik şekilde ifade edilebilir. Birinci tanım, politika devlet kavramıyla aynı anlama gelecek şekilde kullanılmakta ve ülkedeki kanunları, kurumları, kamu politikalarını ve temel aktörleri tanımlamaktadır. Bu tanımda bahsedilen politika kavramı ile devlet uygulamaları kastedilmiştir. Devleti ilgilendiren uygulamaların hepsi politik iken devleti ilgilendirmeyen uygulamalar da politika dışı olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada

devlet ile hükümet arasındaki ayrımın iyi yapılması gerekmektedir. Devlet hükümet kavramının kapsadığından çok daha fazla bir yasalar ve kurallar bütünüdür. İktisadi analiz yaparken devlet önemli bir aktör olarak ele alınmazken, hükümet önemli bir aktör olarak görülür. Demokratik ülkelerde egemenlik milletindir. Egemenliğin kullanımı ise anayasaya bağlı kurallardan tarafından planlanmaktadır. Bundan dolayı, egemenliğin kullanılmasını sağlamakla yetkili, fakat hükümet dışında bulunan organlar da devlet olarak değerlendirilmektedir (Caporaso ve Levine 1993: 140).

İkinci tanım ekonomiyi özel, politikayı kamusal ile ilişkilendirmektedir. Özel, mübadeleye direkt dahil olan bireyler veya gruplar arası kısıtlı ilişkileri açıklarken, kamusal diğer birey veya grupları da içeren veya aktivitelere ithafen kullanılmaktadır.

Üçüncü tanım ise, her ikisinin de bir dağıtım yöntemi olduğundan yola çıkarak, ekonomi ile politikanın birbirinin aynısı kabul edilmesidir. Bu yaklaşımda, ekonomik ve politik süreçlerin kıt kaynakları dağıtmanın alternatif yollarını gösterdiği düşüncesinden hareketle, politikanın formel devlet yapısını değil, kaynakların üretim ve dağıtım aşamalarında farklı bir karar verme yolunu ifade ettiği kabul edilmektedir. Bu açıdan politikayı ekonomiden ayıştıran konu, ikinci kavramda gönüllü değişim işlemleri olduğunun altı çizilirken birinci kavramda otoritenin öncelikli olmasıdır (Telatar, 2004: 6).

1.3. İktisat-Politika İlişkisi

İktisat bilimi, devletin ekonomiye müdahale etmesini gerekli ve faydalı olduğunu düşünenlerle; devletin ekonomiye müdahalesini gereksiz ve faydasız bulanlar arasındaki mücadeleye tanıklık etmiştir. Bu nedenle politik iktisadın incelediği asıl sorular devletin ekonomideki rolünün ne olduğu, bu rolü nasıl oynaması gerektiği gibi sorulardır. İktisat bilimi bu sorulara cevap vermede yetersiz kalmış, iktisadın yanında siyaset bilimine yer verme ihtiyacı doğmuştur. Politik iktisat bu görevi üslenen yeni bir bilim dalıdır. Politik iktisat hem iktisat biliminin kurallarını hem de siyaset biliminin kurallarını araştıran ve bu kuralları, devletin ekonomideki rolünün ne olduğunu açıklamak için birleştiren bilim dalıdır. İktisat ve politikayı birbirine bağlayan asıl nokta tercih yapma ve karar verme eylemidir. Nasıl bir iktisatçı amacına ulaşmak için elindeki kıt kaynakları nasıl etkin kullanması gerektiğine karar veriyorsa, politikacı da bu seçenekler ya da farklı alternatifler dahilinde seçimine karar verip uygular. Bir diğer deyişle ekonomik olarak ulaşılması amaçlanan hedefler, bu amaçlara ulaşmada kullanılacak araçlar hem iktisatçıları hem de politikacıları bir seçim yapmaya zorlar (Kuşat ve Dolmacı, 2011: 130).

İktisat bilimi kıt kaynaklar ile sınırsız istekler arasındaki tercihleri incelerken; politik iktisat karar vermenin politik yapısını ve politikanın bireylerin ekonomik tercihleri nasıl etkilediğini inceler. Toplumu meydana getiren ülkeler ve diğer hükümetler ile birlikte firmalar, sosyal gruplar

ve diğerk organizasyonları da kapsamaktadır. Bundan dolayı, politik yapının ve aktörlerin kararları piyasa güçleri içinde kıtkaynakların alternatif kullanımları ve fırsat maliyetleri ile ilgili işaretleri açıklamaktadır. Güç ve otoriteye nasıl sahip olunduğı ve uygulandığını kolektif karar almak için kullanılan mekanizmanın ne olduğı konusu politik iktisadın odaklandığı noktayı oluşturmaktadır.

İktisat ile politika arasındaki ortak alan politik iktisadı göstermektedir. Bu ortak alanın büyüklüğü gelişmiş ekonomilerde küçük iken, gelişmekte olan ülkelerde büyüktür. Başka bir deyişle gelişmekte olan ülkelerde iktisat ve politika ilişkisi karmaşıktır. Bu durum gelişmekte olan ülkelerin neden sürekli siyasi bunalımlarla uğraştığını ve neden istikrarlı bir demokrasiye kavuşamadığını açıklar. Gelişmiş ülkelerde ise ekonomik problemler, mevcut yasal düzenlemeler ile ekonomik kurallara uygun şekilde çözüm bulur (Savaş, 2016: 1-2). Gelişmiş ülkelerde ekonomik sorunların çözülmüş olmasının sebebi, bu tür ülkelerde maliye politikası uygulamasından ziyade istikrara önem verilmesidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise hızlı ve adaletli bir gelir artışının sağlanması, sermaye birikiminin doğru yönlendirilmesi ve öncelikli amaç olması gerekmektedir (Turan vd, 2018: 466).

Türkiye’de 1970’li yıllarda popülerliği artan iktisat politika ilişkisi, siyasetçilerin uyguladıkları iktisat politikalarının sadece ekonomik sonuçlarına değil, siyasi sonuçları da dikkate almaya başlamıştır. Politik iktisata göre demokratik sistemlerde seçmen kararları ile seçilen siyasetçilerin gösterdiği performans, siyasi sistem ile ekonomik sistem arasındaki ilişkinin ne olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Artık hükümetlerin ekonomiyi ne kadar etkilediğı, zaman geçtikçe politika ve iktisadi sistem arasındaki ilişkinin giderek arttığı bilinmektedir (Balan, 2016: 520).

Politik ekonomi Eski Yunancadaki “polis” ve “oikonomike” kelimelerinden türetilmiştir. Politikanın orijini olan polis kelimesi bağımsız şehir devleti, ekonomi sözcüğünün orijini olan oikonomike (oikos ve nomos) ise mal varlığının yönetimi olarak tanımlanmıştır. Kelime anlamı açısından politik ekonomi devletin veya bir ülke halkının yönetimi olarak tanımlanmaktadır (Seyidoğlu, 2002: 509).

Aristo ilk defa siyaset ve ekonomi terimlerini birlikte kullanarak, politik ekonomi kavramını devlet giderlerini karşılamak için vergi uygulanması anlamında kullanmıştır. Fransa’da 1615 yılında politikacıların da iktisat bilmesinin önemine değinen Antoine de Montchrétien ilk defa “Traité de l’economie politique isimli eserde Economie Politique kavramı yer almıştır. (Şimşek, 2015: 40). Bu eserde politik iktisat hem politik hemde ekonomik faktörleri göz önünde bulundurarak bir ülkenin nasıl yönetildiğinin araştırılması şeklinde tamamlanmıştır. Fransızca ekonomi politik, İngilizce politik ekonomi olarak kullanılmıştır. Türkçe literatürde uzun zaman ekonomi politik kavramı daha fazla kullanılmıştır. Son dönemlerde politik iktisat kavramının kalkış noktasının İbni Haldun’un 1377 yılında yayınlanan eseri Mukaddime de kar ve rızık ayırımına dikkat çekilmiştir (Eren, 2022: 8).

Merkantilistler tarafından da kullanılan politik ekonomi kavramı devleti yönetme sanatı anlamında kullanılmıştır. Politik iktisat kavramını ilk kullanan Fransız merkantilizmin temsilcisi olarak adlandırılan 1575 ile 1621 yılları arasında yaşadığı bilinen Antoine De Montchretiendir (Önder, 2022: 31). Teorik olarak ilk sistematik çalışma, Sir James Steuart'ın (1767) "Ekonomi Politğin İlkeleri Üzerine Bir Soruşturma" kitabıdır. Klasik iktisatçılar ise ilk başta iktisat anlamında kullandıkları kavramı zamanla insanların davranışlarını araştıran aktör model anlamında kullanmıştır (Ateş vd, 2013: 47).

A.Smith ve K. Marx'ın düşünceleri ile zenginleşen literatüre göre, iktisat ve politikanın birbirinden ayrılmaması gerektiği görüşüne rağmen, yapılan çalışmalarda kesin ifadelerle ayrımlar yapılmıştır. Uzun süre geçerli olan bu düşüncenin etkisi ile, iktisatçılar ekonomik modelleme politikacılar ise siyasi kuramlar ile ilgilenmişlerdir. Bu sebeple devlet ekonomik hayatın dışında kalmış, devletin sadece adalet, güvenlik, barış gibi konularla ilgilenmesi gerektiğini düşünen bir anlayış oluşmuştur. Devletin ekonomik hayattan dışlanması ise politik iktisatı belli bir kitlenin çıkarlarına hizmet eden bir anlayış haline getirmiştir (Aslan, 2018: 8). Marx, politik iktisatı toplumun anatomisi olarak ele alarak, toplumun temel kurallarını, içsel çelişki ve çatışmalarını ve tarihi sürükleyici görüşünü ortaya koyar (Önder, 2022: 31)

Keynes'e göre politik iktisatın üç ayrı anlamda kullanılmıştır. Pozitif bir bilim olarak tanımlanan politik iktisat, sistematik bir bilgi kümeleşmesi olup yalnızca "ne olup bittiği ile ilgilidir. Keynes politik iktisatın bu anlamını ekonomi ilmi olarak adlandırmıştır. Bir normatif bilim olan politik iktisat sistemli bir bilgi topluluğu olup ne olması gerektiği ile ilgilidir. Bir sanat olan politik iktisat ise belli amaçlara ulaşmak için gerekli kurallar sisteminden ibarettir (Savaş, 2016: 8). Alman Tarih Okulunun öncülerinden Rocher'e göre politik iktisat, diğer sosyal bilimlerden özellikle hukuk, siyaset ve uygarlıklar tarihi ile etkileşimde olduğunda ancak açıklanabilir. Rocher, ekonomik olayları sadece günlük ekonomik ilişkilerle gözlemlenmesinin yanlış olacağını savunur (Dura, 2018: 606).

1.4. Yeni Politik İktisat : Kamu Tercihi Teorisi

20. yüzyılın ortalarına kadar ekonomi bilimi; piyasa mübadelesi, ekonomik insan ve rasyonellik gibi varsayımlara dayalı olarak piyasa sürecini analiz etmiştir. Politika bilimi ise politik kurumların (yasama organı, siyasal partiler, bürokrasi vb.) işleyişini, bu kurumlar arasındaki ilişkileri inceleme konusu yapmıştır. 1950'li yıllarından başından itibaren ise hem ekonomi hem politika bilimine farklı bir bakış açısı getiren ve her iki bilim dalının bir sentezini oluşturan Kamu Tercihi Teorisi, Virginia politik iktisadının öğretisi olarak ortaya çıkmıştır (Aktan, 2018: 121)

Devletin piyasa başarısızlıklarını düzeltmek ve sosyal refahı en üst düzeye çıkarmak için müdahalede bulunduğu politikanın, kamu tercihinin öncesinde kaldığı söylenebilir. Bugünkü

görünüm çok farklı ve basit bir soru ile başlamaktadır. Toplu kararlar nasıl alınır? Bu sorunun cevabı politikacılar, bürokratlar ve seçmenler tarafından alınmaktadır şeklindedir. Kamu tercihi teorisinin başlangıç fikri: bireylerin, seçmen, politikacı veya bürokrat olarak hareket eden bununla birlikte kendi çıkarlarını gözetmeye devam ederek faydalarını maksimize etmeye çalışmasıdır (Lemeieux, 2004: 21).

Kamu tercihi okulunun başlangıcı 1962 yılında James Buchanan ve Gordon Tullock tarafından kaleme alınan *The Calculus of Consent* eserine dayanmaktadır. Diğer Kamu Tercihi ekonomistleri Geoffrey Brennan, Robert D. Tollison, Richard E. Wagner, Winston Bush olarak sayılabilir. James Buchanan kamu tercihi alanındaki çığır açıcı çalışması için 1986 yılında Nobel ödülüne layık görülmüştür. Dar anlamda kamu tercihi analizi, devlet başarısızlıkları ile ilişkilidir. Kişisel çıkarları olan aktörler tarafından yönetilen bir siyasi piyasada devlet çoğu zaman düzeltme yapmaktan acizdir. Bu durum devlet başarısızlığı kavramını ortaya çıkarır. Daha geniş anlamda ise, Dennis Mueller kamu tercihi siyasi kurumların ekonomik analizi olarak tanımlamıştır. Bu anlam ile birlikte devlet müdahalesini inceleyen tüm ekonomistler artık kamu tercihi ekonomisti haline gelmiştir (Lemieux, 2004: 22).

Mueller, bürokrasi, siyasi parti rekabeti, oylama gibi siyaset bilimi konularını ele alır. Muller'e göre kamu tercihi teorisi mübadele olarak siyasetin arz ve talep güçlerinden üretildiği varsayımı ile ekonomik modelleme yapmaktadır. Bunların yanında seçmenler, politikacılar, kanun yapıcılar, düzenleyiciler, bürokratlar gibi siyasi alandaki aktörler hakkında kişisel çıkar, rasyonellik, verimlilik, maksimize etme stratejileri gibi davranışsal varsayımlar da teorisinin içinde incelenir. Teori; siyaseti, güvenilir, kurumsal bir aygıt olan hükümetin, geleneksel iyi niyetli ekonomik, sosyal veya politik rolüne meydan okuyan bir yol olarak görmektedir. Ayrıca bireysel rasyonel tercihlerin, siyasi eylemlere nasıl yansıdığını inceler (Mueller, 2003: 657).

Kamu tercihi teorisi, ekonomik ve politik birimlerin tercihlerini ve faaliyetlerini sınırlayan alternatif yasal, kurumsal ve anayasal kurallar bütününe ilişkin özelliklerini açıklamaya çalışmaktadır (Buchanan ve Tullock, 2001: 316). Buchanan'a göre, Kamu Tercihi teorisi esas olarak ekonomi kuramında oldukça ayrıntılı analizler için geliştirilmiş araç ve metodları almakta ve bunları politik süreçle ilgili kamu sektörüne uygulamaktadır. Kamu tercihi siyasi karar alma sürecinde rol alan kimselerin örneğin seçmenlerin politikacıların ve bürokratların davranışlarını gözlemlediğimiz veya gözlemleyeceğimiz sonuçların bileşimi ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır (Buchanan, 1991: 61).

Kamu tercihi teorisine katkılar 1800'lü yıllara dayanmaktadır. Birkaç matematikçinin siyasi karar alma sürecinde oylama sorunları ile ilgilenmesi ile literatür oluşmaya başlamıştır. Kamu tercihinin oylama sorunları ilk kez J.A. Condorcet, Laplace ve Charles L. Dodgson'nin 1876 yılında "Analytical Studies of Voting Rules" çalışmasında incelenmiştir (Viktorii, 2018: 39). 1861

yılında John Stuart Mill'in "Considerations on Representative Government" isimli kitabı siyaset bilimine klasik bir katkı olmasının yanı sıra, bir ekonomist tarafından politik kurumlara yönelik yapılmış ilk araştırma olarak da görülebilir. Yirminci yüzyıla girerken yapılan bir diğer katkı Knut Wicksell'in 1896 yılında kamu maliyesi üzerine yapıtıdır (Telatar, 2004: 206).

Literatürde ön plana çıkan bir diğer eser, 1848 yılında Duncan Black tarafından komitelerde karar verme aşamalarıyla ilgili çalışması "On the Rationale of Group Decision Making" yayınlanmıştır. Bu eser modern kamu tercihi teorisinin başlangıç noktası sayılmaktadır (Tollison, 1988: 339). Yazar ilk defa Harold Hotelling tarafından ortaya atılmış olan ortanca seçmen teorisini ve seçimlerde komiteler ile adayların davranışını incelemeye dönük bir çalışma öne çıkarmıştır (Black, 1948: 24-30).

Buchanan 1949 yılında yayınlanan çalışması The Pure Theory of Government Finance: A Suggested Approach ile organik devlet görüşünü eleştirmiştir. Buchanan, birey ile devlet arasındaki benzerlik yerine, piyasa ile devlet arasındaki benzerliğe vurgu yapmıştır. Buchanan'a göre devlet, bireylerin karşılıklı çıkarları için birbirlerini etkilediği bir kurumdur. Politika, piyasada bireyler arasındaki değişimin yerine geçen bir kavramdır (Mueller, 2003: 5-6).

Literatürün doğuşu ise 2. Dünya savaşı sonrası üç ekonomistin yaptığı çalışmalar ile oluşmuştur. 1957 yılında Anthony Downs'un Economic Theory of Democracy, 1962 yılında James Buchanan ve Gordon Tullock'un, The Calculus of Consent ve 1965 yılında Mancur Olson'un Logic of Collective Action adlı çalışmaları, siyasete ekonomik yaklaşımın politik kurumların işleyişi hakkındaki anlayışa yaptığı katkıyı açık hale getirmiştir. Bu üç çalışma da ekonomistler tarafından yapıldığı için, 1960'ların sonlarında, kamu tercihinin yalnızca siyaset bilimi alanına "ekonomik yaklaşım" olarak şekillenmediği, aynı zamanda yalnızca ekonomistlerin izlediği bir yaklaşım niteliği taşıdığı düşünülebilir (Mueller, 1997: 3).

Anthony Downs'un eserinde, Hotelling- Black'in ortaya attığı ortanca seçmen teorisini temsili demokrasiye uyarlamıştır. Bununla birlikte, seçmen tercihi ile seçmenlerin seçime katılımı ile ilgili analiz edilebilir bir teori ortaya çıkararak, Kamu Tercihi teorisinde seçmen rolünün önemini ele alan ilk kişi olmuştur (Tollison, 1988: 340).

1960'larda ise siyaset bilimci ve sosyologların yaptığı katkılar, kamu tercihinin yalnızca ekonomistlerin ilgi alanında kalmadığını göstermiştir. Bu katkılardan başlıcaları, William Riker'in (1961) Arrow teoremi üzerine literatür incelemesi ve James Coleman'ın (1966) sosyal refah fonksiyonlarına ilişkin yaptığı çalışmadır.

1965 yılında Mancur Olson "The Logic of Collective Action" ile politika biliminin çıkar grubu davranışlarına yönelik genel bakış açısını eleştirmiş, Çıkar Grupları teorisini ortaya atmıştır.

1975 yılında Niskanen “Bureaucrocy and Representative Goverment” adlı kitabı ile bürokrasiye ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur.

1.4.1. Kamu Tercihi Teorisinin Temel Varsayımları

Kamu tercihi teorisi, refah ekonomisinden doğan piyasa başarısızlığı kavramına karşılık, kamu ekonomisi başarısızlığı kavramını ortaya çıkarmıştır. Siyaset bilimi ile konusunun benzer olmasının yanında analizlerde iktisadi yöntem ve araçlar uygulanmaktadır. Piyasa karar alma süreci ile siyasal karar alma süreci birbiri ile aynı taraflarının varlığını ileri süren teori, siyasi karar alma analizini üç temel varsayıma dayandırır. Bunlar Metodolojik Bireycilik, Rasyonellik ve Maksimand ile Politik Mübadeledir (Gökdemir, 2016: 99).

Metodolojik Bireycilik: Kamu Tercihi Teorisi, ekonomik pozitivism ile deneyciliğin karşısında, alternatif bireyci metodolojik yaklaşıma vurgu yapmakta olup bütün ekonomik ve sosyal problemlere piyasa ekonomisi ilkelerinin uygulanmasının gerekliliğini savunmaktadır. Teoriyi diğerlerinden ayıran asıl özellik piyasanın değişik bir biçimde kavramsallaştırılmasından kaynaklanmaktadır. Kamu tercihi teorisi, tıpkı ekonomi biliminde olduğu şekilde metodolojik olarak bireyseldir. Temel birimler partiler, eyaletler ya da uluslar gibi organik birimlerden ziyade seçimde bulunan eylem ve davranış motiflerine sahip kişilerdir (Buchanan, 1991: 138).

Metodolojik bireycilik, kolektif eylemlerin sonuçlarının bireysel seçimlere dayandığı anlamına gelir. Kamu Tercihi Teorisine göre, toplumda alınan kararların hepsi bireylerin yaptıkları tercihler göz önüne alınarak şekillenir. Devleti oluşturan organların kararlarının temelinde bireylerin tercihleri bulunmaktadır. Politikanın ekonomik analizi yapılırken, kamu ekonomisinde alınan kararlar tıpkı özel ekonomideki gibi birey tercihlerine bağlı gerçekleşir (Çoban, 2003:78–80).

Rasyonalite ve Maximand: Kamu Tercihi Teorisinde piyasa, her bir bireyin kendi hedefine ulaşmaya çalışırken, davranışlarını başkalarınıninkiyle uyumlaştırmalarının doğal bir sonucu olarak oluşan bir düzendir. Bireyler; rasyonel aktörler olup, amaçlarına ulaşmak için kullanabilecekleri araçların farkında olarak tercih etmekte ve hayat standartlarını artırmanın çarelerini araştırmaktadır. Değeri, kişisel fayda belirlemekte olup, rasyonel olarak hareket eden bireysel karar alıcılar kar ve fayda maksimizasyonu peşinde koşarlar. Piyasayı düzenleyen güç, piyasadaki aktörlerin kişisel çıkarıdır. Ekonomik eylemlerin, eşgüdümü uyumluluğu ve dengenin oluşumu ancak piyasa mekanizması sayesinde alabilir (Öztürk, 2018: 15).

Rasyonalite ve Maximand ilkesine göre, bireyler tıpkı piyasa ekonomisine benzer şekilde rasyonel tercihler ile faydasını maksimuma ulaştırmaya çalışır. Rasyonel seçim, bireylerin bir dizi alternatifle karşı karşıya kalmaları durumunda, onları en memnun edecek alternatifi seçmesi olarak

tanımlanır. Piyasa ekonomisi ile benzer şekilde kamu ekonomisinde de özel çıkarın maksimize edilmesi ilkesi geçerlidir. Siyasi karar alma sürecindeki aktörlerden seçmenler fayda maksimizasyonu, siyasi partiler oy maksimizasyonu, bürokratlar bütçe maksimizasyonu, baskı ve çıkar grupları rant maksimizasyonu peşine koşarlar (Candela, 2018: 2).

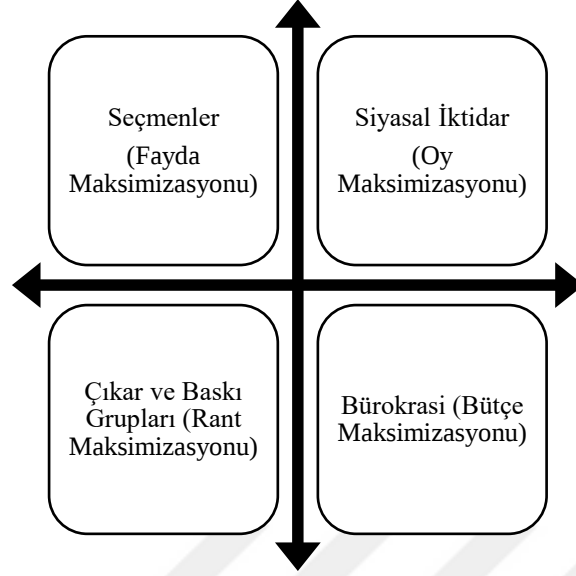
Politik Mübadele: Kamu Tercihi teorisinin üçüncü ilkesi politik mübadeleye göre, siyaset bilimi de tıpkı iktisat bilimi gibi mübadele bilimi olarak kabul edilir. Siyaset biliminde de iktisatta olduğu gibi arz ve talep eden taraflar vardır. Politikacılar ve bürokratlar arz eden tarafta yer alır ve kamu hizmeti sunarlar. Talep edilen tarafta ise seçmenler yer alırlar. Arz ve talep edenler arasında iktisat biliminde olduğu gibi bir denge olmalıdır. Bu denge “oy ticareti” kavramı ile sağlanır. Bu kavrama göre, politikacılar seçmenleri memnun edecek politikalar uygular, seçmenler de bu duruma karşılık onlara oy verirler. Böylece arz ve talep edenler arasında bir denge sağlanmış olur. Ancak politikacılar kamu kaynaklarını bilinçsizce kullanmışsa bu durum bütçe açıklarına yol açarak, kaynak dağılımında etkinliği bozacaktır (Kul ve Yüksel, 2018: 93).

Bu üç ilke doğrultusunda siyasetin bir menfaat mücadelesi olduğu söylenebilir. Ayrıca siyasi aktörler arasında bir mübadele, menfaat maksimizasyonu ve oy ticareti söz konusudur. Kamu tercihi iktisadı, geleneksel siyaset bilimi ve kamu yönetimi anlayışından bu noktada ayrılır. Geleneksel siyaset bilimi ve kamu yönetimi anlayışında politikacılar, bürokratlar gibi siyasi aktörlerin kamu yararına olacak şekilde davrandıkları varsayılmaktadır (Aktan, 2019: 9).

1.4.2. Kamu Tercihi Teorisinde Siyasal Aktörler ve Davranış Eğilimleri

Kamu Tercihi Teorisinde, siyasal aktörler dört grupta incelenir. Bunlar, seçmenler, politikacılar, bürokratlar ve çıkar (baskı gruplarıdır) şeklinde sıralanabilir. Bu aktörlerin temel amacı kendi kişisel çıkarlarını maksimize etmektir. Aktörlerin davranış eğilimleri piyasa ekonomisindeki aktörlerden (üretici, tüketici) çok da farklı değildir. Piyasaya mal ve hizmet arz eden üreticinin temel amacı kar sağlamaktır. Özel müteşebbis kar sağlamayacağı alana üretim ve yatırımda bulunmak istemez. Tüketici de kendi çıkarları dahilinde en yüksek faydayı sağlayacak ürünü almaya çalışır. Bir diğer deyişle üreticinin amacı, kar maksimizasyonu tüketicilerin amacı fayda maksimizasyonuna ulaşmaktır. Siyasal aktörlerin çıkarları Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Siyasal Aktörler ve Çıkar Maksimizasyonu

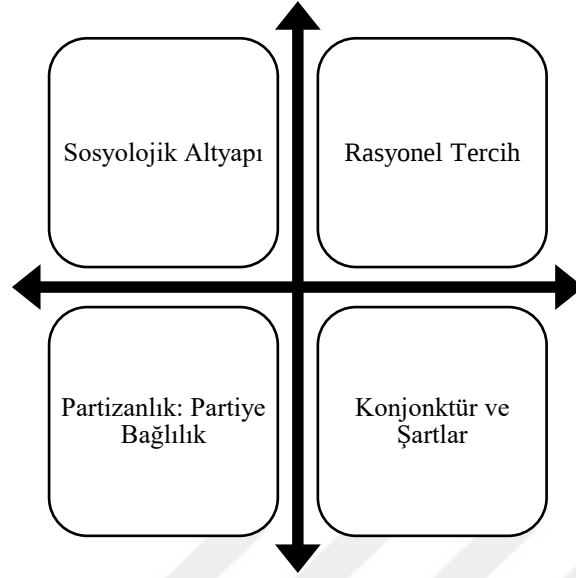


Kaynak: Aktan, 2020: 151

Seçmenler, siyasal aktörlerden ilki olup, kamusal mal ve hizmetlere talepte bulunan kişilerdir. Özel ekonomiden farklı olarak bu tercihlerini seçim aracılığı ile belirtirler. Seçmenler, seçim zamanında rasyonel tercihlerde bulunurlar. Rasyonelden kasıt, seçmenlerin kendilerine özel çıkar sağlayacak seçenekleri seçecekleri anlamına gelmektedir. Gerçekten de seçmenler, kendilerine en fazla faydayı hangi siyasi parti sağlarsa o partiye oy vermeyi tercih ederler. Sonuçta, seçmenlerin temel amacı kamusal mal ve hizmetlerden sağlayacakları faydayı maksimize etmektir. Seçmenlerin oy verme davranışında etkili olan oldukça fazla faktör bulunmaktadır.

Şekil 2’de bu davranışlardan literatürde en çok incelenenlere yer verilmiştir. Kamu tercihi literatüründe rasyonalite ilkesinden yola çıkılarak çıkar maksimizasyonun, seçmen iradesini belirleyen en önemli faktör olduğu varsayılır. Seçmen karar alırken, kişisel fayda ve maliyetlerini karşılaştırır. Kişisel faydasını artırmaya yönelik seçimlerde bulunur. Temel belirleyici etken çıkar maksimizasyonu olmakla beraber seçmenin oy verme alışkanlıkları ve bağlılıkları da göz ardı edilmez. Seçmenlerin bir kısmı için partizanlık önem taşırken bazılarında lidere bağlılık, partiye bağlılığın önüne geçer. Bununla birlikte seçmenlerin ait oldukları sosyolojik tabanda muhtelif aidiyet unsurları oy verme davranışında etkili olur. Bunlar; seçmenin yoksul, orta sınıf, ya da zengin sınıfa olan mensubiyet hissiyatları, ait olduklarını hissettikleri etnik kimlik ve etnik topluluk, muhafazakarlık ve geleneklere olan bağlılık gibi faktörlerdir (Aktan, 2020: 164).

Şekil 2: Seçmenlerin Oy Verme Davranışında Etkili Olan Faktörler



Kaynak: Aktan 2020: 165

Siyasal aktörlerden ikincisi olan politikacıların temel amacı ise en fazla oyu alarak seçimi kazanmaktır. Kamusal mal ve hizmetlerin arzı ile ilgilenen politikacılar, seçmenlerin faydasını artıracaklarına dair seçim vaatlerinde bulunurlar. Seçim zamanı iktidar partisi, iktidarda olmanın sağladığı fayda ile, seçmenlerin oyunu kazanmaya yönelik politik kararlar alma eğilimindedir.

Politikacılar, kısıtlı kaynaklarla daha fazla seçmeni memnun edebilmek için kısa vadede önemli mali yük doğurmayan veya maliyeti uzun vadede finanse edilebilecek özellikte ekonomi politikalarını uygulamayı seçerler. Seçmenlerin unutkanlığını da dikkate alan politikacılar, seçmene cazip gelen politikaları seçime yakın yıllarda dile getirirler. Yapılan kamusal faaliyetlerin faydalarının yaygın, maliyetlerinin ise düşük olmasına özen gösteren politikacılar, oy durumundaki belirsizliği kendi çıkarları doğrultusunda etkileyebilmek için gerektiğinde kamusal kaynakları kendi çıkarları için kullanabilmektedirler. Ekonomik durumun seçmen kararlarını büyük ölçüde etkilediği ve yönetimdeki kişilerin ekonomik durumdan sorumlu tutulduğu varsayımları göz önüne alındığında, politikacılar seçim öncesi dönemlerde uygun bir ekonomik ortamın yaratılması için devlet kaynaklarından yararlanılmakta ve bu şekilde yeniden seçilme şanslarını artırmaktadırlar (Öztürk, 2018: 18).

Üçüncü siyasal aktör olan bürokrasinin işlevi kamu hizmetlerini üretmektir. Bürokratlar kamu hizmetleri için kullanırlar. Siyasal organlar kamu hizmetlerine olan talebi, piyasada müşterilerin isteklerini firmalara iletmelerinde olduğu gibi, kamu hizmetlerinin üretimini görev edinmiştir. Siyasal organlar (seçilmiş merkezi ve yerel idare meclisleri, hükümet, belediye başkanı) kamu hizmetlerine olan talebi açıklarlar; devlet daireleri (bürokrasi) bunların üretimi ile görevlendirilir (Bulutoğlu, 2003: 141).

Bürokrasinin davranış, karar, eylem ve tercihlerinde bütçe maksimizasyonu geçerlidir. Bürokratlar genellikle makam, mevki, parasal imkanlar, prestij gibi özel çıkarlarından yoksun kalmak istemediğinden iktidar partisinin isteklerine cevap vermeye çalışırlar. Zaten siyasi partiler iktidara geldiklerinde kendi isteklerini yerine getirecek bürokratlar atamaya dikkat ederler (Aktan, 2020: 152).

Siyasal aktörlerin sonuncusu baskı ve çıkar gruplarıdır. Bunlar adındanda anlaşılacağı üzere , belirli bir grup adına, siyasal iktidara baskı uygulayarak grubun taleplerini yerine getirmeye çalışır. Bu baskının temel amacı etkilemektir. Yani baskı ve çıkar grupları, iktidar partisini etkileme amacıyla olup, sendikalar, dernekler, siyasal kuruluşlar gibi menfaat gruplarıdır (Kitapçıoğlu, 2013: 360). Çıkar ve baskı gruplarının davranış, karar, eylem ve tercihlerinde rant maksimizasyonu geçerlidir. Ticaret odaları, sanayi odaları, ziraat odaları, işçi ve işveren sendikaları, dernekler ve diğer hükümet- dışı organizasyonlar seçim dönemlerinde iktidar partisini etkileyerek kendilerine özel fayda sağlayacak kararlar alınması hakkında mücadele ederler. Seçimi kazanmak isteyen siyasi partiler bu kararlara uygun politikalar uygulamak durumunda kalırlar.

Baskı grupları bir taraftan mevcut sorunları dile getirirken diğer taraftan bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde üretirler. Siyasi partiler ile sürekli iletişim halinde bulunurlar. Siyasi partiler de seçim dönemlerinde, çıkaracakları aday hakkında bu gruplarına danışarak, onaylayacağı adayı seçime sokarlar. Diğer bir deyişle siyasi partiler ile baskı ve çıkar grupları arasında destekleme ve tamamlayıcılık ilişkisinin olduğu görülmektedir. Eğer siyasal partiler bu grupların çıkarlarına ters düşen politikalar uygularsa, baskı grupları tarafından kamuoyuna açık bir şekilde eleştiriye uğramakta, hatta seçimlerde o partiye oy verilmemesi üyelerden istenmektedir (Işık, 2018: 147).

Baskı ve çıkar gruplarının bu isteklerde bulunabilmesi bazı donanımlara sahip olması gerekmektedir. Bu donanımlardan ilki üye sayılarıdır. Üye sayısı arttıkça iktidar partisini etkileme şansı da o kadar artar. Sahip olması gereken diğer bir donanım ise ekonomik güçtür. Aynı zamanda ekonomik gücü fazla olan grupların da talepleri daha rahat cevap bulacaktır. Ekonomik gücü fazla olan gruplar daha kolay örgütlenir, etkileme güçleri artar. Ayrıca ekonomik gücün yanında, sosyal statüsü yüksek grupların itibarları da artar, bu itibar sayesinde daha kolay muhatap bulur (Divanoğlu, 2017: 408).

1.4.3. Kamu Tercihi Teorisi İnceleme Alanı

Kamu Tercihi Teorisi, inceleme alanına göre Pozitif Kamu Tercihi ve Normatif Kamu Tercihi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu şekilde teorinin incelenmesi, kamu tercihi teorisinin doğuşu ile başlamıştır. Devletin ekonomik hayattaki rolünün artması altındaki nedenlerin

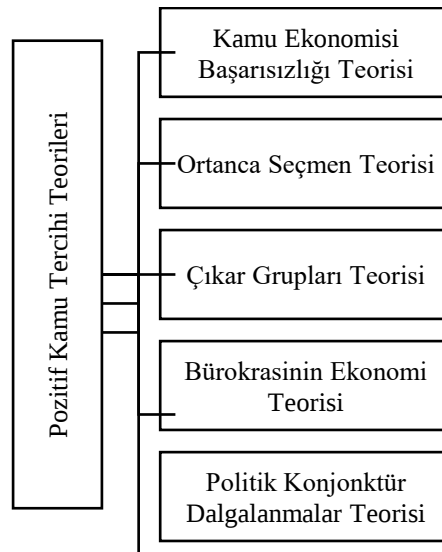
iktisadi, siyasi ve ahlaki sorunlardan doğduğunun ortaya çıkması ile, iktisat bilimindeki pozitif ve normatif ayrımının üzerinde yeniden durulmaya başlanmıştır.

1.4.3.1. Pozitif Kamu Tercih Teorisi

Pozitif Kamu Tercih, siyasal tercih aşamasında aktörlerin, bir diğer deyişle seçmen, politikacı, bürokrat ve baskı-çıkar gruplarının nasıl davrandığını inceler. Bu aşamada siyasetin arz tarafında politikacılar, talep tarafında seçmenler yer alır. Seçmenler ve politikacılardan kaynaklanan sorunlar, pozitif kamu tercihi teorisinin inceleme alanına girer. Politikacıların oluşturduğu sorunlar; politikacıların oy maksimizasyon çabaları, politikada tam rekabetin geçerli olmaması, politik dışsal ekonomiler, şeffaflığın olmaması, politik miyopluk, politik negatif ölçek ekonomileri, hizmet kayırmacılığı, kamusal güç ve yetki dağılımında dengesizlik, gereksiz ve aşırı harcamaları gibi unsurlardan oluşur. Siyasetin talep tarafında yer alan seçmenlerin oluşturduğu sorunlar ise seçmenin eksik enformasyona sahip olması, seçmen ilgisizliği, seçmenin politik miyopluğu, seçmenin siyasal talebini açıklamaması, özel çıkar grupları ve rant kollama sorunları şeklinde sıralanmaktadır (Şahintürk ve Bulut, 2019: 413).

Pozitif Kamu Tercihinde siyasal tercih aşamasındaki ana unsur olan seçmen davranışları farklı bir ayrıcalık oluşturur. Bundan dolayı Pozitif Kamu Tercihinin inceleme alanları, geliştirilen teoriler çerçevesinde ele alınmaktadır. Şekil 3'te Pozitif Kamu Tercih Başlığında incelenen teoriler, Kamu Ekonomisi Başarısızlığı Teorisi, Ortanca Seçmen Teorisi, Oylama Kuralları Teorisi, Çıkar Grupları Teorisi, Bürokrasinin Ekonomi Teorisi ve Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi olarak sıralanmaktadır.

Şekil 3: Pozitif Kamu Tercih Teorileri



Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

1.4.3.1.1. Kamu Ekonomisi Başarısızlığı Teorisi

Kamu tercihi teorisine göre, piyasa ekonomisi nasıl başarısızlığa uğruyorsa, kamu ekonomisi de başarısızlığa uğramaktadır. Kamu ekonomisi başarısızlığı, devletin başarısızlığı teorisi, piyasa dışı başarısızlık teorisi gibi isimler de anılmaktadır. Kamu ekonomisi başarısızlığı, devletin ekonomiye müdahalesinin olumsuz sonuçlarını incelemektedir. Diğer bir deyişle, devletin görev ve yetkilerinin aşırı artması sonucu, devletten beklenen sorumlulukları yerine getirme konusunda başarısızlığa uğramasıdır.

Kamu ekonomisi başarısızlığı teorisiyle alakalı açıklanması gereken asıl konu, bu teorisinin siyasal süreçteki etkinsizliklere nelerin sebep olduğunun açıklanması ile birlikte bu etkinsizliklerin hangi iktisadi sonuçları doğuracağıdır. Bu açıdan bakıldığında Kamu tercihi teorisi, politikanın incelediği kısımlardan farklılaşmakta ve iktisat bilimi ile politika biliminin birleşimi ile ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kamu ekonomisinin başarısızlığa uğramasının nedenleri şöyle sıralanabilir. Rasyonel seçmenlerin bilgisizliği, rasyonel seçmenin ilgisizliği, oy ticareti, politik miyopluk, rant kollama, politikada şeffaflık olmaması, politikada gereksiz ve aşırı harcamalar (Aktan, 2011: 43).

Rasyonel Seçmenin Bilgisizliği: Bazı seçmenler siyasal karar alma sürecinde, politik konular hakkında bilgi edinimi konusunda isteksiz davranmaktadır. Anthony Downs bu konuyu “rasyonel bilgisizlik” kavramı ile açıklamaktadır. Downs’a göre seçmenler oy verecekleri politikacılar konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Ayrıca oy kullansalar bile seçim sonuçlarını etkilemediği düşüncesine sahiptirler. Bu düşünce yapısı ile birlikte siyasi süreç hakkında bilgi edinimi konusunda isteksiz davranırlar. Ayrıca bilgi edinmenin hem parasal hem zaman maliyetinin fazla olması da bu isteksizlikte rol oynamaktadır. Geliri düşük olan seçmen özellikle bu maliyetlere katlanmak istemeyecektir (Aktan ve Dileyici, 2009: 66).

Rasyonel Seçmenlerin İlgisizliği: Birey kamu ekonomisi ya da piyasa ekonomisinde oluşuna göre farklılık gösterir. Piyasa ekonomisindeki birey talepte bulunduğu mal ve hizmetler için kapsamlı bir araştırma yapma isteği duyar. Fakat, kamu ekonomisindeki birey ise, kamusal mal ve hizmetlere olan tercihleri ile kamusal mal ve hizmetlerin arzı arasında benzer bir ilişki bulunmadığından, bireyler tercihlerini oy verme ile bildirirken ihmalci ve ilgisiz olurlar. Bu durum literatürde “Bedavacı” sorunu olarak adlandırılır. Bir diğer deyişle seçmen, oy verse de vermese de kendisine kamusal mal ve hizmet sağlanacağını bilir. Bedavacı motivasyonu ile hareket ederek oylama konusunda ihmalci ve ilgisiz davranan seçmen, kamu ekonomisinde optimum karar alınması önünde engel oluşturur (Aktan, 2000: 108).

Toplumu oluşturan bireylerin eğitim ve kültür seviyesinin eşit olmaması, kitle iletişim araçlarının devletin veya bir çıkar grubunun elinde olması, kamuoyu araştırma şirketlerinin taraflı

tutumları, bilgiye erişimin ve işlemenin yüksek maliyeti, kişilerin bilgi işleme kapasitelerinin düşüklüğü, asimetrik bilgi ve demagoji gibi nedenlerle yanlış karar verme ihtimali arttıkça ilgisizlik de artmaktadır (Öztürk, 2018: 98).

Oy Ticareti: Oy ticareti, çoğunluk kuralıyla karar alınması durumunda bir seçeneğin onaylanması için gerekli çoğunluğu sağlamak için yapılan oy değiş-tokuşudur. Birbirlerinden farklı tercihleri olan seçmenlerin, birbirlerinin tercihlerine oy vererek kendi faydalarını sağlayacak olan projelerin onaylanmasını sağlarlar. Böylece, seçmenlerin gerçek tercihlerinden ayrılmalarına ve kaynakların pareto etkin dağılımından sapmasına yol açar. Tercih yoğunluklarının ifade edildiği bir sistemde, yani bazı seçmenler bazı tercih konularından diğerlerine göre daha fazla fayda sağlıyorsa ve bunu açıklayabiliyorsa, seçmenler arasında oy değiş tokuşu yapmak için daha fazla istek olur. Oy ticaretine göre, eğer oy çokluğu kuralı geçerli olduğu durumda hiçbir seçenek tek başına kazanamıyorsa, herhangi iki birey oy değiş tokuşu yaparak, yani birbirlerinin projelerine oy vererek faydalarını yükselteceklerdir (Kirmanoğlu, 2013:243).

Oy ticareti, açık oy ticareti ve gizli oy ticareti olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Açık oy ticaretinde politikacılar birbirlerinin politikalarını destekleyeceğini açık şekilde beyan ederler. Anlaşmalar herkesin gözü önünde yapılır, herhangi bir gizlilik söz konusu değildir. Gizli oy ticaretinde ise politikacılar açık bir şekilde birbirlerinin politikalarını destekleyeceklerini belli etmezler. Taraflar birbirlerine belli etmeden destek verirler (Tullock, 2002: 31).

Politik Miyopluk: Politik miyopluk, politik süreçte politikacıların gösterdiği bir davranış eğilimidir. Politikacıların amacının seçilmeyi garanti edecek politikaları uygulamak olduğu varsayımından hareketle, politikacılar uzun dönemde daha faydalı olacak projeleri hayata geçirmek yerine kısa dönemde seçmenin oyunu kazanmak için onlara fayda sağlayacak projeleri seçtiği görülmektedir. Örneğin seçim zamanlarında yer altı çalışmaları yapmak yerine, daha göz önünde olan park yapımı, bahçe hizmetleri gibi projeleri seçerler. Bu davranış kamu tercihi teorisinde politik miyopluk diğer bir deyişle miyopluk etkisi olarak tanımlanmıştır. Bu durum politikacılar açısından artık bir alışkanlığa dönmüş olup kamu ekonomisinin başarısızlığına neden olmaktadır (Çoşkun, 2011: 42).

Rant Kollama: Kamu ekonomisinin başarısız olmasına sebep olarak gösterilen durumlardan bir tanesi de rant kollama davranışdır. Rantlar tıpkı özel ekonomide olduğu gibi kamu ekonomisinde de kıtlıktan kaynaklanır. İkisinin arasındaki fark kamu ekonomisindeki rantların hükümet tarafından yapay bir şekilde ortaya çıkarılmasıdır. Doğal olduğu kabul edilen rant Ricardo’cu rant kavramıdır. Çünkü toprağın kullanılan oranı arttıkça zamanla verimsiz topraklar tarıma açılmaya başlanacak ve verimli toprakların sahipleri bu durumdan rant sağlamaya başlayacaklardır. Ancak, hükümetin bazı faaliyet alanlarına girişi sınırlandırarak bu alanlarda bir tekel hakkı yaratması ve sonra bu hakkı dağıtması, yapay olarak yaratılmış bir ranttır. Firmalar bu

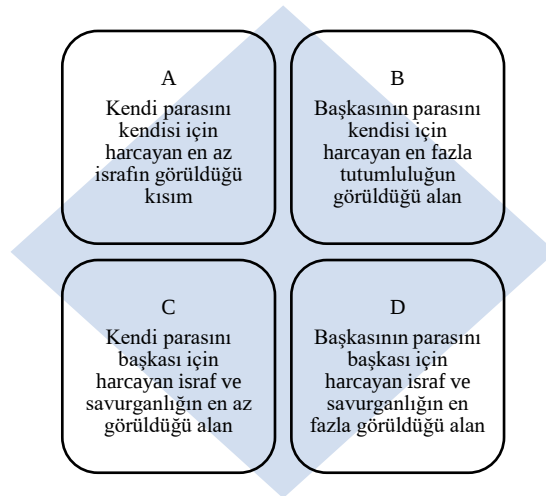
rantı elde edebilmek için hükümet nezdinde faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu faaliyet rant kollama faaliyetleri olarak adlandırılmakta ve kamu ekonomisinde etkin kaynak dağılımını bozucu bir sebep olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise kamu ekonomisinin başarısızlığına neden olmaktadır. (Kirmanoğlu, 2013: 245).

Oybirliği İlkesinin Gerçekleştirilememesi: Siyasal karar alma aşamasında, oy birliği ilkesi pareto optimal bir sonuca ulaşmak için zorunlu olan bir durumdur. Fakat gerçek hayatta oybirliği ilkesinin gerçekleştirilmesi oldukça zordur. Modern demokrasilerde kararların, basit çoğunluk ilkesi ile alınması, azınlığın çoğunluk tarafından sömürmesine neden olur. Basit çoğunlukla alınan kararlarda “Arrow Paradoksu” nunda ortaya çıkması oy çokluğu ilkesinin optimumdan uzak olduğunu göstermektedir. Kısaca, oy verme sistemlerinde oy birliği ilkesinin gerçekleştirilememesi politik sürecin başka bir başarısızlığını göstermektedir. (Aktan, 2000: 109).

Politikada Açıklık Olmaması: Kamu ekonomisinin başarısız olma sebeplerinden bir diğeri de politikada açıklığın geçerli olmamasıdır. Genellikle devlette gizlilik ve örtbas hakimdir. Kamu kuruluşlarında kontrol ve denetimler amacına uygun ve işlevsel değildir. Bu sebeplerden dolayı kamu ekonomisinin başarısız olmaktadır.

Politikada Gereksiz ve Aşırı Harcamalar: Piyasa ekonomisinde, üretici üretim faaliyetinde bulunurken en düşük maliyetle en yüksek karı elde etmeye çalışırken, tüketicide az para ödeyerek kaliteli ürün satın almak istemektedir. Kamu ekonomisinde ise bu durum farklıdır. Çünkü siyasal aktörler başkasının parasını harcayarak fayda sağlamaya çalışırlar. Kendi paralarını harcamadıkları için de harcama yaparken gerekli özeni göstermezler. Nobel ekonomi ödüllü Milton Friedman geliştirdiği şekilde gösterilen matrisle bu durumu şöyle özetlemiştir.

Şekil 4: Friedman Matrisi



Kaynak: Friedman, 1980: 16

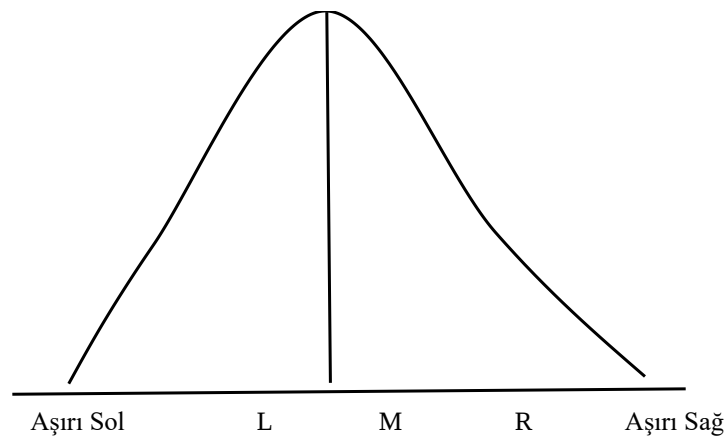
A bölümündeki birey kendisinin sahip olduğu parayı kendisi için harcamaktadır. Minimum maliyetle en kaliteli ürünü almaya çalışan birey faydasını maksimize etmeye çalışır. İsrar ve savurganlığın en az görüldüğü kısımdır. B bölümünde birey başkasının sahip olduğu parayı kendi için harcamaktadır. Doğal olarak birey kendi kazanmadığı parayı herhangi bir kısıtlama ile karşı karşıya değilse çok rahat harcayacaktır. C bölümündeki birey kendisinin sahip olduğu parayı başkası için harcamaktadır. Bunu ancak istisna durumlarda yapan birey çıkar sağlamadan parasını ailesi, çocukları için harcayabilir. Ya da iyilik yapmak için kendisine ait parayı başkası için harcarken de cebinden en az para çıkacak şekilde bunu yapmaya çalışır. D bölümündeki birey başkasına ait parayı başkası için harcamaktadır. Bu bölüm kamu ekonomisinin durumunu yansıtmaktadır. Politikacılar başkalarından toplanan vergileri vatandaş için harcamaktadır. Dolayısıyla israf ve savurganlığın en çok gözlemlendiği alan burası olmaktadır. Böylece Friedman Matrisi devlet başarısızlığını anlaşılır bir şekilde ortaya koymaktadır (Aktan, 2011: 46).

1.4.3.1.2. Ortanca Seçmen Teorisi

Pozitif Kamu Tercihi' nin incelediği konulardan bir diğeri partiler arasındaki seçim rekabeti sonucu politikacıların, oylarını artırmak için ortanca seçmeni memnun edecek politikalar uygulama eğiliminde olmasıdır. Bu durum literatürde ortanca seçmen teorisi olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 5'te iki partinin olduğu bir sistemde seçmenlerin politik görüşlerinin dağılımı gösterilmektedir. Seçmenlerin görüşleri aşırı soldan aşırı sağa doğru sıralanmakta olup, her seçmen kendi görüşüne yakın adaya oy verdiği varsayılmaktadır. Farklı gruptaki seçmenler M noktasında bulunmakta ve ortanca seçmen olarak adlandırılmaktadır. Seçime katılan adaylar bu noktadaki görüşlerini savunursa en azından oyların %50'sine sahip olacaktır. Adaylardan biri L yada R noktasına doğru kayarsa oyların %50'sinden azını alacaktır. Yani seçim zamanı M noktası iki aday içinde oy maksimizasyonun sağlandığı nokta olacaktır.

Şekil 5: Seçmenlerin Dağılımı



Kaynak: Ekelund ve Tollison, 1986: 447

Ortanca seçmen teorisi, demokratik süreçte ortanca seçmen grubuna uygun politikalar uygulama isteğinde olduğunu ileri sürer. Partiler arasında seçim rekabetinin olması, bu seçmen grubunu memnun eden kararların alınmasına ve uygulanmasına imkân sağlamaktadır (Aktan, 2018: 135).

1.4.3.1.3. Oylama Kuralları Teorisi

Oylama Kuralları Teorisi Duncan Black tarafından 1958 yılında ortaya atılmıştır. Teori bir kurum tarafından arz edilen malların, onları talep eden bireylerin nasıl ve neden tercih edildiğini açıklar. Bireysel tercihlerden toplumsal tercihlere ulaşılırken kullanılan teoriye göre, toplumsal tercihlerin tutarlı ve amacına uygun gerçekleşmesine olanak sağlamak için farklı oylama kuralları önerilmiştir (Yolal, 2018: 162). Bu yöntemler basit çoğunluk, oy birliği ve puanlama şeklindedir.

Örneğin iki partili bir sistemde seçimi kazanmak için oyların % 50' den fazlasını veya en yakın rakibin oyundan fazlasını almak "Basit Çoğunluk" usulü olarak adlandırılır. Bu usul pek çok çeşitli kararlarda kullanılır. Ancak kollektif kararların daima çoğunluk usulüne göre alınması gerekmediği gibi, bazı hallerde bu usulün kullanılması istenilmez. Bu durumlarda ise oy birliği kuralı uygulanır. Örneğin bir anayasa değişikliği için parlamentoda üçte iki (bazen daha yüksek) çoğunluk aranır. Bir karar alınacağı zaman uygulanacak oylama sisteminin, oylamaya katılacak seçmenler arasında gerekli uzlaşmayı sağlamak için yapılması gereken karar alma maliyetleri, alınacak kararların uygulanması için alınacak vergilerde bu kararların yanlış olması halinde karardan etkileneceklerin uğrayacağı kaybın yani dışsal maliyetin toplamını en düşük seviyede tutacak bir sistem olmalıdır. Alınacak kararların karar alma maliyeti ile dışsal maliyet birbirine benzemediği için, kararlara uygulanacak oylama usulü de farklı benzemeyecektir (Savaş, 2016: 141).

Bir diğer oylama yöntemi puanlamadır. Bu yöntemde her bir seçmen, seçime katılan adaylar arasında dağıtabileceği eşit toplam puana sahiptir. Puanların dağıtımını iki şekilde olabilir. Bunlardan biri, Borda sistemidir. Bu sistemde seçmenler en çok tercih ettiği adaya en yüksek, en az tercih ettiği adaya ise sıfır puan vererek puanlarını bütün adaylar arasında dağıtır. Oylama bittiğinde bütün adayların elde ettiği puanlar toplanır ve en çok puanı alan aday seçimi kazanır. İkinci tip puanlamada seçmen sahip olduğu toplam puanını, Borda sisteminde olduğu gibi adaylar arasında tercih sırasına göre birer puan eksilterek değil de istediği gibi dağıtabilir. Örneğin seçmen, sahip olduğu puanın hepsini yalnızca bir adaya verip diğer adaylara hiç puan vermeyebilir. Toplam puanı aşmamak şartı ile aynı puanı birden fazla kullanılması tercih edilebilir (Öztürk, 2007: 122).

1.4.3.1.4. Çıkar Grupları Teorisi

Bireyler, kamu ekonomisinde alınan kararlarının kendi faydalarını artırmasını sağlamak için tek başlarına yeterli değildirler. Çünkü seçenekleri bulup çıkarmak ve kendi çıkarları açısından değerlendirmekte bilgisizdirler. Ayrıca verecekleri oyun tek başlarına etkisinin düşük olacağını düşünerek, oylama konusunda çekimser davranabilirler. Oylamaya katılsalar bile politikayı etkileyemeyeceğini düşünürler. Kişisel çıkarları devlet kararları ve hizmetleri yolu ile korumakta, benzer çıkar sahiplerinin oluşturdukları gruplar daha verimli olmaktadır. Bu yüzden bireyler ortak niteliklerine göre çıkar grupları oluşturarak hem kendi çıkarları için gerekli düzenleme seçeneklerini belirlerler, hem de sayısal bakımdan önerilerinin siyasal iktidarca önemsenmesini sağlayacak bir oy potansiyeli sağlarlar (Bulutoğlu, 2003: 106).

Bu sebeplerle oluşturulan çıkar grupları üyelerinin, grup içerisinde ne şekilde hareket ettiklerini açıklamak için Mancur Olson, çıkar grupları teorisini ortaya çıkarmıştır. Çıkar gruplarının üyelerinin lehine hareket etme yeteneklerinin övüldüğü çoğulcu demokrasiye ilişkin bir eleştiri getiren Olson, üyelerin grup organizasyonuna sağladığı katkıyı kamu malı olarak değerlendirdiğinden, grupların kollektif çıkarlarına faydası olmayacağını ileri sürmüştür. (Ginsburg, 2002: 1146).

Olson’a göre gruplar, ortak çıkarlar sonucu bireyler tarafından oluşturulur, ancak ortak çaba sonucu elde edilen yararlar üyelerin hepsi arasında bölüşüldüğünden dolayı üyelerin ortak amaca ulaşmaya yönelik motivasyonu düşük olur. Grubun üyeleri arasında asıl kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışan üyeler bulunmaktadır. Bu sebeple bazı üyeler ortak amacı gerçekleştirmeye çalışırken, bazıları kendi özel isteklerini gerçekleştirmeye çalışacaktır. Eğer üyelerin ortak amacı gerçekleştirmeye yönelik zahmet ve maliyete degecek zorlama veya teşvik sistemi yok ise onlar kendi özel talepleri peşinde koşmayı tercih ederler, ortak amaca yönelik gerekli gayreti sergilemezler. Grubun üye sayısı fazlalaştıkça ortak amaca ulaşmaya yönelik istekleri azalır ve bedavacı olma istekleri artar; üye sayısı azaldıkça bunun tersi olmaktadır (Olson, 1971: 1-3)

Diğer taraftan Gordon Tullock, ve Robert Tollison çıkar grupları teorisine Olson’dan daha değişik bir bakış açısı sunmuşlardır. Olson, çıkar gruplarının nasıl işlediğine dikkat çekmişken, Tollison ve Tullock’un yoğunlaştığı yer, özel çıkar gruplarının hükümetleri etkileme seviyesidir. Özellikle Tullock , bu grupların devletin piyasalara müdahalesi sonucunda ortaya çıkan gümrük vergisi, kotalar veya monopollerini elde etme faaliyetlerini (rant kollama) ve bu faaliyetler için yaptıkları harcamaların sebebiyet verdiği refah kayıplarına dikkat çekmiştir (Aktan, 2019: 26).

1.4.3.1.5. Bürokrasinin Ekonomi Teorisi

Bürokrasinin Ekonomi Teorisine göre, kamu ekonomisinin başarısızlığı bürokrasi ve bürokrat davranışları ile ilgilidir. Bu konuda iki teori geliştirilmiştir. Bunlardan ilki 1968 yılında William Niskanen tarafından geliştirilen bütçe maksimizasyonu modelidir. Niskanenin modelinde bürokrasinin neden hep genişlediği, birim maliyetlerin neden yükseldiği ve büroların neden hep büyüdüğü açıklanır.

Niskanen'e göre bürokratlar sahip oldukları bütçe ödeneğini mümkün olduğunca artırma eğilimindedirler. Onların ücretleri, ek gelirleri, yan faydaları, güçleri ve prestijleri, sahip oldukları bütçe ödeneği ile doğru orantılıdır. Bürokratların ve iktidar partisinin kamu hizmeti arzı ve talebini iki taraflı tekel saymaktadır. Devlet dairesi (bürokrasi), üretimini (kamu hizmetini) bütçe ödeneği karşılığında yalnızca siyasal organa satabilir. Siyasal organda kamu hizmetini ancak devlet dairesinden satın alabilir. Siyasal organın bürokrati atama yetkisi bu ilişkinin ekonomik özünü değiştirmez. Hatta bürokrat- tekelinin durumu, elindeki konuyla ilgili bilgiler ve hizmet üretimi bilgisi ve şevkleri sayesinde siyasal sorumludan daha güçlüdür (Bulutoğlu, 2003: 142).

Bürokratların bu şekilde kendi maaşlarının, ikramiyelerinin, güçlerinin ve itibarlarının artması adına bürolarının bütçelerini gerekenden daha fazla arttırma çabası içinde olması, kaynaklarının etkinsiz dağılması neticesinde toplumsal refah kaybına yol açar (Timur, 2019: 87).

İkinci teori Fiorina ve Noll tarafından, 1978 yılında yayınlanan çalışmalarında ortaya atılmıştır. Teori modern kurumların bürokratikleştiğini ileri sürer ve seçmenler, politikacılar ve bürokratlar bağlamında kurulur. Bu siyasi aktörler, tek meclisli bir yasamanın olduğu ve temsilcilerin coğrafi temsil altında oy çokluğu ile seçildiği bir siyasal sürecin içindedir. Coğrafi temsil altında her bir temsilci kendi seçmenine fayda sağlayacak mal ve hizmetlerin üretilmesini sağlayacak ve yasamanın toplam kamusal faaliyet programına karşı tam bir sorumluluk duymayacaktır. Bu durumda bürolar bütçe maksimizasyonu düşüncesi içerisinde olmasa dahi temsilcilerin kamusal faaliyetlere artan talepleri neticesinde bürokratikleşme ortaya çıkacaktır (Çelebi, 2000: 158).

1.4.3.1.6. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi

Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi, Kalecki (1943)'e kadar gitsede, literatür 1975 yılında Nordhaus ile şekillenmeye başlamıştır. Politik ve iktisat arasındaki ilişkiyi inceleyen teori, “seçmenlerin ülkenin ekonomik şartların nasıl olduğuna dikkat ederken, politikacıların söz sahibi olma hakkında kaygı duyduğu şeklindeki gerçek hayata dair gözlemi ile ortaya çıkmıştır. Politik konjonktür dalgalanmalar teorisinin başlangıç noktası, ekonomik hayatta oluşan konjonktür dalgalarını başka bir seçenek ile açıklamaya çalışmasıdır. Burada iktisat ile politika arasındaki

karşılıklı ilişkiden yola çıkarak, iktisadi dalgalanmalar ile politik dalgalanmalar arasında bir ilişki olup olmadığının açıklaması amaçlanmıştır. Politika ve iktisat arasındaki ilişki, ekonomik şartların seçimlerin sonucu hakkında nasıl bir rol üstlendiği ile açıklanmaya çalışılmıştır (Telatar, 2004: 386).

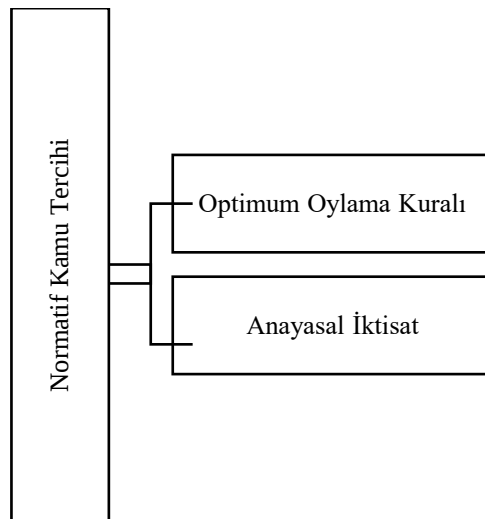
Politik Konjonktür Dalgalanmaları teorisi kendi içinde farklı modellere ayrılrsa da bu modellerin bazı temel özellikleri vardır. Bunlardan ilki hükümetlerin seçimleri kazanmayı amaçlamasıdır. Bu amaç doğrultusunda seçimleri kazanmak için de daha fazla oy elde etmeye çalışırlar. İkincisi, ekonomik tercihlerini seçmenler oylarıyla belirtirler. Üçüncüsü hükümetler yeniden seçilmeyi sağlayabilmek için ekonomide ayarlamalar yapabilirler (Savaş: 2016: 159). Bu kısım tezin konusunu oluşturduğu için ileride ayrıntılı şekilde değinilecektir.

1.4.3.2. Normatif Kamu Tercih Teorisi

Normatif Kamu Tercih, siyasal karar alma sürecinde, pozitif kamu tercihi teorisine temel teşkil edecek olması gereken konuları araştırır. Örneğin; gerçek yaşamda uygulanandan farklı olarak toplum tercihlerini en iyi yansıtan oylama kuralları nelerdir? Politik kurumlar nasıl daha iyi işler? gibi soruların cevabını arar (Ekelund ve Tollison, 1986: 441).

Kamu Tercih Teorisinin normatif boyutu açısından iktisat literatürüne yaptığı asıl katkı, “Anayasal İktisat” ya da “Anayasal Politik İktisat” olarak tanımlanan ve kamu ekonomisi başarısızlığının yol açtığı sorunlara yönelik somut öneriler üreten yaklaşımdır. Buradan hareketle normatif kamu tercihinin ”Optimum Oylama Kuralı” ve “Anayasal İktisat” başlığı altında incelenebilir.

Şekil 6: Normatif Kamu Tercih Teorileri



Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

1.4.3.2.1. Optimum Oylama Kuralı

Oylama kuralları teorisi kamu tercihi teorisinin pozitif inceleme alanı içerisinde yer alırken, optimum oylama kuralının belirlenmesi sorunu kamu tercihinin normatif yönünü oluşturmaktadır. Buchanan ve Tullock (1965)'e göre: kamu ekonomisinde pareto optimal bir sonuca ulaşabilmesi için oybirliği kuralıyla karar alınması gerekir. Fakat oy birliği kuralının uygulanmasının güç ve maliyetli olması, diğer oylama kurallarına yönelmesine neden olmaktadır. Optimal oylama kuralı yaklaşımına göre, oybirliği kuralı dışında hangi kuralların uygulanabileceği araştırılmaktadır.

Pratikte sıklıkla kullanılan oylama yöntemi basit çoğunluk kuralıdır. Ancak bu kural her uygulandığında optimal sonuçlar ortaya çıkmamaktadır. İki seçeneğin oylamaya dahil olduğu bir süreçte çoğunluk kuralı, seçmen tercihleriyle uyum gösterir. Ancak oylamaya katılan ikiden fazla seçenek olduğunda, çoğunluk kuralı her zaman seçmen tercihlerini göstermeyebilir. Bundan dolayı, ikiden fazla aday oylamaya katıldığında, basit çoğunluk kuralından daha iyi bir oylama kuralının olması uygun olacaktır (Aktan, 2019: 32).

Bu noktadan hareketle, Buchanan ve Tullock'a göre, Pareto optimal bir sonuca ulaşmak için gerekli ve kararı onaylayacak olan seçmen sayısının belirlenmesi ile ideal oylama kuralına ulaşılabileceğini savunmaktadır. Bu seçmen sayısını da “optimal çoğunluk” olarak nitelendirmektedir. (Aktan ve Dileyici, 2007: 28-29).

Seçmen sayısının belirlenmesi için oylama maliyetlerinden yararlanmak gerekmektedir. Oylamanın, iki tür maliyeti bulunmaktadır. Bunlar dışsal maliyet ve karar alma maliyetidir. Dışsal maliyetler, bireylerin kendi davranışlarının dışından kaynaklanır. Karar alma maliyeti ise, bireylerin organizasyonel bir faaliyette yer almaları sonucunda beklentilerinin hüsrana sonuçlanmasını ifade eden karar alma maliyetleridir. Kısaca, bireysel eylemlerin başkalarına dışsal bir etki yaratmamasından dolayı dışsal maliyet ve karar alma maliyeti sıfır olmaktadır. Dolayısıyla dışsal maliyetler ve karar alma maliyetleri birbirine bağlı maliyetler olarak da ifade edilmektedir (Buchanan ve Tullock, 1967: 38-39).

1.4.3.2.2. Anayasal İktisat

Kamu tercihi teorisinin ulaştığı sonuç kamu ekonomisi başarısızlığı teorisidir. Bu sonuçtan hareketle iktisat ile anayasacılık felsefesi arasında ilişki kuran Anayasal İktisat ortaya çıkmıştır. “Anayasa hukukunun iktisadi analizi” olarak da adlandırılan anayasal iktisat, kurallar ve kurumların iktisat ile ilişkilerini inceler. Kamu tercihi ve anayasal iktisat “ikiz kardeşler” olarak adlandırılabilir. Bu alanların inceleme alanları İktisat, Siyaset Bilimi ve Hukuk'tur. Bir benzetme yapacak olursak kamu tercihi için tanı, anayasal politik iktisat için tedavi terimlerini kullanabiliriz. Çünkü kamu tercihi teorisyenlerine göre kamu ekonomisinde gerçekleşen sorunların sebebi aşırı

büyümüş devlettir. Bu durumun çözümü büyüyen devlete engel olmaktan geçmektedir. Görevleri oldukça genişlemiş, güç ve yetkilerinde sınır bulunmayan devlete engel olmak anayasal iktisattan geçmektedir. (Aktan, 2019: 83).

Buchanan Anayasal İktisadın amacını şöyle belirlemiştir: “Anayasal ekonomik analiz, ekonomik ve siyasal kurumların seçimlerini ve davranışlarını sınırlayan alternatif yasal-kurumsal-anayasal kuralların işleyiş özelliklerini incelemeyi amaçlar. Bu kurallar ekonomik ve siyasal kurumlar tarafından yapılacak seçimlerin çerçevesini belirler” (Savaş, 2000: 1006)

Anayasal İktisat teorisinin literatüre katkı sağlayacak önerisi, ekonomik anayasa oluşturulmasıdır. Ekonomik anayasa ile devletin ekonomik alandaki güç ve yetkilerinin ne olacağı yani “oyunun kuralı” ortaya koyulacaktır. Ekonomik anayasanın, Mali anayasa ve parasal anayasa olmak üzere iki tane önemli noktası vardır. Mali anayasa; kamu harcamaları, borçlanma, vergileme, bütçe ve idareler arası mali ilişkiler alanındaki devletin yetkilerini sınırlamaya yönelik anayasal kuralları; parasal anayasa ise anayasal kurallarla düzenlenecek para sistemini içermektedir (Aktan ve Dileyici, 2007: 31).

İKİNCİ BÖLÜM

2. POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALAR TEORİSİ

2.1. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisinin Gelişimi

Makroekonomik politika analizlerinde, demokratik sistemle yönetilen ülkelerin, enflasyon, işsizlik ve ekonomik büyüme gibi performans göstergelerinden politikacıların sorumlu olduğu varsayılır. Politik iktisat, neoklasik ekonomik analiz, rasyonel seçim ve oyun teorisi yöntemlerini kullanarak, iktisat ve politika arasındaki bağlantıyı ele alır. Devletin makroekonomik modellerde dışsal olduğu geleneksel yaklaşımın aksine, yeni politik iktisat devleti ve onun ekonomi politikasını içsel olarak kabul edip hem ekonomik hem politik hedeflere ulaşmak için kullanır. Politik konjonktür dalgalanmaları teorilerinin odak noktası tam olarak budur. Amerikalı başarılı siyaset bilimci Harold Lasswell ‘in politikayı “kimin neyi, ne zaman ve nasıl alacağına karar vermek” olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda politik konjonktür dalgalanmalar teorilerinin, ekonomi ve politika gibi iki bileşenin olduğu söylenebilir (Lass-Well, 1958).

Politik konjonktür dalgalanmalar teorilerinin ekonomik tarafını; düşük enflasyon ve düşük işsizliğin yanı sıra yüksek büyümeyi hedefler. Bunların tamamlayıcısı olarak adaletli bir gelir dağılımını esas alır. Teorilerin politik tarafını ise fırsatçı güdüler ve partizan güdüler oluşturur. Fırsatçı güdüler seçimleri kazanmak için, partizan güdülerde sempatizanların durumlarını iyileştirmek için kullanılacak araçlar olarak kabul görür (Prascevis, 2020: 74).

1950’li yıllarda ortaya çıkan politik konjonktür dalgalanmaları, hükümet ve seçmenler arasındaki etkileşime dayanarak ekonomiyi analiz eden kamu tercihi teorisinin bir dalı olarak kabul edilir. Bu teoriye göre, enflasyon oranı da dahil olmak üzere makroekonomik faktörlerden, işsizlik oranı, gelir dağılımı ve ekonomik büyüme oranları, seçmen tercihleri üzerinde etkili rol oynar. Tercihlerin bu göstergelerden etkilendiğini bilen hükümetler, ekonomi politikaları ile yeniden seçilme olasılıklarını artırmaya ve seçmenlerin rızasını almaya çalışırlar (İzadkhasti, 2020: 176).

Politik konjonktür dalgalanmalar teorisi literatürü, 1943 yılında yayınlanan M. Kalecki’nin makalesi “Political Aspect of Full Employment”e dayanmaktadır. Kalecki çalışmasında, büyümenin kapitalistlerin sürekli değişen tercihleri tarafından yönlendirildiği bir politik konjonktür döngüsüne vurgu yapmıştır. Bu konjonktür döngüsü, kapitalistler ve hükümet arasındaki çıkar çatışmasına dayanmaktadır. Kalecki’ye göre, tam istihdama ulaşmak makroekonomik istikrarı

sürdürmekle mümkündür. Ancak kapitalistler kendi çıkarları için, hükümetin istihdamı artırıcı politikalar uygulamasına karşı çıkmaktadır. Çünkü hükümetin istihdam artırıcı politikalar izlemesi, kapitalistlerin iş gücü piyasasındaki söz hakkını kaybetmesine sebebiyet verir. Seçimi kazanmak isteyen hükümet ise, kapitalist kesimin desteğini almak zorundadır. Bu yüzden seçmenin istediği politikaları uygulamak ile kapitalistlerin desteğini almak arasında bir seçim yapmak zorunda kalır.

Kalecki'nin ardından, politik konjonktür dalgalanmaları ile ilgili başka bir çalışma, Akerman tarafından 1947 yılında yapılmıştır. Akerman çalışmasında, Amerika'da 1830 ve 1945 yılları arasında yapılan seçimlerden sonra oluşan hükümet değişiklikleri ile ekonomik dalgalanmalar arasında bir ilişki ortaya çıkmıştır. Ancak yapılan bu analiz sadece ampirik bir çalışma olarak kalmıştır. (Akerman, 1947: 111).

Takip eden süreçte, Anthony Downs teoriye katkı sağlayan bir diğer isimdir. 1957 yılında yayınlanan çalışması "An Economic Theory of Political Action in A Democracy" ile siyaset ve ekonomi ilişkisine değinerek, "ekonomik siyaset teorisi" ismini literatüre kazandırmıştır. Downs, makroekonomik değişkenlerdeki döngüleri açıkça ele almasa da, daha sonraki yıllarda literatüre eklenen "politikacılar özel çıkarlar tarafından yönlendirilir" öngörüsünü dile getirmiştir. Downs'un , makalesindeki "onların görevde olmaktan kaynaklanan güç, prestij ve gelir elde etmek için hareket ettiklerini varsayıyoruz" sözü politikacılara motivasyon sağlamıştır (Downs, 1957: 28). Bu motivasyon onlar için, oylarını en üst düzeye çıkarmak ve seçim kazanmak gibi hedeflerine kaynak olmuştur. Ancak Downs, hükümetin bu amaca ulaşmak için makroekonomik değişkenleri manipüle etmek zorunda olduğu ile ilgili bir konuya değinmemiştir. Basitçe hükümetin, seçmenlerin oylarını kazanacak şekilde fayda sağlayan ödemeler ile hem şimdiyi hem geleceği manipüle etmeye çalıştığına değinmiştir. Downs'a göre partiler politika üretmek için seçimleri kazanmak yerine, seçimleri kazanmak için politikalar üretirler (Downs, 1957: 137).

Politik konjonktür dalgalanmalar literatüründe yer alan bir başka çalışmada Bruno Frey ve Lawrence Lau tarafından ele alınmıştır (Frey ve Lau 1968; Lau ve Frey 1971). Çalışmada Downs'un görüşlerini yeniden ele alarak hükümet davranış modeli ortaya konulmuştur. Hükümet davranış modeline göre seçmenleri etkilemek isteyen hükümet, iktisat politikası uygulamaları ile ekonomiye müdahalede bulunur. Hükümetin verdiği kararlar, ekonomik dalgalanmalar yaratır. Ancak iktidar partisi seçimleri kazanacağını düşünüyorsa, seçim öncesi fırsatçı politika uygulamalarına gerek duymaz (Frey ve Lau, 1968: 377).

Literatüre katkıda bulunan diğer bir isim olan Kramer'e göre seçimi kazanmak isteyen partiler, seçmeni kişisel gelirlerini değiştirerek etkilemeye çalışır. Buna yönelik yapılan çalışmalar ise ekonomik dalgalanmalara neden olur (Kramer, 1971: 131).

Bu çalışmaların ardından, W. Nordhous'un 1975 yılındaki çalışması politik konjonktür dalgalanmalar teorisi için dönüm noktası olmuştur. Makalenin ilk versiyonu, 1972 yılında Cowles Ekonomi Araştırma vakfında yayınlanmıştır. Nordhous'un makalesinin neden bu kadar dikkat çektiğinin birkaç nedeni vardır. Nordhous'un makalesi yayınlandığı dönemde, Gerald Kramer ve Ray Fair'in, ekonomik şartların seçim sonuçlarını etkilediğini gösteren çalışmaları da yayınlanmıştır (Kramer 1971; Fair 1975). Bu eserler Downs'un yeniden seçilmek isteyen politikacıların oy kazanmak için ekonomiyi manipüle eder görüşünü tamamlayıcı nitelikte olduğundan önemliydiler. Nordhous'un makalesi bu çalışmaları yansıtır nitelikte olduğundan oldukça dikkat çekmiştir.

İkinci nedeni, 1970'lerde Michael Kalecki'nin çalışması yeni ilgi görmüş birçok kitabı yeniden yayınlanmıştır. Bu çalışmalarda birlikte politik konjonktür dalgalanmalar teorisi gündeme gelmiştir. Nordhous'un çalışması, politik konjonktür dalgalanmalarının, gündemde olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Üçüncü nedeni, Nordhous çalışmasında Akerman (1947) ve Downs'un (1957)'da yılında yaptıkları çalışmalarında eksik olan analitik bir model önermesi ve Phillips eğrisini kullanması olmuştur. Dördüncüsü Nordhous, makroekonomik değişkenlerin özellikle enflasyon oranının istikrarsız olduğu bir dönemde makalesini yazmıştır. İktisat bilim adamları bu değişkenliğin sebebini ararken Nordhous enflasyon oranlarındaki değişkenliğin sebebinin seçim manüplasyonları olduğu cevabını vermiştir. Son olarak, 1970'lerin başında Amerika başkanı Richard Nixon'un, Watergate skandalı ile istifa ettiği bir dönemde makale yayınlanmıştır. (Dubois, 2016: 4).

2.2. Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisine İlişkin Modeller

Politik konjonktür dalgalanmalar teorisinin kökeni, M. Kalecki ve A. Downs'a kadar uzansa da literatüre biçimsel formatını ilk kazandıran isim William Nordhous olmuştur. Nordhaus, Politik konjonktür dalgalanmalar teorisinde incelenen ana temaları beş başlıkta toplamıştır : (Nordhous; 1989: 2).

1. Seçmenler: Seçmenler oy verme kararını alırken hangi faktörlerden etkilenirler? Ülkede yaşanan ekonomik gelişmelerin oylama davranışı üzerindeki etkisi nedir? Seçmenler parti tercihinde bulunurken partilerin geçmişteki başarılarını mı yoksa gelecekte göstermeyi vaad ettikleri performansı mı dikkate almaktadır? Seçmenler geleceği öngörebilen, doğru bilgiye sahip birimler midir yoksa geleceği öngöremeyen, eksik bilgi sahibi bireyle midir?

2. Partiler: Politika yapıcılarını asıl motive eden unsurlar nelerdir? Fırsatçı davranış sergileyerek, sadece seçilmek için izleyeceği politikaların sonuçlarını dikkate almayan birimler midir? Partizan davranış sergileyerek, belirli seçmen grubunun çıkarlarını önemseyerek onların taleplerine uygun politikalar mı izlemektedir?

3. Ekonomik Yapı: Ekonomi nasıl işlemektedir? Politika yapıcılar izledikleri politikalarla ekonomik sonuçlar üzerinde etkilimidirler? Politika etkinsizliği mevcut mudur? Ekonomik sonuçlar üzerinde hangi politika aracı etkilidir? Bu politika araçları hükümetin mi yoksa merkez bankasının mı kontrolü altındadır?

4. Şoklar: Siyasi süreçler ve ekonomi hangi şoklardan etkilenir? Şoklar, virüs, kıtlık, dış savaşlar gibi dışsal nitelikte midir yoksa yaşanan siyasi sürecin kendi içinden kaynaklanan bir içsel nitelik mi taşımaktadır?

5. Beceri düzeyi: Partiler amaçlarına ne düzeyde ulaşabilmektedir? Uyguladıkları politikalarla seçmeni tatmin edebilmekte midirler?

Bu ana unsurlar çerçevesinde gelişen politik konjonktür dalgalanmalar teorisi, zaman boyutu itibariyle 3 dönemde geliştiği söylenebilir. 1. Dönem 1950 öncesi, 2. Dönem 1950-1980 dönemi, 3. Dönem 1980 sonrası kapsamaktadır. Hem geleneksel modeller, hemde modern modeller, kendi içlerinde fırsatçı ve partizan model olarak gruplandırılırlar. Geleneksel fırsatçı politik konjonktür dalgalanmalarının ortaya çıkmasında katkı sağlayan bilim adamları Nordhaus (1975), Lindbeck (1976), partizan konjonktür dalgalanmaları konusunda ise Hibbs (1977) çalışmalar yapmıştır. Rasyonel beklentilerin dahil edildiği üçüncü dönemde ise Rogoff ve Sibert (1988), rasyonel fırsatçı dalgalanmalar konusunda, Alesina (1987, 1988, 1989) ise rasyonel partizan dalgalanmalar konusunda teoriye katkı sağlamıştır. Bu yaklaşımlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1: Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorileri

	Fırsatçı Dalgalanmaları Kapsayan Modeller	Partizan Dalgalanmaları Kapsayan Modeller
Geleneksel Modeller (1950-80 dönemi)	William Nordhaus	Douglas Hibbs
Modern Modeller (1980 sonrası)	Anne Sibert Torsten Persson Guido Tabellini Kenneth Rogoff	Alberto Alesina

Kaynak: Alesina, Cohen, 1997: 29

2.2.1. Geleneksel Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi

Geleneksel politik konjonktür dalgalanmalar teorisi, kendi içinde fırsatçı ve partizan modeller olarak iki kısımda incelenir. Geleneksel fırsatçı modelde, hükümetin amacı bir sonraki seçimde yeniden seçilmektir. Bu amaç doğrultusunda, başarısını geçmiş dönem performansına göre değerlendiren, uzağı göremeyen bir başka deyişle miyop olan seçmeni, görev süresi boyunca kısa vadeli Philips eğrisi değiş tokuşu ile, kandırma eğilimindedir. İdeolojik yönelimleri ne olursa olsun,

hükümet genişletici politikaları, görev süresinin son yıllarındaki daha yüksek enflasyon pahasına uygular. Geleneksel partizan modellerde ise partilerin ideolojik yönelimleri vardır. Sol partiler işsizliğin düşürülmesine önem verirken, sağ partiler enflasyon sorununa ağırlık vermektedirler. Partiler bu politikaları görev süreleri boyunca sürdürebilirler. Ancak yeniden seçilmeleri durumunda fırsatçı politikalara geçebilirler (Andrikopoulos ve Prodromidis, 2004: 4).

2.2.1.1. Geleneksel Fırsatçı Model

Politik konjonktür dalgalanmalar literatürü 1940'lı yıllardaki Akerman ve Kalecki'nin çalışmalarına dayansa da asıl başlangıcı 1975 yılındaki Nordhaus'un çalışması kabul edilir. Nordhaus, Kalecki'nin öne sürdüğü kapitalistlerin hükümet üzerindeki orantısız kontrol varsayımını reddederek, Politik konjonktür dalgalanmalar teorilerini yeniden ele almıştır.

2.2.1.1.1. Geleneksel Fırsatçı Model Varsayımları

Geleneksel fırsatçı modelinin varsayımları aşağıda maddeler şeklinde incelenebilir (Alesina ve diğerleri, 1997: 17-21):

1. Makroekonomik sistem beklentileri içeren Philips eğrisi ile açıklanmaktadır.
2. Enflasyon beklentileri uyarlamacı biçimde oluşturulmakta, diğer bir ifade ile birimler geriye dönük olarak değerlendirmede bulunmaktadırlar.
3. Politikacılar benzer isteklere sahip olmakla birlikte, amaçları fırsatçı davranışlar sergileyerek, iktidar olabilmek ya da iktidarda kalabilmektir.
4. Partiler, iktidar ve muhalefet şeklinde seçimlerde yer alır.
5. İktidar partisi görev süresi boyunca yüksek büyüme, düşük işsizlik ve enflasyon gerçekleştirebilmişse, seçmenler yine iktidar partisine oy vermektedirler.
6. Politikacılar para ve maliye politikalarını kullanarak toplam talebi etkileyebilirler.
7. Seçim zamanlarının dışsal olarak belirlendiği kabul edilmiştir

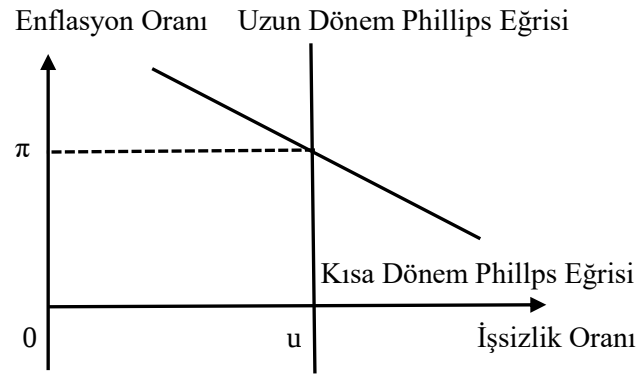
Teorinin temelinde Adaptif Beklentiler Teorisi ve Philips Eğrisi bulunmaktadır. Adaptif Beklentiler Teorisi, Phillip D. Cagan tarafından geliştirilmiştir (Cagan, 1956). Teoriye göre ekonomik birimler geçmiş dönemki beklentileri ile gerçekleşen değer arasındaki farka bakar ve buna yönelik beklentileri geleceğe uyarlarlar. İktidar partisinin uyguladığı politikaların gelecek dönem etkileri göz ardı edilerek fiyat seviyesi önceki dönemlere göre belirlenir. Mesela enflasyon oranı önceki yıl %15 seviyesindeyse, bireyler cari yıl enflasyon oranında %15 olacağını umarlar. Eğer cari yıl içinde enflasyon oranı yükselirse gelecek dönem artacağını, enflasyon oranı azalırsa gelecek dönem azalacağını bekler ve davranışlarını ona göre ayarlarlar (Aktan, 2010: 184).

Geleneksel fırsatçı modelin ikinci ayağı, işsizlik ile enflasyon arasındaki negatif yönlü ilişkiyi gösteren Phillips eğrisidir. İşsizlik ile enflasyon arasındaki ilişki, ilk olarak 1861-1957

döneminde İngiltere için yaptığı çalışmasında A. Phillips tarafından belgelenmiştir. 1960 yılında benzer bir ilişki Samuelson ve Solow tarafından yeniden yorumlanmıştır. Ancak 1970’li yıllarda, ABD ve diğer ekonomilerde petrol fiyatlarındaki şoklardan dolayı olarak yüksek enflasyon ve yüksek işsizliğin birlikte olması Phillips eğrisinin istikrarına yönelik şüphe uyandırmıştır (Ho ve Iyke, 2019: 2).

Şekil 7’de Kısa ve uzun dönem Phillips eğrileri gösterilmiştir. Kısa dönem yaklaşımında işsizlik enflasyon arasında bir değiş-tokuş (trade-off) mevcut iken, uzun dönemde böyle bir ilişki yoktur. İktisat politikası bağlamında bu ilişki, enflasyonu düşürmek için daha yüksek oranlı işsizliğe razı gelinmesi anlamını taşır.

Şekil 7: Kısa ve Uzun Dönem Phillips Eğrileri



Kaynak: Snowdon, Vane ve Wyneczyk, 1995: 156

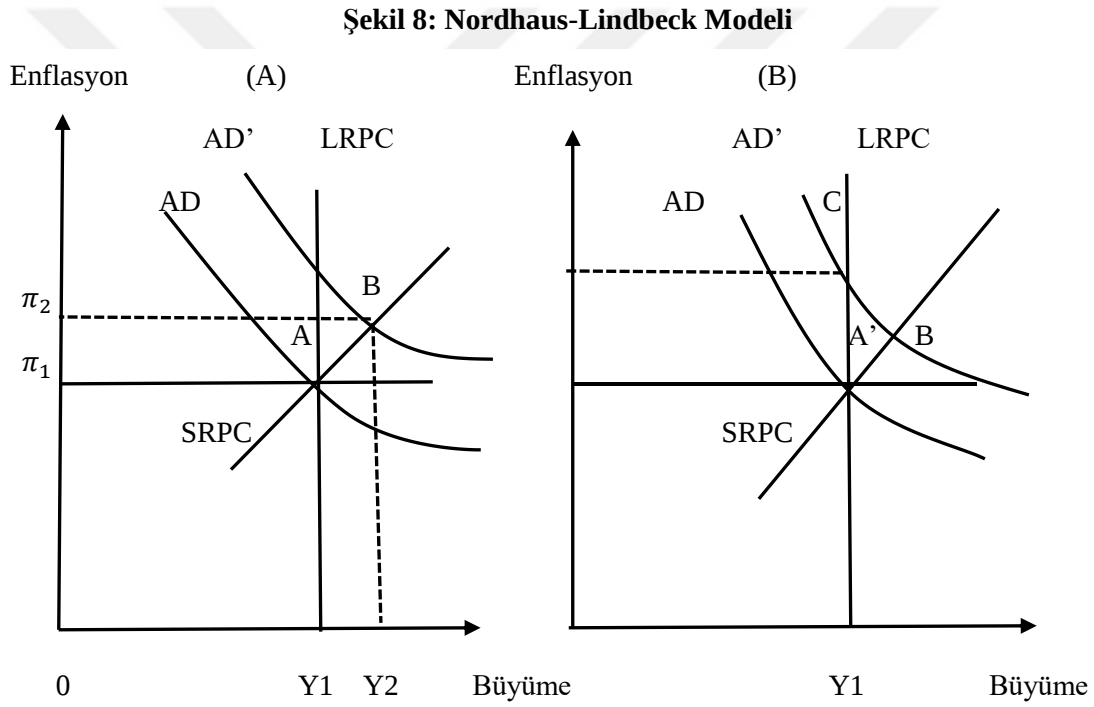
Geleneksel fırsatçı modelde seçmenler, beklentilerini geçmiş dönemi değerlendirmek suretiyle oluştururlar. Oy tercihlerini belirlerken bugünkü politikaların gelecek dönem etkilerini gözardı ederler. Miyop davranış içinde bulunan seçmen geçmişi hızla unuttur. Ekonomik işleyiş hakkında bilgi sahibi olmayıp özellikle enflasyon işsizlik arasındaki ilişkiyi gözardı ederler. Politikacılar, seçmenlerin bu özelliğini kullanarak, seçimden hemen önce ekonomiyi canlandırmak için kullandığı araçlar ile birlikte düşük enflasyon, düşük işsizlik ve yüksek büyüme şeklinde yapay bir canlılık yaratır (Akhmedov ve diğerleri, 2004: 1304). Miyop seçmenler, seçimden önce uygulanan bu genişletici politikaların sonucunun, seçimden sonra resesyona sebep olacağını dikkate almaz yada alamaz. Seçim öncesi politika yapıcılarının ekonomik performansına göre karar veren seçmenler, uygulanan genişletici politikalar sonucu ortaya çıkan yapay canlılıktan dolayı onları ödüllendirir (Alesina ve diğerleri, 1985: 3).

Geleneksel fırsatçı modelde seçmenler, beklentilerini geçmiş dönemi değerlendirmek suretiyle oluştururlar. Oy tercihlerini belirlerken bugünkü politikaların gelecek dönem etkilerini gözardı ederler. Miyop davranış içinde bulunan seçmen geçmişi hızla unuttur. Ekonomik işleyiş hakkında bilgi sahibi olmayıp özellikle enflasyon işsizlik arasındaki ilişkiyi gözardı ederler.

Politikacılar, seçmenlerin bu özelliğini kullanarak, seçimden hemen önce ekonomiyi canlandırmak için kullandığı araçlar ile birlikte düşük enflasyon, düşük işsizlik ve yüksek büyüme şeklinde yapay bir canlılık yaratır (Akhmedov ve diğerleri, 2004: 1304). Miyop seçmenler, seçimden önce uygulanan bu genişletici politikaların sonucunun, seçimden sonra resesyona sebep olacağını dikkate almaz yada alamaz. Seçim öncesi politika yapıcılarının ekonomik performansına göre karar veren seçmenler, uygulanan genişletici politikalar sonucu ortaya çıkan yapay canlılıktan dolayı onları ödüllendirir (Alesina ve diğerleri, 1985:3).

2.2.1.1.2. Geleneksel Fırsatçı Model İşleyişi

Geleneksel Fırsatçı Modelin işleyişi Nordhaus ve Lindbeck tarafından modellenmiştir.



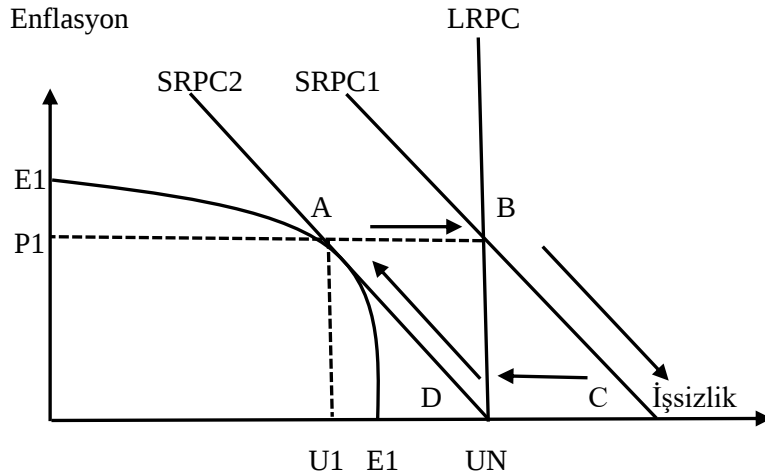
Kaynak: Alesina vd, 1997: 21

Şeklin A panelinde ekonomi, uzun dönem Philips eğrisi (LRPC), kısa dönem Philips eğrisi (SRPC) ve toplam talep (AD) eğrisinin kesiştiği A noktasında dengede olmaktadır. İktidar partisi seçimleri kazanmak için genişletici para ve maliye politikalarını kullanarak toplam talepte bir artış meydana getirir. Toplam talep eğrisi AD, AD' konumuna gelir ve ekonominin yeni dengesi B noktasında oluşur. Yeni dengede enflasyon oranı ılımlı olmakla beraber, doğal oranın üstünde bir büyüme oluşur. Rasyonel olmayan seçmenler, geçici olan bu durumu iktidar partisinin yaptığı bir başarı olarak görür ve onlara seçim döneminde oy vererek ödüllendirir.

B noktasındaki ekonomik durumdan dolayı iktidar partisinin yeniden seçildiğini varsayalım. Beklentilerini geçmişe göre uyarlayan seçmenler, enflasyon beklentilerini gerçekleşen enflasyona göre uyarlarlar. Bu durum sonucu gerçekleşen enflasyon ile beklenene enflasyon birbirine yaklaşır. Eğer iktidar partisi toplam talep artışını desteklemeye devam etmezse ekonominin yeni dengesi C noktasında oluşur. Şeklin B panelindeki noktada ekonomi doğal büyüme oranına geri dönerken, enflasyon oranı daha fazla artar. Bu durumda hükümet seçimlerden sonra daraltıcı politikalar uygulamak zorunda kalacaktır. Seçim öncesinde işsizliği düşürmek için uygulanan politikalar seçim sonrasında hem enflasyonda hemde işsizliğin daha fazla artışına sebep olur. Daraltıcı politikaların uygulanması sonucunda talep düşecek ve bir sonraki seçimde tekrar B noktasına doğru hareket etmeye hazır olmak üzere ekonomi yeniden başlangıç noktasına geri gelecektir. İktidarda olan parti seçim öncesi A noktasında olan denge noktasını B noktasına, daha sonra C noktasından yine A noktasına kaydırarak ekonomiyi manipüle edecektir. Nordaus’a göre ekonomi her zaman A noktasına dönmekte, A noktasından daha yüksek bir enflasyon oranına sahip A’ noktasında denge oluşacaktır.

Böylece politikacılar her seçim dönemi öncesinde aynı yöntemle seçmeni kandırarak, yeniden seçilme şanslarını artırır. Seçim dönemlerinde politikacılar kendilerine maksimum düzeyde popülerlik sağlayacak, enflasyon-işsizlik bileşimlerinin varlığını da değerlendirirler. Bu yaklaşım Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9: Nordhaus’un Politik Konjunktur Dalgaları Kısır Döngüsü



Kaynak: Erdoğan, 2004: 59.

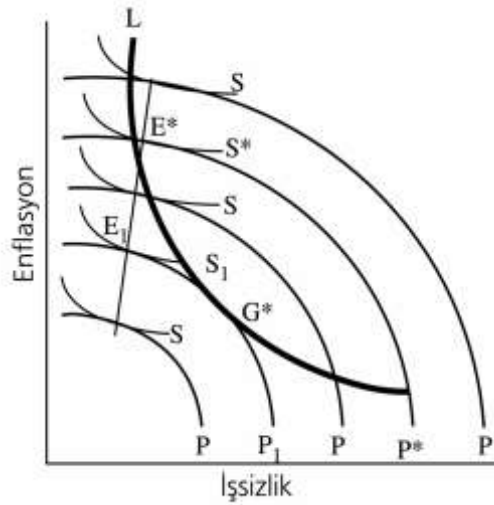
Yatay ekseninde işsizlik oranı, dikey ekseninde enflasyon oranını gösterildiği şekilde yatay eksenden dikey eksene uzanan eğri içbükey olup, iktidar partisinin en üst düzeyde popülerlik sağlamaya neden olan enflasyon işsizlik birleşimini temsil etmektedir. Seçmenler miyop özelliklerinden dolayı, seçimlerden önceki dönemdeki enflasyon işsizlik oranını baz alarak oylama

yapacaklardır. Orjine en yakın olan iç bükey eğri $E_1 - U_1$ eğrisi iktidar partisinin popülerliğinin en yüksek seviyede olduğu ve eğri üzerindeki birleşim noktalarının yeniden seçilebilmesi için tercih edileceği seçenekleri ifade etmektedir. En fazla oy getirecek nokta $SRPC_2$ eğrisi üzerinde yer alan A noktasıdır.

Seçim sonrası uygulanan daraltıcı politikaların etkisi ile Phillips eğrisi sağa kayarak $SRPC_1$ konumuna gelir. Eğri üzerindeki B noktası, gerçekleşen enflasyon ile beklenen enflasyonun eşitlendiği noktayı göstermektedir. Bu noktada uygulanan daraltıcı politikaların etkisi ile işsizlik artarak C noktasına ulaşmıştır. Daha sonraki dönemde uygulanan genişletici politikalar ise işsizlik oranının azalıp D noktasına gerilemesine sebep olmaktadır. Seçim öncesi uygulanan genişletici politikaların, enflasyon oranını beklenmeyen şekilde artırdığını, işsizlik oranının ise doğal işsizlik oranı altında olmasına sebep olmaktadır (Erdoğan, 2004: 57-58).

Nordhaus modelinde politik konjonktür dalgalanmaların ortaya çıkışı şekil 10'da gösterilmektedir.

Şekil 10: Nordhaus Tipi Politik Konjonktür Dalgalanmalar



Kaynak: Alt ve Chrystal, 1983: 107

Şekil 10'da yatay eksen işsizlik oranını, dikey eksen enflasyon oranını göstermektedir. L uzun dönem, S ise kısa dönem Philips eğrilerini, P eğrileri de toplam oy fonksiyonlarını göstermektedir. Toplam oy fonksiyonları, belirli oy oranlarının gerçekleştiği, enflasyon- işsizlik bileşimlerini açıklamaktadır. P eğrisi ile L eğrisinin teğet olduğu nokta optimal noktaları ifade edecektir. Politikacılar, seçmenlerin tercihlerini göz önünde bulundurarak oylarını artıracak politikaları seçmektedir. Seçmenler ise her iktidar partisinin son döneminde gerçekleştirdiği enflasyon, işsizlik oranlarına göre kararlarını vermektedir. İşsizlik, enflasyon oranları artıkça

politikacıların oyları düşmektedir. Hükümetin amacı kendisi açısından optimal olan enflasyon ve işsizlik bileşimini bulmaktır. Nordhaus, işsizlik en yüksek olası oy sayısını veren değere göre belirlenmektedir. Eğer S1 ilgili kısa dönem Philips eğrisi ise, buna uygun olan en yüksek eş oy eğrisi üzerindeki nokta E1 olmaktadır. İktidar partisi oyların P1 kadarını alabileceğini düşündüğünden E1 noktasının temsil ettiği enflasyon işsizlik bileşimini seçer. E1 noktası uzun dönem Philips eğrisinin üstüne gelmedikçe kısa dönemde sürdürülebilir bir işsizlik-enflasyon bileşimini temsil eder (Nordhaus, 1975: 177).

Uzun dönem Philips eğrisi üzerindeki G* noktası iktidar partisinin gelecekte en fazla desteği verebileceği noktayı açıklamaktadır. Bu noktada, kaynakların tahsisi açısından şimdiki ve gelecek kuşaklar arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle G* noktasını “altın kural politikası” şeklinde tanımlanmaktadır. Uygulanan politikalar sonucu ortaya çıkan E* noktası ise gelecek kuşakların göz önüne alınmadığı bir noktayı açıklamaktadır. Politikacıların ve seçmenlerin geleceği değil sadece bugünü önemsemeleri, ekonomiyi G* noktasına göre daha düşük işsizlik oranı ve daha yüksek enflasyona götürmektedir.

2.2.1.1.3. Geleneksel Fırsatçı Modelin Temel Çıkarımları

Geleneksel fırsatçı model, seçim dönemleri süresince işsizlik ve enflasyonun gelişimi hakkında öngörüler sunar. Seçim yılından iki yıl önce ekonomide genişleme görülür. GSYİH’da doğanın üzerinde bir artış olurken, işsizlik de düşüş görülür. Enflasyon oranı seçimlerden hemen öncesi ve sonrasında artış eğilimindedir. Seçimlerden sonraki bu artışla birlikte ekonomide durgunluk dönemi başlar (Snowdon ve Vane, 2012: 471).

Nordhaus’un fırsatçı modelini kullanarak, politik konjonktür dalgalanmaları teorilerinin ampirik kanıtlarını sağlayan birçok çalışma vardır. Kramer 1971, Tufte 1975, Fair 1978, Lewis-Beck 1988, yaptıkları çalışmalarında, ABD ve OECD ülkelerinde seçimlerden sonra, enflasyonun varlığını ortaya koyarak Nordhaus’u desteklemektedir. Buna rağmen, tam tersi ampirik kanıtlar sunan araştırmalar da vardır. Alesina, Roubini ve Cohen 1997, Faust ve Irons 1999, yaptıkları çalışmalarında, Politik konjonktür dalgalanmaları olduğu sonucuna varmak için, ABD ve OECD ülkelerinde makroekonomik göstergelerdeki artışların zayıf olduğu sonucuna varmıştır (Kim, 2018: 36).

2.2.1.2. Geleneksel Partizan Model

Geleneksel partizan model, 1977 yılında D. Hibbs tarafından geliştirilmiştir. Hibbs’e göre seçim dönemlerinde farklı siyasi görüşlerde olan partiler, destekleyici seçmen kitlesinin taleplerinin karşılmasını esas alarak ekonomide partizan dalgalanmalara yol açarlar.

2.2.1.2.1. Geleneksel Partizan Model Varsayımları

Geleneksel partizan modelinin varsayımları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Alesina, Roubini ve Cohen, 1997: 479).

1. Makroekonomik sistem beklentileri içeren, işsizlik ve enflasyon arasındaki değiş tokuşu belirten Philips eğrisi ile açıklanmaktadır.
2. Geleneksel fırsatçı modelde olduğu gibi, enflasyon beklentileri uyarlamacı biçimde oluşturulmaktadır. Seçmen miyop özelliğe sahip olup, geçmişi çabuk unutmakta, geleceği öngörememektedir.
3. Siyasal partilerin farklı ideolojik amaçları olmakla birlikte, seçimi bu amacı gerçekleştirmek için kazanmak istemektedirler. Seçime katılan partiler sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılırlar. Sol partinin üyeleri işsizlik, sağ partinin üyeleri ise enflasyonla ilgilenirler.
4. Bütün seçimlerde iktidar ve muhalefet partisi olmak üzere iki parti yer almaktadır.
5. Seçmenlerden enflasyona önem verenler sağ partiyi, işsizliğe önem veren seçmenler ise sol partiyi desteklemektedirler.
6. Politika otoritesi amacına ulaşmak için para ve maliye politikası araçlarını kullanır. Sol parti iktidardayken bu politika araçları işsizliği düşürmek için, sağ parti iktidardayken enflasyonu düşürmek için kullanılır.
7. Seçim zamanlarının dışsal olarak belirlendiği kabul edilmiştir.

Hibbs modelde politik konjonktür dalgalanmalarına neyin sebep olduğuna dair farklı bir görüş sunarak, bu dalgalanmaları siyasi partilerin ekonomik yönelimi ile açıklamaya çalışır. Modele göre siyasi partiler, seçmenlerine uygun ekonomik politikaları seçer ve bunları uygulamak için çaba sarfeder (Kim, 2018: 37). Sol partiler işsizliğin düşmesini hedeflerken, sağ partiler enflasyonu düşürmeyi hedefler (Hall ve Nishikawa, 2018: 3) Düşük gelir grubundaki vatandaşlar, kamu finansmanını kullanan partileri, yüksek gelir grubundakiler ise vergileri azaltan, asgari düzeyde kamu finansmanı kullanan partileri destekleme eğilimindedir. İdeolojiler arasındaki bu farklılıklar ise, partizan döngülere yol açar (Miguel ve Ballesteros, 2020: 3).

Hibbs'e göre partiler ideolojik amaçlarına göre üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar sosyalist, muhafazakâr ve merkez partilerdir. Partilerin ideolojileri çerçevesinde, seçmenlerin istekleri göz önünde bulundurularak partilerin uygulayacakları ekonomi politikaları da Tablo 2'de incelenmiştir.

Tablo 2'e göre sosyalist partiler, önem sırasına göre sırasıyla tam istihdamı, gelir dağılımında adaleti, ekonomik genişlemeyi, fiyat istikrarını ve ödemeler bilançosunun denk tutulmasını, merkez partiler, fiyat istikrarını, ekonomik genişlemeyi, tam istihdamı, gelir dağılımının eşitliğini, ödemeler dengesi eşitliği, muhafazakâr partiler fiyat istikrarı, ödemeler dengesinin denkleştirilmesini, ekonomik genişlemeyi, tam istihdamın sağlanmasını, gelir dağılımının eşitliğini

amaçlarlar. Enflasyon işsizlik arasındaki ilişkide sol partiler, işsizlik oranının düşürülmesini, sağ parti ise enflasyon oranının düşürülmesine önem vermektedir.

Tablo 2: Siyasi Partilerin Öncelikli Siyasi Hedefleri

ÖNEM SIRASI	SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ	MERKEZ PARTİSİ	MUHAFAZAKAR (SAĞ) PARTİ
Çok Önemli	Tam İstihdam	Fiyat İstikrarı	Fiyat İstikrarı
↓	Gelir Dağılımı Eşitliği	Ekonomik Genişleme	Ödemeler Dengesi Eşitliği
↓	Ekonomik Genişleme	Tam İstihdam	Ekonomik Genişleme
↓	Fiyat İstikrarı	Gelir Dağılımı Eşitliği	Tam İstihdam
Az Önemli	Ödemeler Dengesi Eşitliği	Ödemeler Dengesi Eşitliği	Gelir Dağılımı Eşitliği

Kaynak: Hibbs, 1977: 1471

Parti ve seçmen ideolojisinin aynı olmadığı durumlarda, partiler sosyal gruplarının önem sıralamasını dikkate alırlar. Sağ ve sol grupların değer yargılarına göre partiler politikalarını belirleyerek, kendi tabanının önemsendiği politikalara ağırlık vermeye çalışırlar. Tablo 3'te sosyal grupların önem sıralaması incelenmiştir.

Tablo 3: Sosyal Grupların Önem Sıralaması

ÖNEM DERECEŚİ	GİRİŞİMCİ	İŞÇİ	KAMU PERSONELİ
Birinci Sırada	Büyüme	Adil Gelir Dağılımı	Para İstikrarı
İkinci Sırada	Para İstikrarı	Büyüme	Adil Gelir Dağılımı
Üçüncü Sırada	Adil Gelir Dağılımı	Para İstikrarı	Büyüme

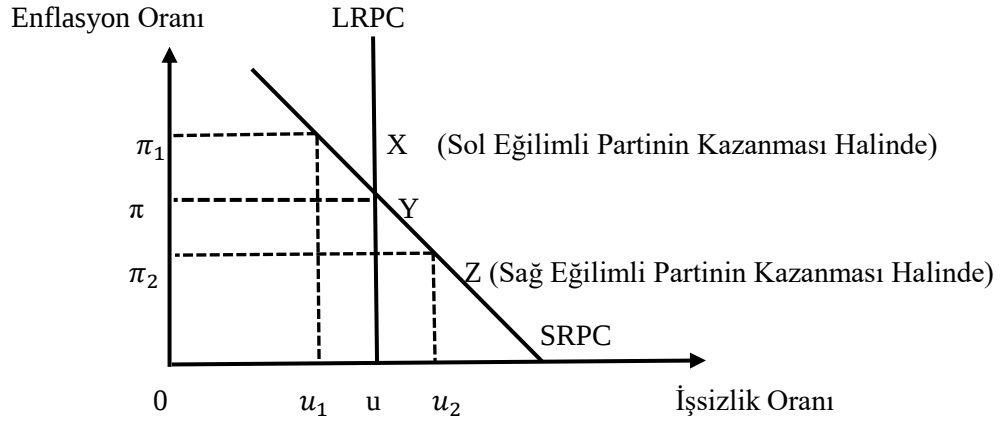
Kaynak: Hibbs, 1977:1471

Tablo 3'e göre işçi kesimi adil gelir dağılımına yönelir. Bu kesime yönelik politikalar yapan sol partiler adil gelir dağılımını sağlamak ve işsizliği düşürmek için uğraş verirlir. Girişimci kesimde ise büyüme önem açısından ilk sırada yer alırken, gelir dağılımı son sırada yer alır. Girişimci kesime yönelik politikalar yapan sağ partiler, enflasyonu kontrol ederek belirsizliğin önüne geçmeye çalışır. Kamu personeli için para istikrarı önem açısından ilk sırada yer alırken, büyüme son sırada yer alır. Her iki parti grubunun amacı kendi seçmenin desteğini toplamaktır. Teoride Mütteşebbis ve işçi kesiminin ekonomik durumla ilgili beklentileri de önem arz eder. Mütteşebbis kesimin kazançları finansal alandaki birikimleridir. Enflasyon, beklentileri bozup, belirsizliği artırdığından dolayı mütteşebbis kesim enflasyonu önleyen politikalara önem verirlir. Kamu personeli de parasının değer kaybetmesini istemediğinden dolayı enflasyon önleyici politikalara önem verir. İşçi kesimin kazancı emek geliri olduğu için işsizlik konusuna önem verirlir (Carlsen, 1997: 145).

2.2.1.2.2. Geleneksel Partizan Modelin İşleyişi

Hibbs'in partizan modeli, enflasyon-işsizlik ödünleme ilişkisi itibarıyla aşağıdaki şekilde gibidir (Alesina, Roubini ve Cohen, 1997:50).

Şekil 11: Hibbs Modeli İşleyişi



Kaynak: Alesina, Roubini ve Cohen, 1997: 50

Şekil 11'de LRPC uzun dönem Phillips eğrisi, SRPC kısa dönem Phillips eğrisi ile gösterilmiştir. Ekonomi uzun dönem Philips eğrisi ile kısa dönem Philips eğrisinin kesiştiği Y noktasında dengededir. Ekonomi Y noktasında dengedeysen sağ eğilimli bir partinin seçimi kazanması durumunda, para ve maliye politikası araçlarıyla denge Y noktasından Z noktasına kayacaktır. Üst gelir grubundan oluşan sağ parti seçmenleri düşük enflasyon beklentisi içindedir. Bu şekilde oluşan yeni denge daha düşük enflasyon ve daha yüksek işsizlik bileşeninden oluşan Z noktasında olacaktır.

Ekonomi Y noktasındayken seçimi sol partinin kazanması durumunda, politikacılar, para ve maliye politikası araçları ile dengeyi X noktasına kaydırmaya çalışacaktır. X noktasında sol parti seçmeninin istediği düşük işsizlik ve yüksek enflasyon oranı mevcuttur. İki parti de göreceli biçimde istikrarlı enflasyonun bulunduğu iki değişik işsizlik düzeyine ulaşabilmekte ve bu durumu sürdürebilmektedirler. Hibbs'e göre makroekonomik değişkenlerdeki istikrar, iktidarın partiler arasında el değiştirmesi sonucunda bozulmakta ve politik konjonktür dalgalanmaları bu şekilde oluşmaktadır (Alesina, Roubini ve Cohen, 1997: 49-51).

2.2.1.2.3. Geleneksel Partizan Modelin Temel Çıkarımları

Geleneksel partizan modelin, ampirik çıkarımlarına göre sol parti iktidarında sağ parti iktidarına kıyasla yüksek büyüme, düşük işsizlik görülmektedir. Enflasyon ise daha yüksektir. Hibbs, 12 Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesi için yaptığı çalışmasında sol partilerin ağırlıklı

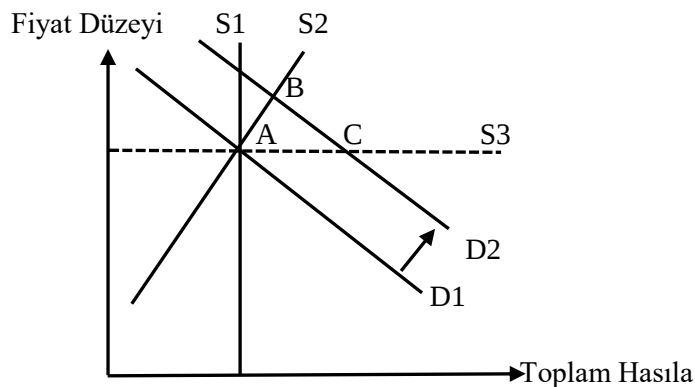
olduğu ülkelerde, sağ partilerin ağırlıklı olduğu ülkelere kıyasla enflasyon oranının daha fazla, işsizlik oranının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hibbs'in Politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin açıklamasını destekleyen çalışmaların yanı sıra tam tersi kanıtlara sahip çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Alesina, Roubini ve Cohen (1997), siyasi partilerin ekonomik yöneliminin ekonomiyi etkilediği sonucuna ulaşmışken, Faust ve Iron (1999), partilerin yöneliminin var olduğuna dair somut bir kanıtı ulaşamamıştır (Kim, 2018: 37).

2.2.2. Modern Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi

Politik konjonktür dalgalanmalar teorisine, rasyonel beklentilerin eklenmesi ile modern dönem başlamıştır. Rasyonel beklentiler teorisi, yeni klasik okulun literatüre sağladığı önemli bir katkıdır. Bu katkıyı J. Muth 1961 yılında yayınlanan “Rational Expectations and the Theory of Price Movements” isimli makalesi ile sağlamıştır (Muth, 1961). Muth’a göre ekonomik bireyler karar verirken mevcut bilgiyi tamamen değerlendirip ileri dönük çıkarımlarda kullanırlar. Böylece beklentiler, kararı şekillendiren değişkenlerin gelecek dönemdeki alabileceği değerlerin rasyonel bir şekilde değerlendirilmesi ile ortaya çıkar. Rasyonel beklentiler hipotezindeki bireyler tahminlerinde hata yapabilir ancak bu hatalar sistematik hata değildirler (Dayıoğlu ve Aydın, 2020: 174).

Rasyonel beklentiler teorisinin, Lucas, Sargent ve Wallace tarafından geliştirilen politika etkisizliği hipotezinden modern yaklaşım etkilenmiştir. Politika etkisizliğine hipotezine göre maliye ve para politikası, reel ekonomik faaliyetlerin durumunu etkilememektedir (Çinko, 2005: 326). Şekil 12’de politika etkisizliği kavramının pozitif nominal talep şoku durumundaki etkisi incelenmiştir (Gumata ve Ndou, 2019: 354).

Şekil 12: Politika Etkisizliği



Kaynak: Gumata ve Ndou, 2019

Şekil 12’de yatay eksen toplam hasıla, dikey eksen de fiyat düzeyini göstermektedir. Genişletici para ve maliye politikası uygulaması sonucu talep eğrisi D1, sağa kayarak D2

konumuna gelir. Arz eğrisinin eğimine göre, talep eğrisinin sağa kayması üç farklı sonuç verir. Dikey arz eğrisi S1 konumundayken, çıktı düzeyi değişmez, fiyat düzeyi tam tepki verir. Genişletici para politikası uygulamasının tamamen fiyatlara yansıtıldığını düşündürür. Arz eğrisi yatay konumdayken S3 genişletici politika uygulaması sonucu fiyat düzeyinde herhangi bir değişiklik olmaksızın toplam hasıla da artış görülmektedir. Pozitif eğimli arz eğrisi S2 ise, hem fiyatlar hem de toplam hasıla genişletici bir politika şokuna tepki verir. Rasyonel Beklentiler hipotezine göre S1 eğrisi dik bir eğri biçiminde olduğundan dolayı para ve maliye politikası uygulanması sonucu sadece fiyat düzeyini artırarak, toplam hasıla üzerinde bir etki yapmamaktadır (Gumata ve Ndou, 2019: 54).

Rasyonel beklentiler hipotezinin modern yaklaşıma olan bir diğer katkısı seçmenlerin rasyonel özellik göstermektedir. Bundan dolayı modern yaklaşım, politikacıların ekonomiyi etkileme derecelerini düşürebilecek rasyonel seçmenlerin varlığına ve onların tutumlarına dikkat çekmiştir. Rasyonel seçmen geleceği öngörebilen, bugün uygulanan ekonomi politikalarının gelecekte nasıl sonuçlar doğurabileceğinin bilincinde olan bireylerdir. Uygulanan genişletici para politikasından sonra, seçmenler bu durumun sonraki dönemde fiyatlar genel seviyesi ile beraberinde nominal faiz oranını da artırabileceğini düşünürler. Seçmenler genişletici para politikası uygulamasının enflasyonist bir sonuç doğuracağını öngördükleri için bu duruma karşı rasyonel davranışta bulunur. Mesela, işçiler ücretlerinin enflasyon oranı kadar artırılması talebinde bulunacaklardır. İşveren ise fiyatlar genel seviyesindeki bu artışın kendi karını artıracağını önceden öngördüğü için işçilerin taleplerini kabul edecektir. Genişletici para politikası uygulaması reel milli gelir ve istihdam seviyesinde önemli bir etki yapmayacak, sadece enflasyonist bir sonuç doğuracaktır. Sonrasında ücret artışları ile fiyat artışları birbirini takip edecektir (Aktan, 2005)

Rasyonel modellerde seçmenlerin beklentileri, şoklarda önemli rol oynar. Eğer dışsal bir şok meydana gelirse, rasyonel seçmenler görevdeki politikacıların bu durumdan sorumlu olmadığını anlar ve oy kullanırken onları bu durumdan onları sorumlu tutmaz. Seçim sırasındaki kararlarını, her bir partinin şok durumunda sorunu ele alma kabiliyeti ve bu durum karşısında nasıl politika uygulayacağına göre alırlar. Seçmenler rasyonel değilse, görevdeki partiyi devirmek için bu olumsuz şoktan politikacıları sorumlu tutar. Partizan partiler söz konusu olduğunda böyle bir davranış gerçekten önemlidir. Rasyonel seçmenler ekonomik durumu değerlendirecek ve rakip partilerin ideolojisi ile karşılaştırır. Eğer seçmenler partinin seçim platformunun uygunsuz olduğuna inanırlarsa, oy vermeyecektir. Örneğin, yüksek enflasyon dönemlerinde, enflasyonu ekonomik bir risk olarak ön planda tutan sağ partilerin tercih edileceği varsayılır. Benzer şekilde, ekonomik durgunluk dönemlerinde, ağırlıklı olarak işsizlikle ilgilenen sol partiler, ekonomik döngüyü yönetmek için uygun görülecektir (Kolios, 2019: 2).

Modeldeki politikacılar ise, ekonominin gerçek performansı hakkında seçmenlerden daha fazla bilgiye erişebilirler. Bu nedenle, sahip oldukları bilgiyi saklamak için güçlü bir nedene sahip

olup, böylece yeniden seçilme ihtimalini artırır. Seçmenler ekonominin gerçek durumunu ancak seçimlerden sonra ortaya çıkan yapıyı analiz ederek anlayabilirler. Politikacı ve seçmenler arasındaki bu bilgi asimetrisinden dolayı, rasyonel fırsatçı modeldeki politikacılar, Nordhaus'un modelindeki gibi benzer özellikler gösterir, ancak seçim döngüleri daha kısadır. Rasyonel fırsatçı modelde harcamalar, bütçe açığı ve para arzının seçimlerden önce artması beklenirken, senyoraaj harcamasının politikacıların seçim öncesi politikalarına finansman sağlamak için seçimlerden sonra artması beklenir (Block, 2002: 208).

Geleneksel yaklaşımda olduğu gibi modern yaklaşımda da politika sebepli dalgalanmalar fırsatçı ve partizan olmak üzere iki grupta incelenir. Literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde partizan yaklaşımın genellikle gelişmiş ülkelere, fırsatçı yaklaşımın ise gelişmekte olan ülkelere uygun olduğu ifade edilebilir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve siyasi istikrarsızlık olup, uzun ömürlü hükümetler kurulamamıştır. Ayrıca kurulan hükümetlerin çoğunun koalisyon hükümeti olmasından dolayı hükümetlerin bağımsız bir politika uygulayamadıkları görülmüştür.

2.2.2.1. Rasyonel Fırsatçı Model

Nordhaus'un fırsatçı modeli, rasyonel beklentiler teorisinin ortaya atılmasından sonra Rasyonel fırsatçı model olarak, Rogoff ve Sibert (1988), Rogoff (1990) ve Persson ve Tabellini (1986) 'nin çalışmaları ile geliştirilmiştir. Bu model her ne kadar Nordhaus'un modeli ile benzer özellik gösterse de seçmenlerin rasyonel davranış sergilemesi bakımından geleneksel fırsatçı modelden ayrılmaktadır.

2.2.2.1.1. Rasyonel Fırsatçı Model Varsayımları

Rasyonel Fırsatçı modelinin varsayımları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Alesina, Roubini ve Cohen, 1997: 5):

1. Makroekonomik sistem, iktidarda olan partinin yetenek düzeyinin içinde olduğu bir şok terimini içeren Philips eğrisi ile açıklanmaktadır. Hükümetler arasındaki yetenek düzeylerinin farklı olması, seçim sonuçlarında farklılık ortaya çıkarır.
2. Seçmenlerin enflasyon beklentileri rasyoneldir.
3. Politikacılar, yeniden seçilme istekleri yanında, sosyal refahın artırılması konusuna da ağırlık vermektedirler.
4. Partiler, iktidar ve muhalefet şeklinde seçimlerde yer almaktadır.
5. Seçmenler rasyonel olup, en fazla fayda sağlayacağına inandıkları politikacıları seçmeyi amaçlarlar. Seçmenler sonuçları gözlemleyerek, politika yapımcıların yetenekleri hakkında bilgi edinirler. Bu nedenle seçimlerden önce iktidarda bulunanlar, seçmenleri iktidar partisinin yetenekli olduğuna inandırmayı amaçlayan sinyal verme sürecine girerler.

6. Politika otoritesi, enflasyonu doğrudan kontrol edebilmektedir. Bu durum Merkez Bankasının bağımsız olmadığına, hükümetlerin siyasi kararlarından etkilendiğine vurgu yapar.
7. Seçim zamanlarının dışsal olarak belirlendiği kabul edilir.

Modelde rasyonel beklentiler geçerli olmasına rağmen, politikacılar fırsatçı davranışlarını sürdürebilirler. İktidar partisinin fırsatçı davranışlarını kolaylaştıran üç etken vardır. Bunlardan ilki politikacı ile seçmen arasındaki asimetrik enformasyondur. Asimetrik enformasyon, bazı birimlerin diğerlerine kıyasla daha fazla bilgiye sahip olmasıdır. Bu durum daha fazla bilgiye sahip olan kişinin diğerine üstünlük sağlama sonucunu doğurur. Seçmenler oy kullanırken politikacıların kendilerinden fazla bilgiye sahip olmalarının sonucu doğru bir kamu tercihinin oluşmasına engel olur. Ayrıca politikacıların kendi yeterlilikleri hakkında seçmenlerden daha fazla bilgiye seçim zamanlarında ekonomiyi manipüle ederek seçmenleri aldatmalarına sebep olur.

Fırsatçı davranışları kolaylaştıran ikinci etken rasyonel ihmalkarlıktır. Rasyonel ihmalkarlık seçim zamanlarında, seçmenlerin seçim sonuçlarını değiştiremeyecekleri düşüncesiyle ihmalkâr davranmasıdır. Böylece fırsatçı davranışlarla politikacılar, eksik bilgi ile tercih yapan seçmeni etkiler ve seçilme şansını artırır (Özkan, 2010: 75)

Üçüncü etken seçmen tercihlerindeki değişikliklerdir. Seçmen tercihlerindeki değişikliğe Tabellini ve Alesina dikkat çekmiştir. Tabellini ve Alesina'ya göre cari dönem seçmenleri, ülke gelirinin sonraki nesilleri olumsuz etkileyecek biçimde yeniden dağılımına sebep olacak geniş bütçe açıklarını tercih ederler. Bu durumu göz önünde bulunduran politikacılar cari dönem seçmen tercihlerini önemseyen politikalar uygulurlar (Tabellini, 1990: 37-49).

Rasyonel fırsatçı modele katkı sağlayan iktisatçıların, siyasal iktidarın yeterliliği hakkında farklı görüşleri vardır. Rogof'a göre yeterlilik, siyasal iktidarın kamu malları üretimini ve transferlerini etkili bir şekilde yapmasıdır. Eğer ihtiyaç olan kamu hizmeti, düşük düzeyde kamu geliri ile sağlanıyorsa iktidarın yeterli olduğu söylenebilir (Dubois, 2016: 8). Alesina, Londregan ve Rosenthal'e göre yeterlilik kavramı, bütçe sürecinde politikacıların yüksek enflasyon olmadan büyüme becerisine sahip olması olarak tanımlanmıştır. Teoride politikacılar kendilerinin sahip olduğu yeterlilikler hakkında seçmenlerin bildiğinden daha fazla bilgiye hâkim olduklarından, asimetrik enformasyon avantajı ile birlikte seçmenlere yeterli görünüp, seçim zamanlarında onları kandırabilmektedir (Erdoğan, 2005: 163-167). Persson ve Tabellini'ye göre yeterlilik, hükümetlerin ekonomideki sorunlarla başa çıkabilme kapasitesi olarak tanımlanmıştır. Eğer iktidar enflasyon, işsizlik ilişkisini yönetebiliyorsa yeterli olduğu söylenebilir (Torsten, 1990: 689-701).

Seçmenler hükümetin yeterliliğini, bilgiye ulaşmadaki yaşadığı gecikme sonucu sonraki dönemde görebileceklerinden, değerlendirmelerinde seçim dönemindeki ekonomik sonuçlara önem

verirler. Örneğin seçimler yaklaşırken iktidar partisi para arzını artırarak ekonomiyi hareketlendirir. Her ne kadar beklentiler rasyonel olsa da seçmenler bu artışın gerçek nedenini hemen anlayamaz. Ancak zaman içinde gerçek sebebini farkederek (Erkişi, 2017: 51). Tablo 4’te seçim dönemi boyunca yeterliliklerin görülmesi ve seçimlere nasıl etki yapacağı gösterilmektedir.

Tablo 4: Olayların Zamanlaması

İktidar partisi yeterliliğini ifade eden şok seviyesinin β olduğunu ileri sürer. Hükümet ise vergi oranlarını T dönemine göre ayarlar.	İktisadi ajanlar bu şokun seçmen tercihi olduğunu ileri sürer ve seçim yapılıır.	Piyasa seçimden sonra temizlenir. Seçmenler β değişikliğini direkt olarak gözlemler.	T döneminin kazananı 2 dönem boyunca iktidarda kalır. Olayların zamanlaması T dönemi gibidir. Sadece seçim yoktur. Diğer seçim T+2 döneminde yapılacaktır.
Seçim			
T dönemi			T+1 dönemi

Kaynak: Rogoff ve Sibert, 1988: 40

Tablo 4’e göre seçim dönemi olarak T dönemi, seçim harici dönem T+1 dönemidir. T döneminde iktidar partisi seçimi kazanabilmek için vergi oranları vasıtasıyla yetenekleri hakkında seçmenlere sinyal gönderir. Seçim öncesi seçmenler parti yeteneği hakkında değerlendirme yapar. Hangi parti daha yetenekli ise o parti seçimi kazanır. Seçim sonrası etkiler ise, rasyonel seçmen tarafından gözlemlendiğinden, oluşacak dalgalanmalar kısa vadeli olur.

2.2.2.1.2. Rasyonel Fırsatçı Model İşleyişi

Rasyonel fırsatçı modelde, iki tür denge yaklaşımı söz konusudur. Bunlardan ilki olan ayrıştırıcı dengede, siyasi partiler kendi yetenek seviyelerini ortaya çıkaran politikaları uygulamayı tercih ettiklerinden dolayı seçmenler tarafından anlaşılmamaktadır. İktidar partisi, yetenekli veya yeteneksiz oluşuna göre iki değişik şekilde politika izleyebilmektedir. Seçmenler ekonominin büyüme oranlarını göz önünde bulundurarak, iktidar partisinin yetenekli olup olmadığına karar verir. Yetenekli politikacılar, seçmenlere olumlu işaret gönderebilmek için seçimlerden önce genişletici ekonomi politikaları izleyecektir. Genişletici ekonomi politika uygulamaları ekonomide kısa süreli hareketlilik yaratır ancak beklenmedik enflasyona sebep olur. Yetenekli olmayan politikacılar ise, kısa dönemde optimal politika izleyerek resesyona ve dolayısıyla öngörülmedik deflasyona neden olacaktır. Bundan dolayı seçim zamanlarında ekonomik göstergelerde konjonktür dalgaları oluşacaktır. Seçmenler, uygulanan politikalar sonucu ortaya çıkan büyüme oranına göre iktidar partisi hakkında tam bilgi sahibi olmakta ve ona göre oylama kararını vermektedir. Eğer hükümetin yetenekli olduğunu düşünüyorsa iktidar partisini; düşünmüyorsa muhalefet partisini destekleyecektir. Beklenmedik enflasyon yoluyla seçimlerden önce ekonomide canlanmayı sağlayan iktidar partisi seçmenler tarafından yetenekli olduğu düşünülerek seçimlerde tekrar desteklenecek; beklenmedik deflasyon yoluyla resesyona sebep olan iktidar partisi ise yeteneksiz olduğu düşünülerek desteklenmeyecektir. Çünkü seçmenler bilgi asimetrisinden dolayı , iktidar

partisinin yetenek düzeyinin ne olduğu hakkında politikacılar gibi bilgi sahibi değildirler. Modelde oy verme kararları geleceğe yöneliktir. Seçmenler bugün uygulanan politikaların gelecekte ne sonuçlar doğuracağını tam ve doğru bir biçimde öngörmektedirler (Telatar, 2004: 443-447).

Birleştirici dengede, hükümetler yetenekli veya yeteneksiz oluşlarını ayırt etmeksizin eşit büyüme seviyesini tercih ettiklerinden seçmenler tarafından fark edilebilecek bir bilgiye sahip değildirler. Bundan dolayı iktidar partisinin seçimi kazanma şansı %50'dir. Yeteneksiz hükümet, yetenekli hükümet gibi davranarak eşit büyüme oranını tercih ederek ve beklenmedik enflasyona sebep olmaktadır. Bununla birlikte yetenekli hükümet, beklenmedik deflasyona sebep olmaktadır. Böylece ayrıştırıcı dengeden farklı olmakla beraber birleştirici dengede de konjonktür dalgalarının oluşacağı varsayılmaktadır (Telatar, 2004: 447).

2.2.2.1.3. Rasyonel Fırsatçı Modelin Temel Çıkarımları

Rasyonel fırsatçı model, geleneksel fırsatçı modeldeki gibi düzenli bir enflasyon, işsizlik döngüsü yaratmaktan ziyade, seçim öncesi ve seçim sonrasında çeşitli politika araçlarının manipülasyonunu öngörür. İktidar partisi yetenekli gözükmek için seçim öncesinde vergi oranlarının düşürülmesi ve kamu harcamalarının artırılması optimaliteden uzaklaşmaya yol açar. Rasyonel beklentiler nedeni ile para ve maliye politikalarının manipülasyonundan ileri gelen her dalgalanmanın daha düzensiz ve kısa süreli olacağı öngörülür (Snowdon ve Vane; 2012: 477).

2.2.2.2. Rasyonel Partizan Model

Rasyonel partizan model Alberto Alesina tarafından 1987 yılında geliştirilmiştir. Alesina'ya göre beklentilerin rasyonel olduğu koşullarda partiler arasındaki ideolojik farklılıklar seçim dönemlerinde konjonktür dalgalanmalarına neden olmaktadır.

2.2.2.2.1. Rasyonel Partizan Model Varsayımları

Rasyonel partizan modelin varsayımları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Telatar, 2004: 450-452):

1. Makroekonomik sistem, beklentileri kapsayan Phillips eğrisi ile açıklanmaktadır.
2. Seçmenlerin enflasyon beklentileri rasyoneldir.
3. Siyasi partilerin yapısı birbirinden farklıdır. Sol parti seçmenleri işsizlik ve büyüme konusunda enflasyona oranla daha endişelidirler. Sağ parti seçmenleri bunun tersi yönde bir eğilime sahip olup enflasyonun düşmesini önemserler.
4. Partiler iktidar ve muhalefet şeklinde seçimlerde yer almaktadır.
5. Seçmenler enflasyon ve işsizlik hakkında farklı görüşlere sahiptir. Kendi görüşlerine göre, hangi partiden maksimum faydayı görüyorsa o partiye oy verirler.
6. İktidarda olan parti enflasyonu doğrudan kontrol etme yeteneğine sahiptir.

7. Seçimlerin ne zaman yapılacağı dışsal olarak ayarlanmaktadır.

Alesina modelinde, seçim sonuçlarının belirsiz olmasının politik dalgalanmaların kısa dönemli olacağını öne sürmüştür. Modele göre, seçimlerden önce gelecek dönemdeki iktidar partisinin hangi politikayı uygulayacağını bilmediği durumlarda, iktisadi birimler seçimi kazanacağını düşündükleri partinin uyguladığı politikalarına göre, ortalama bir enflasyon beklentisi oluştururlar. İktisadi birimlerin enflasyon oranının ne olacağını tahmin edememeleri, her seçimin beklenenden değişik yeni bir enflasyon oranına yol şansını yükseltir. Rasyonel partizan modeller teorisine göre, gerçek enflasyon oranı, seçim sonuçları tarafından belirlenir (Cinko, 2005: 333-334).

Modelde sağ ve sol partiler dönüşümlü olarak görev yapmaktadır. Eğer sol parti iktidarının ardından sağ parti seçimi kazanırsa, sol parti iktidarının aksine daraltıcı politikalar uygulayıp enflasyonu düşürmek isterler. Sağ parti iktidarından sonra sol parti seçimi kazanırsa, sağ parti iktidarının uyguladığı politikalar sonucu daralan ekonomide, enflasyon oranının artması pahasına genişletici politikalar uygularlar. Neticede enflasyon ve büyüme oranında meydana gelen değişiklikler politik konjonktür dalgalanmalarına neden olur (Ferre ve Manzano, 2014: 28).

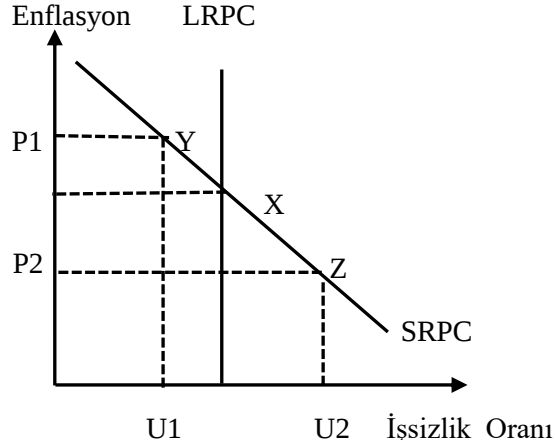
Rasyonel partizan model, geleneksel partizan modelden birtakım farklılıklar içermektedir. Hibbs'in geleneksel partizan modelinde, iktidardaki partinin değişmesiyle birlikte işsizlik ve enflasyon oranları değişmekte ve bir sonraki seçim dönemine kadar istikrarlı bir seyir izlemektedir. Eğer iktidar partisi değişmişse bu durum konjonktür dalgalarını oluşturacaktır. Rasyonel partizan modelde oluşan dalgalanma ekonomik karar birimlerinin rasyonel olup beklentilerini hızlıca yeni duruma uyarlaması sebebi ile sadece bir dönem sürecektir. (Alesina ve diğerleri, 1997: 51).

Alesina, modelde Hibbs'in partizan teorisindeki politikacıların karakterini korur ancak seçmenlere hem partizanlık hem de rasyonellik aşılır. Bu modeldeki seçmenler, kendilerine en yüksek faydayı sağlayan partiyi seçerler. İktidar partisi kendi ideolojisini sürdürür ve seçmenlerin tam bilgi sahibi olduğunu varsayar. Politika hedeflerine ulaşmak için kullanılan politika araçları üzerinde kontrole sahiptir. Modele göre, ekonomiye yönelik şoklar iç veya dış kaynaklardan meydana gelmektedir (Tarawalie, 2012: 68).

2.2.2.2.2. Rasyonel Partizan Model İşleyişi

Rasyonel partizan model, geleneksel partizan modelde olduğu gibi farklı ideolojik yapısı olan 2 parti bulunmaktadır. Sol parti döneminde enflasyon, sağ parti döneminde ise işsizlik oranının yüksek olması beklenmektedir. Şekil 13'te kısa ve uzun dönem Phillips eğrisine göre partilerin işsizlik ve enflasyon bileşimleri gösterilmektedir.

Şekil 13: Rasyonel Partizan Teoride Kısa ve Uzun Dönem Phillips Eğrisi



Kaynak: Alesina, 1997: 50

Şekil 13'e göre, ekonomi X noktasında dengedeysen sol partinin seçimleri kazandığını varsayalım. Sol parti hükümeti genişletici politika uygulamaları ile ekonomiyi Y noktasına taşır. Y noktasında enflasyon daha yüksek, işsizlik oranı daha düşüktür. Ekonomi Y noktasında dengedeysen sağ parti seçimi kazanırsa daraltıcı politika uygulamalarından dolayı ekonomi Z noktasına kayar. Z noktasında, enflasyon düşük, işsizlik oranı ise yüksek olur (Alesina, 1997: 50).

Rasyonel partizan modele göre, iktidar süresi işgücü sözleşmelerini de içine alacak şekilde iki dönemden oluştuğu varsayılmaktadır. Modelde, siyasal partinin iktidar olmadan önce ve iktidar olduğu süre zarfında gelişen olayların sıralaması aşağıdaki gibidir (Telatar, 2004: 460).

- Seçimlerden önce iktidar partisinin ilk dönemini kapsayan sözleşmeler yapılmaktadır.
- Seçimlerin yapılmasının ardından iktidar partisi ilk dönem enflasyon oranını belirler.
- İktidar olduktan sonraki ilk dönemde büyüme meydana gelecektir.
- Dördüncü aşamada, süresi biten ücret sözleşmeleri tekrarlanmaktadır.
- İktidar partisi ikinci dönem için enflasyon oranını belirlemektedir.
- Son aşamaya gelindiğinde büyüme meydana gelecektir.

Rasyonel partizan modele göre, iktidardaki politikacıların ve ekonomik birimlerin rasyonel olmasına rağmen, partizan etkiler seçim sonuçlarının belirsizliği ve asimetrik enflasyon sebebiyle meydana gelmektedir. Seçimlerden önce ücret görüşmeleri yapan işçi ve işverenler en uygun ücret miktarını ayarlamak için seçim sonuçları hakkında tahminde bulunurlar. Sağ ve sol partilerinin seçimi kazanma durumlarına yönelik bir enflasyon beklentisi içine girerler. Seçim sonuçlarını yanlış tahmin ederlerse, bekledikleri enflasyon oranı da yanlış olacaktır.

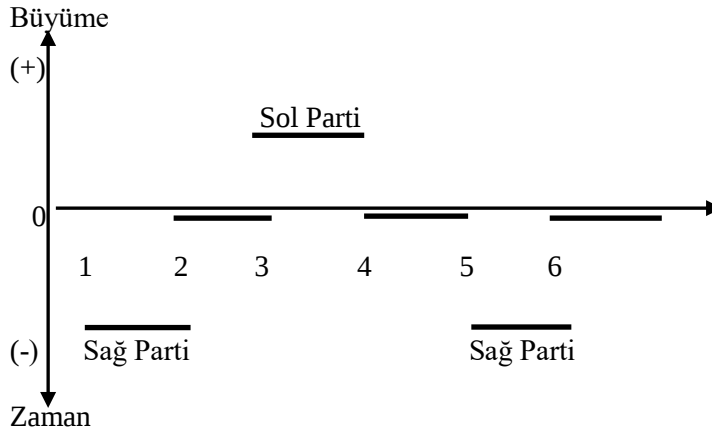
Sağ partinin iktidar partisi olması ile birlikte beklenen enflasyon oranı düşük çıkacak ve büyüme ise doğal oranın altında kalacaktır. Sol partinin seçimi kazanması durumunda ekonomik

faaliyet düzeyi geçici olarak doğal oranın üstünde olacak ve beklentiler bir kez uyarlandıktan sonra enflasyon yüksek seviyede kalacaktır (Alesina, 1997: 282).

Modele göre, ekonomik faaliyetin doğal orandan sapmasının büyüklüğü, iki partinin yaklaşımları arasındaki farklılık ile doğru orantılıdır. Politikalar arası ideolojik kutuplaşma ne kadar fazla ise, ortaya çıkan ekonomik dalgalanmalar da o kadar fazla olmaktadır. Ayrıca, uygulanan politikaların yarattığı sonucun beklenmedik olma derecesi de üretim dalgalanmalarının büyüklüğünü etkilemektedir. Örneğin sol partinin seçimi kazanma şansı ne kadar yüksekse, sağ partinin seçimi kazanmasının ortaya çıkaracağı durgunluk da o denli fazla olacaktır. Çünkü enflasyon şoku beklenen orandan düşük çıkacaktır (Telatar, 2004: 463).

Enflasyon ve büyüme oranlarının gidişatı aşağıdaki şekiller yardımı ile gösterilmektedir. Partilerin seçilme ihtimali % 50 ve iki seçim dönemini içermektedir. Şekil 14'te gösterilen durumda büyüme oranının gelişim seyri, Şekil 15 'de enflasyon oranının gelişim seyri gösterilmektedir. T1 ve T5 döneminde sağ partinin, T3 döneminde sol partinin seçimleri kazandığını varsayılmaktadır. T2, T4 ve T6 dönemlerinde seçimi kazanan partinin iktidarı devam etmektedir.

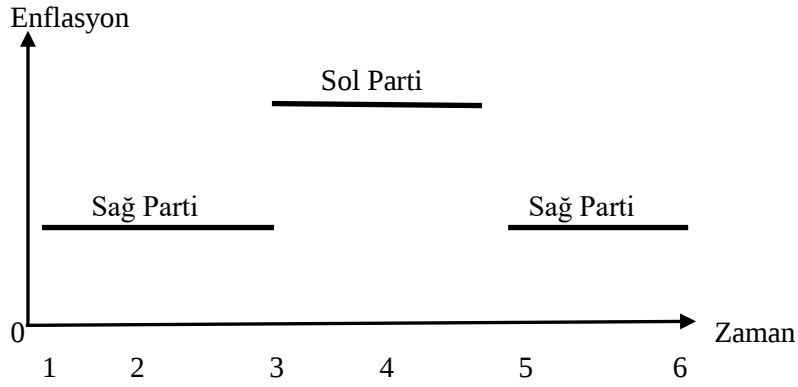
Şekil 14: Büyümenin Devresel Salınımı



Kaynak: Erkişi, 2007: 128

Şekil 14'de sol partinin büyümeye daha fazla önem vermesinden dolayı iktidar olması ile birlikte büyüme doğal oranın üzerine çıkmıştır. Seçimi kazanmasının ardından T4 dönemine geldiğinde ise büyüme tekrar doğal oranına geri dönmüştür. Enflasyona daha fazla ağırlık veren sağ partinin seçimleri kazanması ile T1 döneminde durgunluk görülmekte büyüme doğal oranın altında seyretmektedir. İktidarlığının ikinci döneminde ise büyüme tekrar doğal orana eşitlenmektedir (Deringöz, 2013: 63). Şekil 15'de aynı koşullar altında enflasyon oranında gözlenen gelişim süreci gösterilmektedir.

Şekil 15: Enflasyonun Devresel Salınımı



Kaynak: Erkişi, 2007: 128

T1 ve T5 döneminde seçimleri sağ parti kazanırken, T3 döneminde sol parti kazanmıştır. Enflasyon oranı partilerin iktidarlığını devam ettikleri sürede aynı seviyede kalmıştır. Eğer seçimleri sağ parti kazanırsa, T1 döneminde enflasyon tahmin edilenden daha düşük ve büyüme oranı doğal seviyenin altında oluşacaktır. Çünkü, seçim öncesinde ücret sözleşmeleri imzalanırken ekonomik karar birimleri sol partinin seçimleri kazanabilme olasılığını da öngörülerine katmıştır. Sol partinin seçilmesi durumunda enflasyon oranının sağ parti iktidarına göre daha yüksek olacağını bildikleri için nominal ücretlerini beklenen enflasyona göre ayarlamışlardır. Sağ parti, düşük enflasyona önem verdiği için, daraltıcı politikalar uygulayarak düşük enflasyon amacına ulaşmaya çalışacaktır. Uygulanan deflasyonist politikalar, enflasyonun tahmin edilenden daha düşük ve büyümenin de doğal seviyesinin altında gerçekleşmesine sebep olacaktır. T5 döneminde seçimlerin belirsizlik durumu olmadığından ve beklentiler rasyonel olduğu için bu dönemde tekrarlanacak sözleşmeler beklentilere göre tekrar imzalanacaktır. Böylece, T5 döneminde büyüme doğal seviyesine çıkarken enflasyon aynı düzeyde kalacaktır (Gökdemir, 2016: 137-138).

Sağ partinin görev süresi bittiğinde seçimler yenilenecektir. İkinci seçimleri sol partinin kazandığını varsayalım. Sol parti göreve başladığında enflasyon oranı beklenen seviyesinde yüksek ve büyüme oranı doğal seviyesinin üstünde oluşacaktır. Çünkü ekonomik karar birimleri seçim öncesi dönemde ücret sözleşmelerinin yenilerken seçimleri sağ partinin de seçimleri kazanabileceği ihtimalini beklentilerine dahil etmişlerdir. Sağ partinin seçimleri kazanması durumunda, enflasyonun sol parti iktidarına kıyasla düşük olması beklenmektedir (Erkişi, 2007: 127-128).

Seçim sonuçlarının belirsizlik durumu, ekonomik göstergelerde kısa dönemde konjonktür dalgalarını ortaya çıkarmaktadır. Konjonktür dalgalarının büyüklüğü ise sağ ve sol partiler arasındaki ideolojik kutuplaşmanın seviyesine göre değişiklik göstermektedir. Büyüme ve optimal enflasyon hedefleri açısından iki parti arasında ne kadar fark varsa saplamalar o derecede büyük olmaktadır. Seçim sonuçları ne kadar sürpriz olursa dalga büyüklüğü ona göre değişmektedir.

2.2.2.2.3. Rasyonel Partizan Modelin Temel Çıkarımları

Rasyonel partizan model hükümet değişikliklerinin etkilerine odaklanmıştır. Sol görüşlü bir partiden sonra sağ görüşlü partinin gelmesi ya da bu durumun tersi olduğunda makroekonomik değişkenlerin bu durumdan nasıl etkileneceği açıklanmıştır (Yegen, 2018: 145).

Rasyonel partizan modelde seçimlerin ardından kısa dönemli partizan etkiler görülür. Seçimleri sol partilerin kazanmasının ardından yaklaşık 2 yıl boyunca, işsizlik geçici olarak ortalamadan daha düşük ve büyüme geçici olarak ortalamadan daha yüksek olduğu görülmektedir. Sağ partilerin iktidara gelmesinin ardından iken ise, işsizlik geçici olarak ortalamadan yüksek, büyüme geçici olarak ortalamadan daha düşük olduğu görülmektedir. Enflasyon, sol parti iktidar olduğu dönemlerde sağ partiye kıyasla daha yüksektir. Partilerin ideolojik inançları ne kadar güçlü ise, üretim ve işsizlikle görülen dalgalanma o kadar fazla olacaktır. Geleneksel partizan modelin aksine, rasyonel partizan model, hükümet değişikliklerinden kaynaklanan işsizlik ve büyümedeki değişikliklerin yalnızca geçici bir olgu olacağını varsayar. (Snowdon ve Vane, 2012: 480).

2.3. Politik Konjonktür Teorilerinde Yeni Yaklaşımlar

Politik konjonktür teorilerinin geleneksel ve modern modellerinin ardından iki yeni yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bunlar Frey-Schneider politik konjonktür teorisi ve bağlam koşullu politik konjonktür teorisidir. Frey-Schneider politik konjonktür teorisine göre, iktidar partileri fırsatçı davranışlar sergilerken aynı zamanda partizanda olabilirler. Partiler seçimleri kazanma şansları yüksekse partizan, düşükse fırsatçı davranışlarda bulunurlar. Bir diğer yaklaşım bağlam koşullu politik konjonktür teorisine göre politik konjonktür dalgalanmasının sebebi sadece iktidar ve seçmen davranışları değildir. Ülkelerin kendilerine özgü yapısal ve kurumsal özellikleri de konjonktür dalgalanmasının oluşumuna sebebiyet verir (Eryılmaz, 2017: 113).

2.3.1. Frey-Schneider Politik Konjonktür Teorisi

Fırsatçı ve partizan politik konjonktür teorilerine diğer bir alternatif Frey ve Schneider (1978a ve 1978b) tarafından geliştirilmiştir. Literatürde zayıf partizan model olarak da adlandırılan teoriye göre politikacıların amacı yeniden seçilmektir. Seçmenler miyop olup, rasyonel beklentiler bu teoride geçerli değildir (Şimşek, 2015; 45). Fırsatçı ve partizan modelin birleşiminden oluşan modelde politikacılar bazen fırsatçı bazen de partizan davranışlar sergilerler (Balan, 2016: 522).

Frey ve Schneider'e göre partiler yeniden seçilme olasılıklarının düşük olduğunu fark ettiklerinde fırsatçı, tersi durumda ise partizan davranma eğilimindedirler (Snowdon ve Vane, 2012: 483). Bu kararı vermede partilere yardımcı olacak kavram hükümetin popülaritesidir.

Popülaritesi fazla olan parti seçim dönemi geldiğinde manipölasyona başvurmazken, popülaritesi düşük hükümet politika karmasına başvurur (Tayyar, 2017: 41).

Hükümetin seçimlerde başarılı olabilmesi için en az seviyede sahip olması gereken popülarite oranı kritik popülarite olarak adlandırılmaktadır. Seçim dönemleri yaklaşırken iktidar partisi popülaritesinin en azından kritik popülariteye eşit olmasını ister. Popülaritesi kritik popülarite oranından yüksekse, sahip olduğu popülarite fazlası sebebi ile seçimi kazanacağını düşünür ve fırsatçı davranışlar sergiler. Popülaritesi, kritik popülarite oranından düşükse, sahip olduğu popülarite açığı sebebi ile seçimleri kazanamayacağını düşünerek partizan davranışlar sergiler (Gür ve Akbulut; 2012: 285).

2.3.2. Bağlam Koşullu Politik Konjonktür Teorisi

Robert J. Franzese, 2002 yılında yaptığı çalışmasında Bağlam Koşullu Politik Konjonktür Teorisini ortaya koymuştur. Franzese, hem geleneksel hem de modern politik konjonktür teorilerini ülkelerin kendilerine has bağamlarına göre analiz edilmediği gerekçesi ile eleştirmiştir. Teoriye göre, iktidar partisi tarafından seçim zamanlarında ortaya çıkan politik konjonktür dalgalanmalarını her ülkenin kendine özgü bağlamı şekillendirir (Eryılmaz, 2017: 119).

Franzese çalışmalarında örneklerle bu durumu açıklamaya çalışmıştır. Örneğin bazı ülkelerde seçim dönemlerinde transfer harcamalarının manöplasyonu diğer makroekonomik politikaların manöplasyonundan daha avantajlı olabilir ya da koalisyon hükümetleri seçimlerden önce üyeleri ile beraber karar alma sorunu yaşıyorsa, politika değişiklikleri uygulamak yerine seçim zamanlarını değiştirebilirler (Franzese, 2002: 369). İngiltere, Hindistan, Japonya gibi tek güçlü partinin olduğu ülkelerde, seçim zamanının manöplasyonu daha kolay ve etkin olabilmektedir. Bundan dolayı bu ülkelerde seçimler iktidar partisinin belirlediği zamanda yapılmaktadır (Eryılmaz, 2014: 132).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TÜRKİYE’DE SEÇİM DÖNEMLERİ VE ANALİZE ESAS GÖSTERGELER İLİŞKİSİ

Türkiye’de 2003-2019 yılları arasında 4 genel seçim yapılmıştır. Seçimlerin yapıldığı yıllar 2007, 2011, 2015, 2018’dir. 2007 yılında seçimin kazanan partisi % 46.7 oy oranı ile AK Parti olmuştur. Böylece Türkiye’de 2002 yılında başlayan tek partili iktidar dönemi devam etmiştir. 2011 yılı genel seçim sonuçlarına göre % 49,2 ‘lik oy oranı ile yeniden AK parti seçimden birinci parti olarak çıkmıştır. 1 Kasım 2015 yılında seçimler yenilenmiş AK Parti %49,5 oy oranı ile birinci sırada çıkarak yeniden tek başına iktidar olmuştur. 24 Haziran 2018 yılı genel seçimlerinde seçim ittifakları oluşturulmuştur. AK Parti, MHP ile Cumhur İttifakını oluştururken, CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi ve Demokrat parti Millet İttifakını oluşturmuştur. Seçimlere cumhur ittifakı ile katılan AK Parti oylarında önceki seçime göre düşüş yaşayarak %42,56 oy oranı ile seçimi kazanan parti olmuştur. AK Parti 3 Kasım 2002 yılından beri yapılan seçimlerde 1.Parti olarak tek başına iktidar olma özelliğini korumuştur.

3.1. Kamu Harcamaları

Politikacıların seçimler yaklaşırken kullandıkları politikalar diğer dönemlere göre değişiklik göstermektedirler. Seçim dönemlerindeki ilk politika değişikliği harcama politikalarında ortaya çıkmaktadır. Politik Konjonktür Dalgalanmalarının kamu harcamaları konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce artış, seçim sonrası ise düşüş görülmektedir. Tablo 5’de 2003-2019 yılları arasındaki miktarı gösterilmektedir.

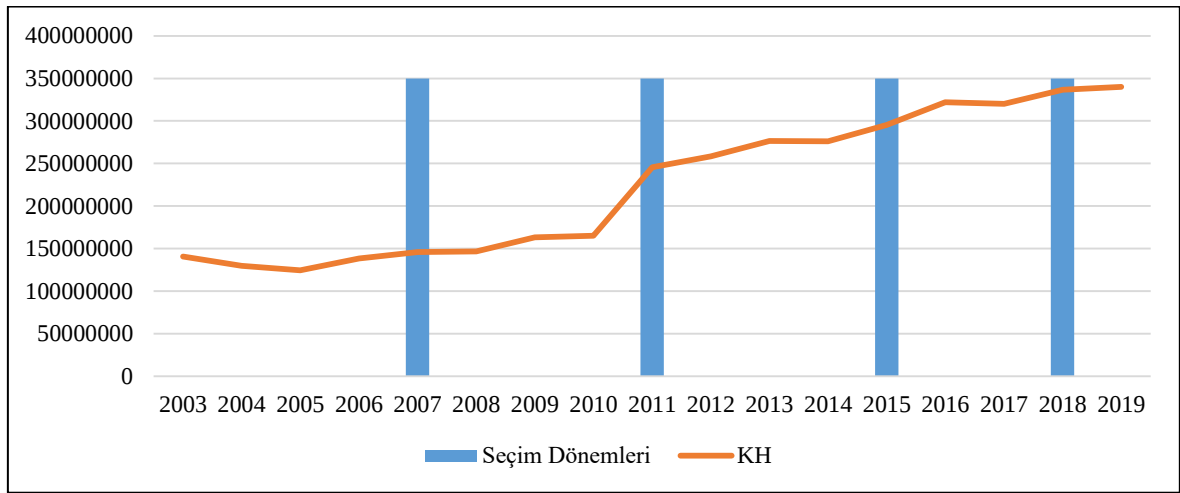
Tablo 5: 2003-2019 Yıllarında Kamu Harcamalarına İlişkin Veriler (Bin TL)

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	140.453.671	2012	258.366.995
2004	129.854.458	2013	276.447.852
2005	124.357.763	2014	276.147.196
2006	138.343.153	2015	295.234.890
2007	145.730.535	2016	322.092.962
2008	146.797.283	2017	320.174.283
2009	163.226.475	2018	336.832.520
2010	164.999.284	2019	340.034.066
2011	245.480.716		

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Grafik 1’de 2003-2019 yılları arası kamu harcamaları miktarı yıllar itibarı ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Kamu Harcamaları değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri incelendiğinde 2007 yılında bir önceki yıla göre %5’ lik bir artış yaşanarak 145.730.535 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %32’ lik bir sıçrama yaşanarak 245.480.716 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %6’ lık bir artış yaşanarak 295.234.890 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre % 5’lik bir artış yaşanarak 336.832.520 TL olmuştur. Bu verilerden hareketle, 2007, 2011, 2015 yıllarında politik konjonktür teorisine uygun şekilde seçimleri manipüle etmek amacıyla kamu harcamaları değişkeninde artış olduğu söylenebilir.

Grafik 1: Kamu Harcamaları



Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

3.2. Cari Transferler

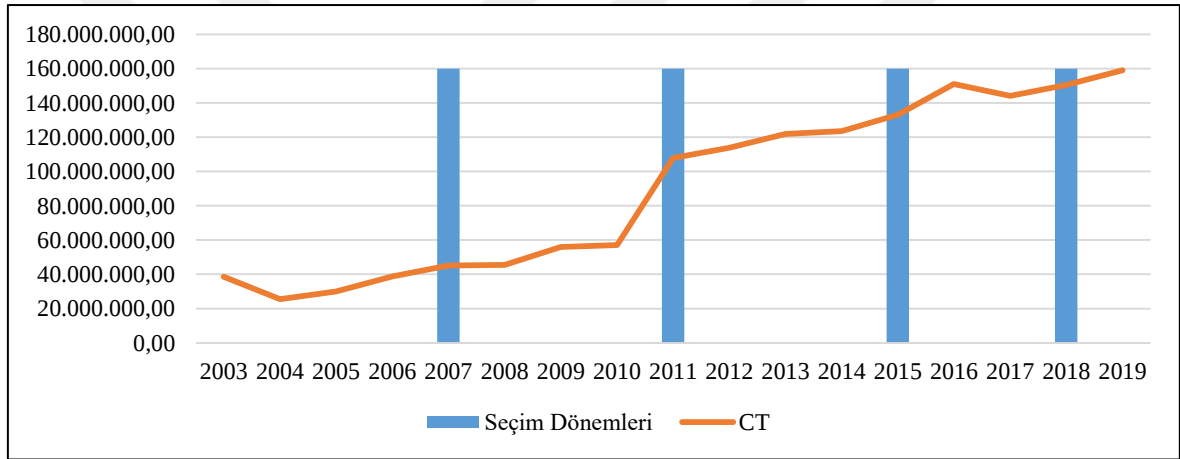
Politikacıların seçim şanslarını arttırmak için seçim zamanlarında cari transferleri artırarak ekonomik şartları iyileştirmeye çalışırlar. Cari transferler içinde, en önemli orana devletin kamu personeli için yaptığı ödemeler sahiptir. Bundan başka demirbaş ve malzeme alımları gibi, daha çok tüketim niteliğindeki mal ve hizmetlere yapılan ödemelerde o yılın cari transferleri içinde yer alır. Politik konjonktür dalgalarının cari transferler konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce cari transferlerde artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 6’da 2003-2019 yılları arasındaki cari transferler miktarı gösterilmektedir.

Tablo 6: 2003-2019 Yıllarında Cari Transferlere İlişkin Veriler (Bin TL)

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	38.513.545	2012	113.741.267
2004	25.490.894	2013	121.937.009
2005	29.981.451	2014	123.546.608
2006	38.717.378	2015	133.039.598
2007	45.198.515	2016	151.080.206
2008	45.494.848	2017	144.027.532
2009	55.972.455	2018	150.354.400
2010	57.094.776	2019	159.032.225
2011	107.788.215		

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Grafik 2: Cari Transferler



Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Grafik 2’de 2003-2019 yılları arası cari transferler miktarı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Cari Transferler değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre % 14’lük bir artış yaşanarak 45.198.515 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %47’lik bir sıçrama göstererek 107.788.215 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %7’ lik bir artış göstererek 133.039.598 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %4’ lük bir artış göstererek 150.354.400 TL olmuştur.

3.3. M1 Para Arzı

Dolaşımdaki para ve vadesiz mevduatlardan oluşan M1 dar anlamda para arzı olup temel para arzı olarak adlandırılmaktadır. Parasal araçlardaki en likit varlık konumunda olmasından ve harcama eğilimini yansıtmasından dolayı çalışmada kullanılmıştır. Politik konjonktür dalgalarının M1 para arzı konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce M1 para arzında artış seçimlerden

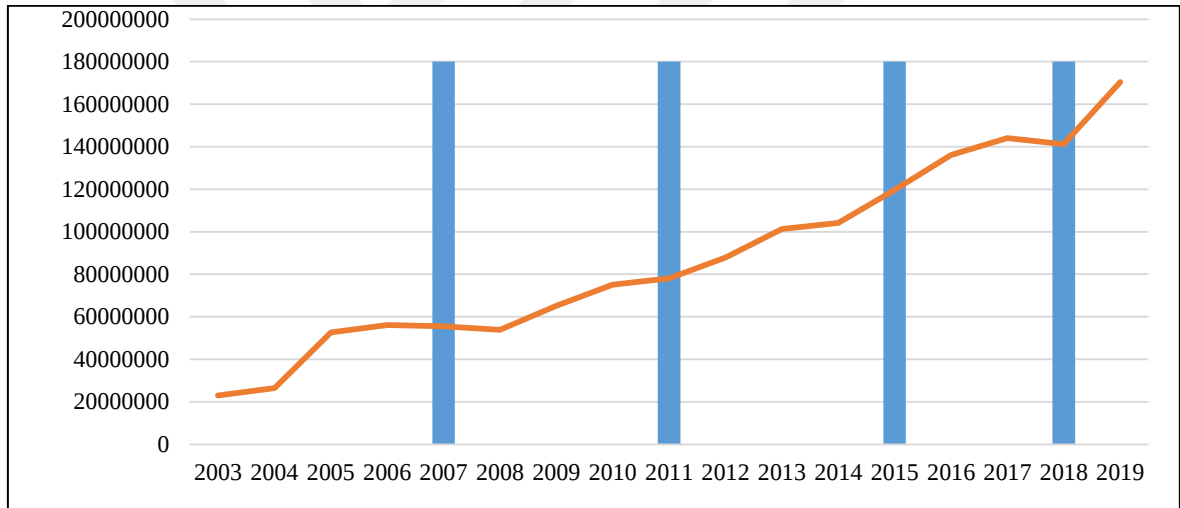
sonra düşüş görülmektedir. Tablo 7’de 2003-2019 yılları arasındaki M1 Para Arzı miktarı gösterilmektedir.

Tablo 7: 2003-2019 Yıllarında M1 Para Arzına İlişkin Veriler (Bin TL)

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	23.014.144	2012	87.958.366
2004	26.513.455	2013	101.348.066
2005	52.720.224	2014	104.120.206
2006	56.045.691	2015	119.732.898
2007	55.469.799	2016	136.142.840
2008	53.913.861	2017	144.046.195
2009	65.146.802	2018	141.142.597
2010	75.047.588	2019	170.437.954
2011	78.156.568		

Kaynak: TCMB

Grafik 3: M1 Para Arzı



Kaynak: TCMB

Grafik 3’te 2003-2019 yılları arası M1 para arzı miktarı yıllar itibarı ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. M1 para arzı değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %6’lık bir artış yaşanarak 55.469.799 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %13’lük bir artış göstererek 78.156.568 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %2’lik bir artış göstererek 119.732.898 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %2’ lik düşüş göstererek 141.142.597 TL olmuştur.

3.4. M2 Para Arzı

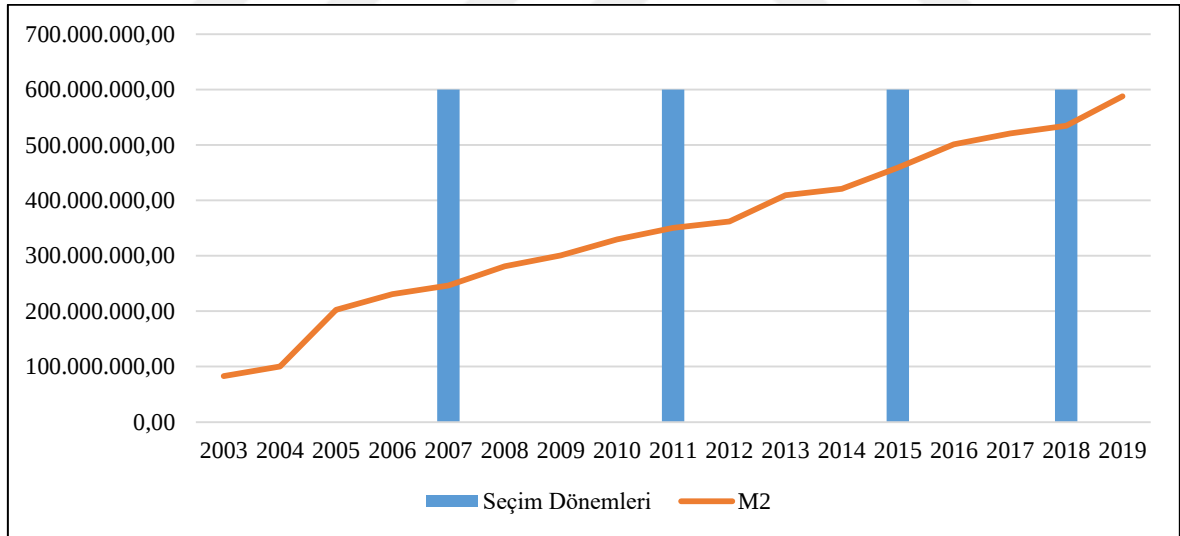
Politik konjonktür dalgalarının M2 para arzı konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce M2 para arzında artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 8’de 2003-2019 yılları arasındaki M2 Para Arzı miktarı gösterilmektedir.

Tablo 8: 2003-2019 Yıllarında M2 Para Arzına İlişkin Veriler (Bin TL)

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	82.712.276	2012	362.178.426
2004	99.944.824	2013	409.318.754
2005	202.541.387	2014	420.852.063
2006	231.041.297	2015	458.894.447
2007	246.394.611	2016	500.890.175
2008	280.755.930	2017	520.488.759
2009	300.641.508	2018	534.413.637
2010	329.492.459	2019	587.597.293
2011	350.437.985		

Kaynak: TCMB

Grafik 4: M2 Para Arzı



Kaynak: TCMB

Grafik 4’te 2003-2019 yılları arası M2 Para Arzı miktarı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. M2 Para Arzı değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre % 12’lik bir artış yaşanarak 246.394.611 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %8’lik artış göstererek 350.437.985 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre % 2’lik bir artış göstererek 458.894.447 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %2’lik bir artış göstererek 534.413.637 TL olmuştur.

3.5. Yurt İçi Krediler

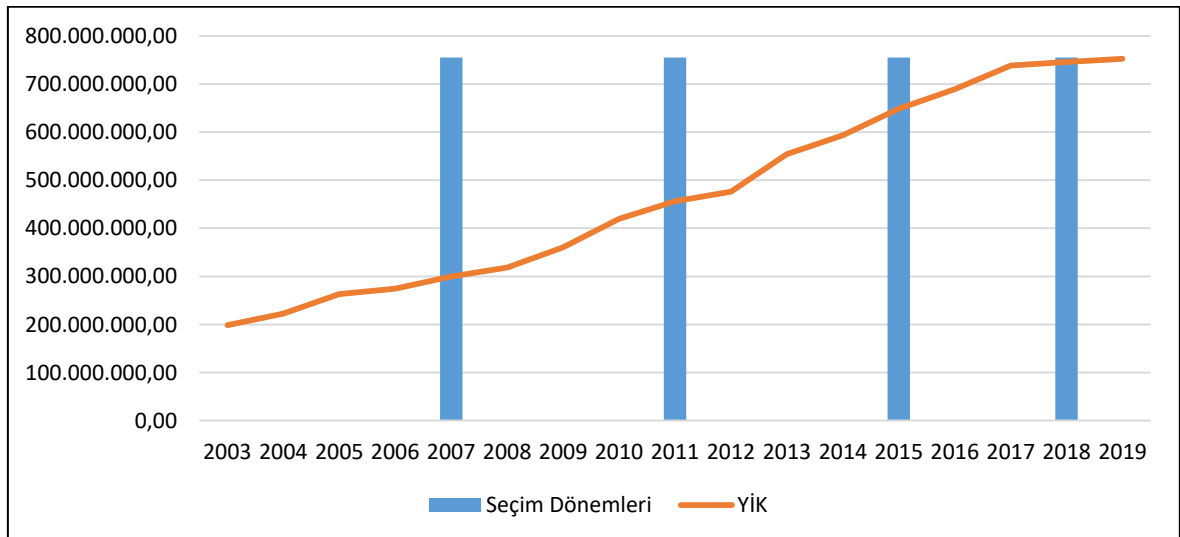
Yurt içi krediler politik konjonktür dalgalanmalarının tespitinde kullanılacak dolaylı göstergelerden biridir. Çünkü yurt içi krediler, merkez bankasının direkt kontrolü altında olmayıp piyasaya arz edilen fonlarla dolaylı olarak etkilenebilir. Bankacılık sektörü, seçim öncesi dönemde yurt içi kredileri artırarak seçmenlerin daha rahat bir şekilde fonlara ulaşmasını sağlamaktadır. Politik konjonktür dalgalarının yurt içi krediler konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce yurt içi kredilerde artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 9’da 2003-2019 yılları arasındaki Yurt İçi Krediler miktarı gösterilmektedir.

Tablo 9: 2003-2019 Yıllarında Yurt İçi Krediler İlişkin Veriler (Bin TL)

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	198.690.205	2012	476.242.587
2004	222.519.291	2013	554.240.520
2005	263.084.031	2014	593.134.665
2006	274.471.681	2015	648.603.208
2007	299.694.577	2016	689.462.335
2008	318.351.842	2017	738.212.649
2009	360.014.572	2018	745.944.434
2010	419.417.961	2019	752.363.153
2011	455.921.685		

Kaynak: TCMB

Grafik 5: Yurt İçi Krediler



Kaynak: TCMB

Grafik 5’te 2003-2019 yılları arası Yurt İçi Krediler miktarı yıllar itibarı ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Yurt İçi Krediler değişkeninin seçim

dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %4'lük bir artış yaşanarak 299.694.577 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %14'lük bir artış göstererek 455.921.685 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %6'lık bir artış göstererek 648.603.208 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %1'lik bir artış göstererek 745.944.434 TL olmuştur.

3.6. İşsizlik Oranı

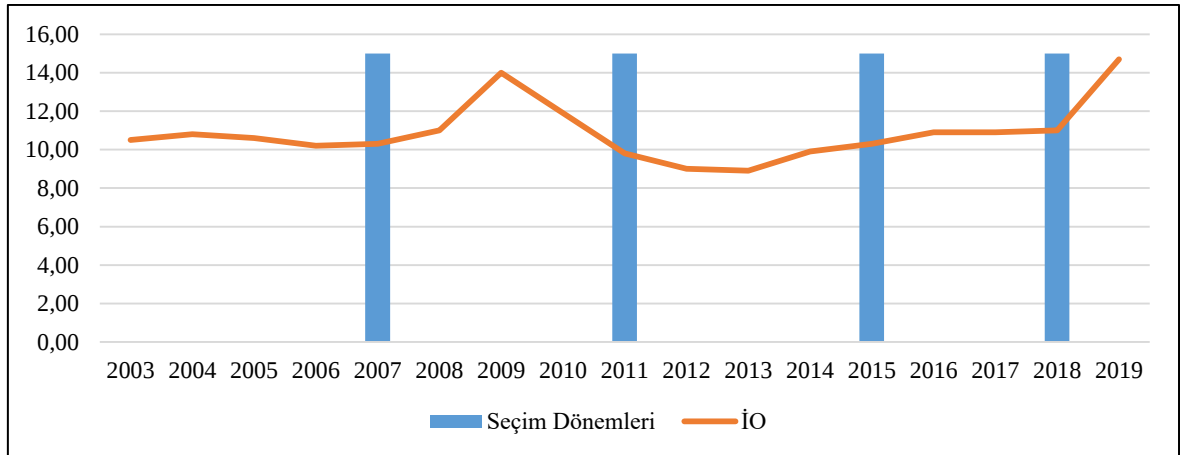
Bir ülkenin ekonomik yapısı veya sistemi ne olursa olsun, çözümlemesi gereken temel ekonomik sorunlardan birisi de işsizliktir. Çünkü işsizlik günümüzde gelişmekte olan ülkelerin olduğu kadar gelişmiş ülkelerinde temel sorunlarından birisi durumuna gelmiştir. Bir toplumda işsizliğin varlığı, bir yandan üretim kaybını, diğer yandan iş bulamayan insanların gelir kaynağından yoksun kalmasını ifade eder. Politik konjonktür dalgalarının işsizlik konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce işsizlik oranında düşüş seçimlerden sonra artış görülmektedir. Tablo 10'da 2003-2019 yılları arasındaki İşsizlik Oranı gösterilmektedir.

Tablo 10: 2003- 2019 Yıllarında İşsizlik Oranına İlişkin Veriler

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	10,5	2012	9,0
2004	10,8	2013	8,9
2005	10,6	2014	9,9
2006	10,20	2015	10,3
2007	10,30	2016	10,9
2008	11,0	2017	10,9
2009	14,0	2018	11,0
2010	11,9	2019	14,7
2011	9,8		

Kaynak: TCMB

Grafik 6: İşsizlik Oranı (%)



Kaynak: TCMB

Grafik 6’da 2003-2019 yılları arası İşsizlik oranı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. İşsizlik oranı değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %3’lük düşüş yaşanarak %10,3 olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %17’lik bir düşüş göstererek %9,8 olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %10’luk bir artış göstererek %10,3 olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %0,9’lık bir artış göstererek %11 olmuştur.

3.7. Enflasyon Oranı

Enflasyon önemli bir makroekonomik sorun olduğundan, ölçülüp değerlendirilmesi herkesi ilgilendirir. Seçmenler gelirlerindeki artışların yanı sıra fiyatlardaki artışlarla da ilgilenir. Seçmenlerin geliri artabilir ancak fiyatlardaki artış gelirdeki daha fazla ise, reel olarak seçmenlerin geliri azalacaktır. Bir diğer deyişle daha fazla gelirle daha az mal ve hizmet satın alabilecektir. Politik konjonktür dalgalanmaların enflasyon konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce uygulanan genişletici politikalar sonucu enflasyon oranında artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 11’de 2003-2019 yılları arasındaki enflasyon oranı gösterilmektedir.

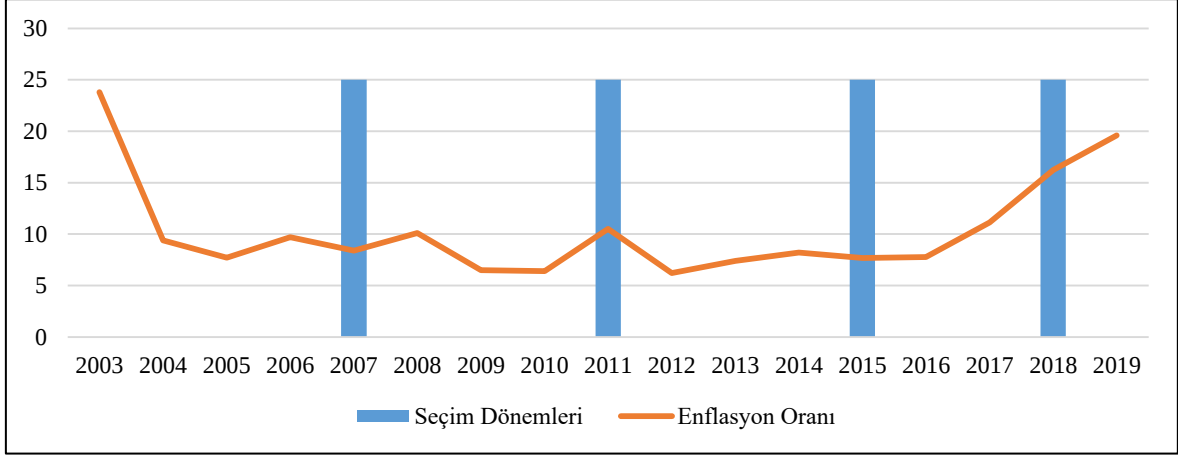
Tablo 11: 2003-2019 Yıllarında Enflasyon Oranına Ait Veriler

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	23,8	2012	6,2
2004	9,4	2013	7,4
2005	7,7	2014	8,2
2006	9,7	2015	7,66
2007	8,4	2016	7,78
2008	10,10	2017	11,13
2009	6,5	2018	16,24
2010	6,4	2019	19,58
2011	10,5		

Kaynak: TCMB

Grafik 7’de 2003-2019 yılları arası Enflasyon Oranı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Enflasyon Oranı değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %20’lik bir artış yaşanarak %8,4 olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %2’lik düşüş göstererek %10,5 olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %10’luk bir artış göstererek %7,66 olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %31’ lik bir artış göstererek %16,24 olmuştur.

Grafik 7: Enflasyon Oranı (%)



Kaynak: TCMB

3.8. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

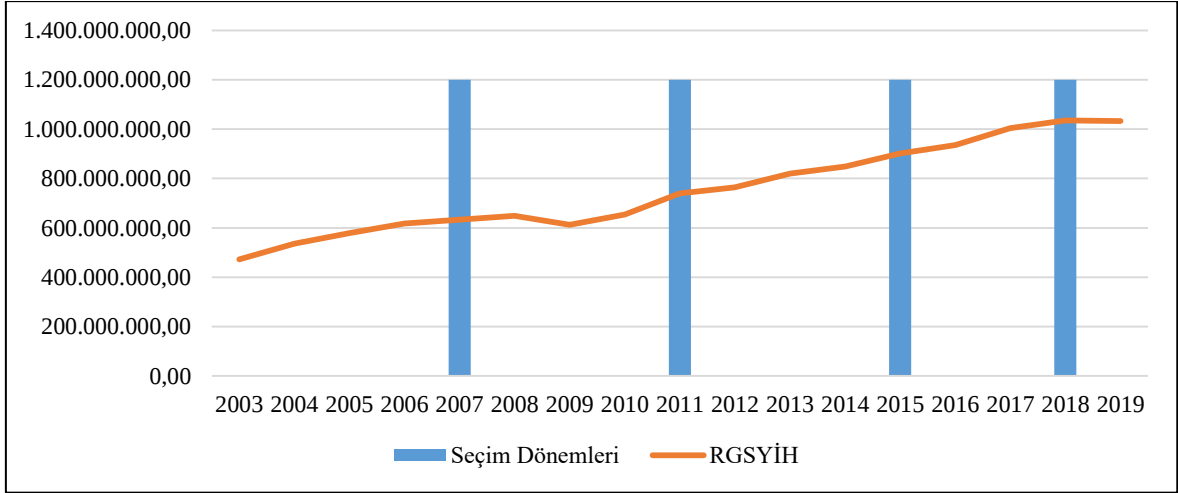
Ekonomik büyüme ekonominin üretim kapasitesinin artırılması ve dolayısıyla daha fazla mal ve hizmet üretilmesidir. Buda GSYİH daki artış oranı ile ölçülür. Reel GSYİH'nın nüfusa bölünmesi ile elde edilen kişi başına düşen ortalama gelirdeki artışlarda çok önemli olup, seçmenlerin zaman içinde refah düzeyindeki artışları anlamalarına katkı sağlar. Hükümetlerin hedefi ülkedeki milli geliri ve özellikle de kişi başına düşen milli gelir düzeyini artırmak olmalıdır. İnsanların gelirleri ve dolayısıyla satın alabilecekleri mal ve hizmetler ne kadar fazla olursa kendilerini o derece mutlu hissederler. Hükümete düşende bunun sağlanması için gerekli ekonomik politikaları uygulamaktır. Politik konjonktür dalgalanmalarının GSYİH konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 12'de 2003-2019 yılları arasındaki Gayri Safi Yurt İçi Hasıla miktarı gösterilmektedir.

Tablo 12: 2003-2019 Yıllarında Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Ait Veriler

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2003	472.167.840	2012	764.609.109
2004	536.700.986	2013	820.132.225
2005	579.048.515	2014	849.061.163
2006	618.031.772	2015	902.178.307
2007	633.942.105	2016	935.231.859
2008	53.913.861	2017	144.046.195
2009	65.146.802	2018	141.142.597
2010	75.047.588	2019	170.437.954
2011	78.156.568		

Kaynak: TCMB

Grafik 8: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla



Kaynak: TCMB

Grafik 8’de 2003-2019 yılları arası Gayri Safi Yurt İçi Hasıla miktarı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %6’lık bir artış yaşanarak 633.942.105 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %6’lık bir artış göstererek 739.646.450 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %3’lük bir artış göstererek 902.178.307 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %3’lük bir artış göstererek 1.756.493.104 TL olmuştur.

3.9. Kamu Bankaları Kredileri

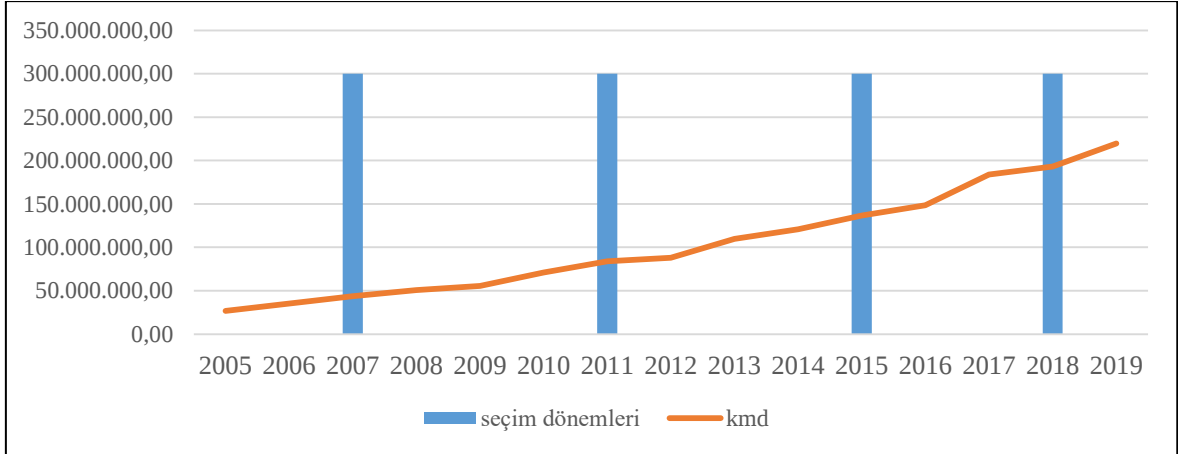
Politik konjonktür dalgalarının kamu bankaları kredileri konusundaki öngörüsüne göre seçimlerden önce kamu bankaları kredilerinde seçimlerden önce artış, seçimlerden sonra düşüş görülmektedir. Tablo 13’te 2005-2019 yılları arasındaki Kamu Bankaları Kredileri miktarı gösterilmektedir.

Tablo 13: 2005-2019 Yıllarında Kamu Bankaları Kredilerine Ait Veriler

Yıllar	Miktar	Yıllar	Miktar
2005	26.948.232	2013	109.618.839
2006	35.091.997	2014	120.820.093
2007	43.753.425	2015	136.856.914
2008	50.847.711	2016	148.515.490
2009	55.531.992	2017	184.013.142
2010	71.109.671	2018	193.028.464
2011	83.911.844	2019	219.496.030
2012	87.982.095		

Kaynak: TCMB

Grafik 9: Kamu Bankaları Kredileri



Kaynak: TCMB

Grafik 9’da 2003-2019 yılları arası Kamu Bankaları Kredi miktarı yıllar itibari ile gösterilmiştir. Tablodaki seçim yılları 2007, 2011, 2015, 2018 yıllarıdır. Kamu Bankaları Kredi değişkeninin seçim dönemlerindeki seyri 2007 yılında bir önceki yıla göre %24’lük bir artış yaşanarak 43.753.425 TL olmuştur. 2011 yılında bir önceki yıla göre %18’lik bir artış göstererek 83.911.844 TL olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre %13’lük bir artış göstererek 136.856.914 TL olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre %4’lük bir artış göstererek 193.028.464 TL olmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GELENEKSEL FIRSATÇI MODEL: TÜRKİYE UYGULAMASI

Bu bölümde, öncelikle çalışmaya ilişkin ampirik literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında öncelikle ham serilere ait tanımlayıcı istatistikler tanımlanmış olup, sonrasında değişkenlerin durağanlık durumları incelenip, analizin sonuçları ortaya konulmuştur.

4.1. Literatür İncelemesi

Bu başlık altında yapılan literatür incelemesi, politik konjonktür dalgalarının geçerli olup olmadığının araştırılması amacı ile Türkiye ve yabancı ülkeleri kapsayacak şekilde kronolojik sıraya göre yapılmıştır.

Williams (1990), 1953-1984 yılları arasında ABD ekonomisi için yaptığı çalışmasında VAR analizini kullanarak makroekonomik politika seçim modellerini test etmeyi amaçlamıştır. 3 aylık verilerin kullanıldığı çalışmada, değişken olarak kamu harcamaları, parasal taban, başkanın kamuoyu yoklamasındaki olur oranı, hazine tahvili satış oranı, işsizlik, reel GSMH, GSMH fiyat deflatörü kullanılmıştır. Seçimlerin bu değişkenler üzerinde oluşturduğu etkinin araştırıldığı çalışmada, seçimlerin yarattığı dalgalanmanın kısa dönem faiz oranlarındaki değişikliklerle açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alesina, Cohen, Roubini (1992), 1960-1987 yılları arasında, 18 OECD ülkesi (ABD, Avustralya, Avusturya, Norveç, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Japonya, İrlanda, İtalya, Hollanda, Yeni Zelanda, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Fransa) için yaptıkları çalışmalarında ARIMA yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada çeyrek dönemlik, İşsizlik, enflasyon, büyüme değişkenleri kullanılmıştır. Enflasyon için teoriye uygun sonuçlar çıkan çalışmada, iktisadi büyüme için teoriye uygun sonuçlar elde edilememiştir.

Berger ve Woitek (1997), 1950-1989 yılları arasında Almanya ekonomisi için yaptıkları çalışmada, geleneksel fırsatçı model ve partizan modeli incelemiştir. Var analizinin yapıldığı çalışmada, net üretim, tüketici fiyatları, işsizlik verilerini kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda politik konjonktür dalgalarının izine rastlamamıştır.

Faust ve Irons (1999), 1953-1995 yılları arasında ABD ekonomisi için yaptıkları çalışmalarında, fırsatçı ve parti zan politik dalgalanmaları VAR analizi ile test etmişlerdir. Faiz oranı, fiyatlar genel seviyesi, GSMH ve M2 verilerinin kullanıldığı çalışmada politik değişkenlerin ekonomik değişkenler üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Block (2001), 1980-1995 döneminde 44 Sahra-altı Afrika ülkesi için yaptığı çalışmasında Politik konjonktürel dalgalanmaların olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. 5 para, 4 maliye politikası değişkeninin kullanıldığı çalışmada, panel analizi yapılmıştır. Çalışma sonucundaki bulguların, rasyonel fırsatçı modelin öngörülerıyla tutarlı olduğu, rasyonel seçmenin oyunu kazanmak için para ve maliye politikası araçlarının manipüle edildiği sonucuna varmıştır. Teoriye uygun olarak seçim yıllarında, parasal genişlemelerin arttığı, nominal faiz oranlarının düştüğü görülmüştür.

Onur (2002), 1975-2000 yılları arasında gerçekleşen 6 seçim döneminde politik konjonktür dalgalanmalarının olup olmadığını araştırmıştır. Yaptığı çalışmada devlet bütçesinin kamu açıkları, kamu giderleri, dış borçlanma ve iç borçlanma değişkenlerini kullanmıştır. Panel regresyon tahmin yönteminin kullanıldığı çalışmada, seçimler nedeni ile kamu açıklarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Sezgin (2007), Türkiye 'de fırsatçı politik dalgalanmaların olup olmadığının araştırılması için yaptığı çalışmada 1950- 2003 dönemini incelemiştir. Çalışmada büyüme, enflasyon , kamu harcamaları, bütçe açıkları, vergi oranları değişkenleri kullanılmıştır. Bu değişkenlerin seçimlerden nasıl etkilendiğinin regresyon analizi ile test edildiği çalışmada politik konjonktür dalgalarının varlığı tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucu ekonomik büyümenin seçimlerden olumsuz etkilendiği, kamu harcamalarının seçim dönemlerinde arttığı, bütçe açıklarının da büyüdüğü tespit edilmiştir.

Akhmedov ve Zhuravskaya (2004) ,1996-2003 döneminde Rusya'da geleneksel fırsatçı modelin geçerli olup olmadığını incelemişlerdir. Siyasal iktidarın tekrar seçilebilmek amacıyla bütçe harcamalarını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca demokrasinin seviyesi ile seçim ekonomisi arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Çalışma sonucunda demokrasi seviyesi yükseldikçe (düşükçe), seçim ekonomisine daha az (fazla) rastlanıldığı yorumunu yapmıştır.

Karaçor ve Saraç (2004), 1980-2004 yılları arasında, hükümetlerin seçimde güçlü olabilmeleri için, para ve maliye politikalarına başvurup başvurmadığını analiz etmiştir. Oranlama yönteminin kullanıldığı çalışmada, 5 seçim dönemi incelenmiştir. Konsolide bütçe açığı, merkez bankası kredileri, emisyon hacmi, GSMH, konsolide bütçe giderler ve gelirleri, kamu sektöründe ücretle çalışanların sayısı ve bazı reel tarımsal ortalama ürün alım fiyatları verileri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda politik konjonktür dalgalarının görüldüğü yılların 1987, 1991, 1995, 1999, 2002 seçimleri olduğu görülmüştür.

Khemani (2004), 1960-1994 yılları arasında Hindistan ekonomisi için yaptığı çalışmada, hükümetlerin yeniden seçilebilmek için genişletici maliye politikası araçlarını kullanıp kullanmadığı incelenmiştir. Bu çalışma yapılırken regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda hükümetlerin kendi çıkar gruplarına yönelik harcama yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Parlaktuna ve Bahçe (2006), yaptıkları çalışmada fırsatçı politik konjonktür dalgalarının varlığını test etmeyi amaçlamıştır. 1980- 2006 dönemi için yaptıkları çalışmada, gayri safi yurt içi hasıla, enflasyon oranı, bankalar arası faiz oranı, kamu kesimi nihai tüketim harcamaları, M1 ve verilerini kullanmıştır. EKK yönteminin kullanıldığı çalışma sonucunda seçimlere en hızlı tepki veren değişkenin bankalar arası faiz oranı ve enflasyon olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca seçimlerin parasal göstergeler üzerinde ekili olduğu, reel sektör göstergelerinin direk etkilenmedikleri yorumunu yapılmıştır.

Akalın ve Erkişi (2007), yaptıkları çalışmada 1950-2006 dönemi için Türkiye’de fırsatçı dalgalanmaların araştırılmasını amaçlamıştır. Büyüme, Enflasyon, Kamu harcamaları, para arzı, işsizlik verilerinin kullanıldığı çalışmada, oran analizi yöntemi kullanılmıştır. 14 genel seçimin incelendiği çalışmada, geleneksel fırsatçı modelin öngörüsünün aksine seçim sonrası, daraltıcı ekonomi politikalarının uygulanmadığı sonucuna varmıştır.

Erdoğan ve Bozkurt (2009), 1986-2005 dönemi için yaptıkları çalışmada, Türkiye’de para politikasının manipüle edilip edilmediğinin araştırılması amaçlanmıştır. M1 değişkeninin kullanıldığı analizde yöntem olarak GARCH tekniği uygulanmıştır. Çalışmanın bulgularında para politikasının manipüle edildiği görülmüştür.

Özkan ve Tarı (2010), yaptıkları çalışmada 1985 sonrası yaşanan altı genel seçim döneminde kamu harcamaları, GSYİH, para arzı verilerinin zaman içindeki seyrinde politik amaçlı bir sapmanın olup olmadığının araştırılmasını amaçlamıştır. Geleneksel fırsatçı model kullanılarak yapılan analizde, otoregresif analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda PBC etkisinin en belirgin olduğu dönemin 1987 seçim dönemi olduğu, 2002 ve 2007 seçim dönemlerinde ise PBC etkisinin azaldığı sonucuna varmışlardır.

Altun (2014), 1950-2010 dönemi için yaptıkları çalışmada, Türkiye’de Politik konjonktür dalgalarının varlığını fırsatçı ve partizan modellere göre test etmiştir. Otoregresif hareketli ortalamalar yönteminin kullanıldığı çalışmada kamu harcamaları verisi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre seçim öncesi dönemde kamu harcamalarının artma eğiliminde olduğu ve fırsatçı politik konjonktürel dalgalanmalara yol açtığı görülmüştür. Partizan modele ilişkin sonuçların ise net olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yar (2015), 2007 ve 2011 genel seçimlerinde, politik konjonktür dalgalarının olup olmadığını araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, enflasyon, işsizlik, büyüme, kamu harcamaları ile para arzı değişkenleri kullanılmıştır. Matematiksel oranlama yönteminin kullanıldığı çalışmada her iki seçim de de büyüme, enflasyon, işsizlik değişkenlerinde, konjonktür dalgalanmalarının var olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşılrken kamu harcamaları ve para arzı değişkenine ait bir dalgalanmaya rastlanmamıştır.

Akan ve Kanca (2016), 1987-2011 yılları arasındaki yedi seçim döneminde geleneksel partizan modelin geçerli olup olmadığını araştırmıştır. Zaman serisi metodolojisinin uygulandığı çalışmadaki bulgulara göre, partizan salınımlar oldukça zayıftır. Böylece, seçim dönemlerinde hükümetlerin uyguladığı politikalarda önemli değişiklikler olmamıştır.

Eryılmaz ve Murat (2016), 1987-2012 dönemi için Geleneksel fırsatçı modeli test etmişlerdir. Çalışma da GDP, enflasyon, dolaşımdaki para, para arzı verileri kullanılmıştır. Mevsimsel Box-Jenkins modellerinin kullanıldığı çalışmada, Geleneksel Fırsatçı modelin geçerli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Sultakeyev (2016), yaptığı çalışmasında Kırgızistan'daki hükümetlerin yeniden seçilebilmek için ürettiği politikaların bütçe açığına neden olup olmadığını araştırmıştır. 1996-2011 yılları için yapılan çalışmada veri olarak Bütçe fazla/açığı ve bütçe fazla/açığının GSYİH'ya oranları ile seçim süreleri değişkenleri kullanılmıştır. EKK yöntemi ile test edilen değişkenler sonucunda seçim öncesi genişletici politikalar uygulayan hükümetin, bütçe açıklarını %200 oranında artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Tayyar (2017), iktidar partilerinin yeniden seçilebilmek için para politikasını manipüle edip etmediğini araştırmak için yaptığı çalışmasında 1990- 2016 yıllarındaki para politikası göstergelerinde seçim dönemlerinde sapma olup olmadığını araştırmıştır. M0, M1, enflasyon ve yurt içi kredilerin veri olarak kullanıldığı çalışmada mevsimsel Box-Jenkins yöntemi uygulanmıştır. Koalisyon ve tek parti hükümetlerine göre yapılan çalışmada 1990-2000 koalisyon döneminde herhangi bir politik parasal dalgalanmanın olmadığı, 2000-2016 tek parti döneminde parasal dalgalanmanın olduğu sonucuna varmıştır.

Kaymakçı (2020), 1980-2019 yılları arasında yaptığı çalışmasında, işsizlik, enflasyon, kamu gelir, vergi tahsilat oranı, bütçe açığı değişkenleri kullanılmıştır. Tablo analizinin kullanıldığı çalışmasında verilerin önceki yıllarla karşılaştırılması yapılmıştır. 1980-2002 yılları arası dönemde PKD izleri görülürken 2002 sonrası dönemde (2018 genel ve 2019 yerel seçimleri hariç), PKD izlerine rastlanmamıştır.

Şen (2020), 2001-2018 yılları arasını kapsayan, çeşitli kriterlere göre seçilmiş 42 adet ülke için yaptığı çalışmasında panel veri seti kullanmıştır. Mali gösterge olarak mali denge, mali gelir ve kamu harcaması verileri kullanılmıştır. Bu göstergelerden sadece kamu harcaması değişkeninde seçim sonucunu etkilemek için manipülasyona başvurulmuştur.

Cural ve Eyigün (2022), Kırılgan Beşli ülkelerde 1991-2019 yılları arasında gerçekleşen beş seçim dönemi için geleneksel fırsatçı modelin varlığının test edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada enflasyon oranı, işsizlik oranı, geniş para arzı büyümesi, ekonomik büyüme ve kamu giderleri/GSYİH değişkenleri kullanılmıştır. Türkiye, Brezilya, Endonezya, Hindistan, Güney Afrika'nın içinde yer aldığı ülkeler için yapılan analiz sonuçlarına göre geleneksel fırsatçı politik konjonktür dalgalanmalarına rastlanmamıştır.

Tablo 14: Türkiye ve Yabancı Ülkeler İçin Ampirik Literatür Özeti

Yazarlar	Dönem ve Ülke	Değişkenler	Yöntem	Sonuç
Williams (1990)	(1953-1984) ABD	Kamu Harcamaları Parasal Taban Başkanın Kamuoyu Yoklamasındaki Olur Oranı Hazine Tahvili Satış İşsizlik Reel GSMH	Var	PKD sebebi, kısa dönem faiz oranlarıdır
Alesina, Cohen, Roubini (1992)	1992 18 OECD Ülkesi	İşsizlik Enflasyon Büyüme	ARIMA	Enflasyon için teoriye uygun iken, İktisadi Büyüme için teoriye uygun değil.
Berger Woitek (1997)	1950-1989 Almanya	Net Üretim Tüketici Fiyatları İşsizlik	Var	Geçerli Değil
Faust ve Irons (1999)	1953-1995 ABD	Faiz Oranı Fiyatlar Genel Seviyesi GSMH M2	Var	Politik değişkenlerin, ekonomik değişkenler üzerinde etkisi yoktur.
Block (2001)	1980-1995 Sahra-altı Afrika	GSMH Enflasyon Oranı Para Arzı Vergi Geliri	Panel	Seçim yıllarında, parasal genişlemelerin arttığı, nominal faiz oranlarının düştüğü görülmüştür.
Onur (2002)	1975-2000 Türkiye	Kamu Açıkları Kamu Giderleri Dış Borçlanma İç Borçlanma	Panel Regresyon	Seçimler kamu açıklarına sebep olmuştur.
Sezgin (2003)	1950-2003 Türkiye	Enflasyon Kamu Harcamaları Bütçe Açıkları Vergi Oranları	Regresyon analizi	Kamu harcamaları ve bütçe açıkları seçim döneminde artmıştır.
Karaçor ve Saraç (2004)	1980-2004 Türkiye	Konsolide Bütçe Açığı Merkez Bankası Kredileri Emisyon Hacmi GSMH	Oranlama Yöntemi	1987, 1991, 1995, 1999, 2002 yıllarında PKD görülmüştür.
Akhmedov ve Zhuravskaya (2004)	(1996-2003) Rusya	Bütçe Harcamaları	Panel Regresyon	Demokrasi seviyesi ile seçim ekonomisi arasında anlamlı ilişki vardır.
Khemani (2004)	(1960-1994) Hindistan	Emtia Vergileri Kamu Harcamaları Kalkınma Sermayesi Harcamaları	Regresyon analizi	Hükümetler kendi çıkar gruplarına yönelik harcama yapmaktadır.

Tablo 14: (Devamı)

Yazarlar	Dönem ve Ülke	Değişkenler	Yöntem	Sonuç
Parlaktuna ve Bahçe (2006)	(1980-2006) Türkiye	GSYİH Enflasyon Oranı Kamu Kesimi Nihai Tüketim Harcaması Bankalar Arası Faiz Oranı M1	EKK	Seçimlere en hızlı tepki veren değişken bankalar arası faiz oranı ve enflasyondur.
Akalın ve Erkişi (2007)	(1950-2006) Türkiye	Büyüme Enflasyon Kamu Harcamaları Para Arzı İşsizlik	Oran analizi	Geçerli Değil
Erdoğan ve Bozkurt (2009)	(1986-2005) Türkiye	M1	GARCH	Seçim dönemlerinde para politikası manipüle edilmiştir.
Özkan ve Tarı (2010)	(1985-2007) Türkiye	Kamu Harcamaları GSYİH Para Arzı	Otoregresif Analiz	PKD etkisi 1987 seçimlerinde görülmüş olup, 2002 ve 2007 seçimlerinde etki zayıflamıştır.
Altun (2014)	(1950-2010) Türkiye	Kamu Harcamaları	Otoregresif Hareketli Ortalamalar	Seçim öncesi dönemde kamu harcamaları artma eğilimindedir.
Yar (2015)	(2007-2011) Türkiye	Enflasyon İşsizlik Büyüme Kamu Harcamaları Para Arzı	Matematiksel Oranlama	Her iki seçimde de enflasyon, işsizlik ve büyüme değişkenlerinde PKD görülmüş olup, kamu harcamaları ve para arzında herhangi bir dalgalanmaya rastlanmamıştır.
Eryılmaz ve Murat (2016)	(1987-2012) Türkiye	GDP Enflasyon Dolaşımdaki Para	Mevimsel Box- Jenkins	PKD geçerli değil.
Sultakeyev (2016)	(1996-2011) Kırgızistan	Bütçe Açığı ve Bütçe Fazlasının GSYİH Oranı	EKK	Seçim öncesi genişletici politikalar uygulayan hükümet bütçe açıklarını önemli ölçüde artırmıştır.
Akan ve Kanca (2017)	(1987-2011) Türkiye	Büyüme Oranı Enflasyon Oranı İşsizlik Oranı Bütçe Açığı	EKK	Partizan Dalgalanmalara ilişkin bulunan sonuçlar oldukça zayıftır. Rastlanmamıştır.
Tayyar (2017)	(1990-2016) Türkiye	M0 M1 Enflasyon Yurt İçi Krediler	Mevimsel Box-Jenkins	1990-2000 döneminde para politikası manipüle edilmemiş, 2000-2016 döneminde para politikasının manipüle edildiği sonucuna varılmıştır.
Kaymakçı (2020)	(1980-2019) Türkiye	İşsizlik Enflasyon Kamu Geliri Vergi Tahsilat Oranı Bütçe Açığı	Tablo Analizi	1980-2002 arası dönemde PKD izlenimleri görülürken, 2002 sonrası dönemde (2018 genel ve 2019 yerel seçimleri hariç) PKD yönelik bir etkinin olmadığı görülmüştür.
Şen (2020)	(2001-2018) Çeşitli kriterlere göre seçilmiş 42 ülke	Mali Denge Mali Gelir Kamu Harcamaları	Panel	Kamu Harcaması değişkeninde PKD etkileri görülmüştür.
Cural ve Eyigün (2020)	(1991-2019) Türkiye Güney Afrika Hindistan Brezilya	Enflasyon Oranı İşsizlik Oranı Geniş Para Arzı Büyümesi Ekonomik Büyüme Kamu Giderleri/ GSYİH	Tablo Analizi	PKD varlığına ilişkin bulgulara rastlanmamıştır.

4.2. Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmanın amacına uygun olarak ilk olarak analizlerde kullanılacak ekonometrik yöntemler, sonrasında analizde kullanılacak değişkenler tanımlanmıştır.

4.2.1. Zaman Serilerinde Kullanılan Bazı Tanımlayıcı İstatistikler

Analiz için derlenen bilgilerin bir özelliğe ve belirli kurala göre düzenlenmesinden meydana gelen sayı dizisine seri adı verilmektedir. Eğer gözlem sonuçları seride zamana bağlı olarak incelenmişse zaman serisi ortaya çıkar. Bu başlık altında zaman serilerinde kullanılan bazı tanımlayıcı istatistikler kısaca tanımlanacaktır (Yamak ve Köseoğlu, 2008: 59).

- Korelasyon Kat Sayısı, 0 ile ± 1 arasındadır. Katsayının 0 olması değişkenler arasındaki ilişkisizliği gösterirken, katsayının 1 olması iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin tam olmasını, - 1 olması ise ters yönlü olmasını gösterir.
- Aritmetik Ortalama, serilerdeki toplam gözlem değerinin, gözlem sayısına bölünerek elde edilen değerdir.
- Medyan (Ortanca), seriler büyükten küçüğe ya da küçükten büyüğe sıralandığında serinin ortasına gelen böylece seriyi iki parçaya böldüğü kabul edilen değerdir.
- Standart Sapma, serideki gözlem değerinin aritmetik ortalamadan sapmalarının kareli ortalaması olarak tanımlanmaktadır.
- Eğiklik, bir frekans dağılımının simetriden sapması olarak tanımlanmaktadır. Bir dağılımın normal dağılım kabul edilmesi için eğiklik ölçüsünün bulunması gerekmektedir. Aritmetik ortalama = medyan = mod ise dağılım simetrik, aritmetik ortalama $>$ medyan $>$ mod ise dağılım sağa eğik, aritmetik ortalama $<$ medyan $<$ mod ise dağılım sola eğiktir.
- Basıklık, serilerdeki dağılımın dik olup olmadığını belirlerken kullanılan değerdir. Momentlere göre hesaplanan basıklık $a_4 = 4.\text{moment} / 2.\text{moment}$ formülü ile hesaplanır. $A_4 = 3$ ise seri normal dağılmaktadır. $A_4 > 3$ ise serinin dağılımı dik iken, $a_4 < 3$ ise serinin dağılımı basıktır.
- Jargue-Bera istatistiği, serinin normal dağılım gösterip göstermediğini ölçmede kullanılan bir istatistiktir.

4.2.2. Durağanlık Analizi ve Birim Kök Testleri

Bir seride trendin olmadığını ACF değerlerinin yavaşça azalmasından anlaşılır. Seride trendin varlığı, büyük bir karakteristik olduğu veya serinin trend-durağan seri olup olmadığı bu fonksiyonun değerinden anlaşılır. Ancak bir seride birim kök ve birim köke yakınlık arasındaki

farka ACF değerleri ile fark etmek pek mümkün olmamaktadır. Bunun için daha geliştirilmiş testlerin kullanılması gerekmektedir.

Birim kök 'ün varlığını tespit etmek için kullanılan Çoğaltılmış Dickey-Fuller (ADF) testi bunun en tanınmışlarıdır. Yapısal değişimlerden dolayı durağan olan serinin kırılmalarla durağan olamayan serinin ortaya çıkmasıyla, birim köklerin test edilmesi gerekir. Bir serinin birim kök ihtiva edip etmediğiyle ilgili genel metodun ele alınması ve birim kök testleri zaman trendlerine ve sabit değere karşı hassastırlar. Bunun için testle belirleme daha da kolaylaşır.

4.2.2.1. Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Birim Kök Testi

ADF birim kök testi serinin durağan olup olmadığını belirleyen bir birim kök testidir. Yöntem Dickey-Fuller (DF) birim kök testinin genişletilmiş halidir. ADF birim kök testi DF birim kök testine nazaran otokorelasyon sorununu dikkate almıştır. Serinin durağan olup olmadığının cevabı için aşağıdaki denklemler önerilmiştir.

$$\text{Sabit terimsiz ve trendsiz denklem: } \Delta Y_t = \beta_1 Y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \delta_i \Delta Y_{t-1}$$

$$\text{Sabit terimli denklem: } \Delta Y_t = \beta_0 + \beta_1 Y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \delta_i \Delta Y_{t-1}$$

$$\text{Sabitli ve trendli denklem: } \Delta Y_t = \beta_0 \beta_1 Y_{t-1} + \beta_2 Trend + \sum_{i=1}^p \delta_i \Delta Y_{t-1}$$

Serinin durağanlığı için β_1 katsayısı negatif işaretli olup, katsayı istatistiki olarak anlamlı olmalıdır. Karar verilirken $H_0: \beta_1 = 0$, $H_1: \beta_1 < 0$ sol yönlü bir t- testidir. β_1 negatif işaretli olacaktır. Bu test yukarıdaki ADF regresyon spesifikasyonlarından birinin veya birkaçının veya tamamının EKK ile tahminini gerekli kılar. H_0 hipotezi seride birim kökün bulunduğu alternatifi ise durağan olduğunu ifade eder. Spesifikasyonların genelinde deterministikler sabit ve trenddir. Gereksiz yere sabit veya trend değişkenin katılması testin gücünü azaltacaktır. Bu durum durağan serinin durağan olmadığı kararına neden olabilir. Denklemlerdeki bağımlı değişken gecikmeleri hata terimlerindeki olası otokorelasyon sorununu gidermeye yöneliktir (Yamak ve Erdem, 2017: 100-101).

4.2.2.2. Phillips- Perron (PP) Birimkök Testi

Bazı zaman serileri otoregresif veya hareketli ortalamalı olabilir. Dickey-Fuller testi denklemleri zaman serilerinin otoregresif özelliğini dikkate alır. Dickey-Fuller testinde test edilen katsayı istatistiki olarak anlamlı ise seri durağan değildir. Bir testin gücü, yanlış olan hipotezi reddetme olasılığı ile ölçülür. DF testleri bu açıdan gücü düşüktür. Çünkü bu testler birim kökü ve yakın birim kökü ayırt etmede yetersiz kalmaktadır (Tari, 2011: 399).

DF testinde seriler üzerinde trendin etkisini ve bu trendde bağılı olarak ortaya çıkabilecek hata terimlerinin standart hatasının farklı olmasına bağlı etkiler bulunmamaktadır. Bu eksiklik Philips-Perron tarafından eleştirilmiş ve yazarlar literatürde Philips-Perron (PP) Testi olarak bilinen birim kök testini geliştirmişlerdir. PP testi, DF ve ADF testlerini hata terimine ilişkin varsayımlarına göre daha esneklerdir. DF ve ADF testleri hata teriminin bağımsız ve sabit varyanslı olduğunu kabul eder. Bu metodoloji kullanılarak hata terimleri arasında korelasyon olmadığına ve sabit varyansa sahip olduklarından emin olmak gerekir. PP, DF ‘nin hata terimleri ile ilgili olan bu varsayımını genişletmişlerdir. Bu durumu daha iyi anlamak için aşağıdaki regresyon dikkate alınır.

$$Y_t = a_0 + a_1 y_{t-1} + u_t$$

$$Y_t = a_0 + y_{t-1} + a_2 \left(t - \frac{T}{2}\right) + ut$$

Yukarıdaki regresyonda T gözlem sayısını u_t hata terimlerinin dağılımını göstermekte olup, bu hata teriminin beklenen ortalaması sıfıra eşittir. Ancak burada hata terimleri arasında içsel bağıntının olmadığı veya homojenlik varsayımı gerekli değildir. Bu açıdan bakıldığında DF testinin bağımsızlık ve homojenite varsayımları PP testinde terk edilmiş, hata terimlerinin zayıf bağımlılığı ve heterojen dağılımı kabul edilmiştir. Böylece Philips-Perron, DF t istatistikleri geliştirilmesinde hata terimlerinin varsayımları konusundaki sınırlamaları dikkate almamıştır (Tari, 2011: 400).

4.2.3. Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli

Çoklu regresyon denklemi aşağıdaki biçimde ifade edilmektedir.

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_{2i} + \beta_3 X_{3j} + u_i$$

Yukardaki denklemde Y bağımlı değişkeni, X_{2i} ve X_{3j} bağımsız veya açıklayıcı değişkeni, u_i ise hata değişkenini göstermektedir. β_2 ve β_3 kısmi regresyon katsayıları olarak bilinirler. Denklem fonksiyonel olarak aşağıdaki gibi yazılabilir.

$$Y = f(X_2, X_3)$$

Bu fonksiyona rassal değişken eklenerek stokastik unsuru içeren fonksiyon haline getirilir.

4.2.4. Diyagnostik Testler

Bu başlık altında Jargue-Bera Testi, Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test, Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey, Cusum Test incelenmiştir.

4.2.4.1. Jargue-Bera Testi

Normallik varsayımı, parametre tahminlerinin istatistiksel olarak anlamlılığının testi ve aralık tahminleri için gereklidir. Bu varsayım geçersiz ise testler ve aralık tahmini yapılmaz. Normallik varsayımı geçerli değilse ve diğer varsayımlar geçerli ise parametrelerin nokta tahminleri elde edilirler ve bu parametre tahminleri sapmasız ve en iyi doğrusal sapmasız tahminci olma özelliği taşırlar. Fakat bu parametreler için anlamlılık testleri ve aralık tahminleri yapılamaz.

Normallik varsayımının geçerliliğinin incelenmesi için Jarque-Bera testi kullanılır. Bu test için en küçük kareler artıklarının eğiklik ve basıklık ölçüleri ile hesaplanan test istatistiğinin χ^2 dağılımı ile karşılaştırılarak normallik varsayımının geçerli olup olmadığına karar verilir. Normal dağılım için eğiklik 0, basıklık 3'tür. Jarque-Bera testi için temel hipotez artıkların dağılımı normaldir, alternatif hipotez artıkların dağılımı normal değildir şeklinde kurulur (Güriş ve Akay, 2017: 277).

4.2.4.2. Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test

Bu test özellikle yüksek dereceden otokorelasyonun varlığının araştırılmasında kullanılır. Ki kare dağılımına sahiptir ve serbestlik derecesi, araştırılan otokorelasyonun derecesi ile aynıdır.

Sınamanın aşamaları şu şekilde sıralanabilir.

$$Y_t = \beta_1 + \beta_2 X_{2t} + u_t \text{ denklemi için;}$$

Adım 1: Orijinal denklem tahmin edilerek; kalıntılar (e), $e = Y - Y^\wedge$ elde edilir.

Adım 2: Kalıntıların AR(p) sürecine dahil olduğu varsayımı altında;

$$e_t = p_1 e_{t-1} + p_2 e_{t-2} + \dots + p_p e_{t-p} + b_2 X_{2t} + v_t$$

denklemleri oluşturulur. Denklem tahmin edilerek, determinasyon katsayısı r^2 hesaplanır.

Adım 3: Aşama 2'de elde edilen test denkleminde ait n (gözlem katsayısı) ile r^2 çarpılarak nr^2 değeri X_{tab}^2 ile karşılaştırılır. AR (2) süreci için serbestlik derecesi 2, AR(3) süreci için serbestlik derecesi 3 olarak alınır.

$$H_0 : \text{Otokorelasyonluk varsayımı geçerlidir. } (p_1 = p_2 = \dots = p_n = 0)$$

$$H_1 : \text{Otokorelasyonluk varsayımı ihlal edilmiştir. } (p_1 \neq p_2 \neq \dots \neq p_n \neq 0)$$

Hipotezi altında $nr^2 \sim X_{tab}^2$ (ki kare dağılımı gösterir)

$nr^2 > X_{tab}^2$ ise H_0 red H_1 kabul edilir, otokorelasyonsuzluk varsayımı ihlal edilmiştir.

$nr^2 < X_{tab}^2$ ise H_0 kabul edilir, otokorelasyonsuzluk varsayımı geçerlidir sonucuna ulaşılır (Yıldırıtan, 2017:161-162).

4.2.4.3. Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey Test

Breusch-Pagan-Godfrey testi, bir büyük örneklem testidir. Bu testte, hata paylarının otokorelasyonsuz olduğu ve normal dağıldığı varsayılır. Bu testte model,

$$Y_t = \beta_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + \varepsilon_t \quad \text{ise}$$

$$\sigma_t^2 = f(a_1 + a_2 Z_2 + \dots + a_p Z_p)$$

olarak tanımlanır. Burada modelde yer alan bağımsız değişkenlerden değişen varyansa neden olduğu düşünülenler Z ile ifade edilmiştir. Bu Z değişkeni bağımsız değişkenlerin kendileri olabileceği gibi, kareleri veya e^x de olabilir. Görüldüğü gibi σ_t^2 bağımlı değişken ve modelin değişen varyansa neden olduğu düşünülen bağımsız değişkenlerin bağımsız değişken olduğu bir yardımcı regresyon modeli söz konusudur. BPG testinde hipotezler,

$$H_0 : a_2 = a_3 = \dots = a_p = 0 \quad \text{Sabit varyans varsayımı geçerlidir.}$$

$$H_1 : a_2 \neq a_3 \neq \dots \neq a_p \neq 0 \quad \text{Sabit varyans varsayımı geçerli değildir. Şeklinde olacaktır.}$$

Yardımcı regresyon modelinin tahmini için σ_t^2 'nin belirlenmesi gerekir σ_t^2 bilinmediğinden bunun yerine en çok benzerlik tahmincisi

$$\sigma^2 = \frac{\sum e_i^2}{n}$$

olarak incelenen modelden tahmin edilir.

$$e_i^2 = a_1 + a_2 Z_2 + \dots + a_p Z_p$$

Modelin regresyon tarafından açıklanan kareler toplamı SSR_0 değeri bulunur. Breusch-Pagan test istatistiği,

$$\lambda = \frac{SSR_0}{2\sigma^4}$$

olarak hesaplanır. λ 'nın dağılımı (p-1) serbestlik dereceli ki-kare dağılımıdır. Hesaplanan test istatistiği α 'nın hata payı ve (p-1) serbestlik derecesi ile ki-kare tablosundan bulunacak tablo değeri ile karşılaştırılır. Test istatistiği tablo değerinden büyükse H_0 hipotezi reddedilir, küçükse H_0 hipotezi reddedilemez.

4.2.4.4. Cusum Test

Bu test regresyon modelinin katsayılarının kararlı olup olmadığının belirlenmesi için kullanılan testlerden biridir. Yapısal değişiklik olması durumunda, yapısal değişikliğin başladığı devreye kadar kararlı olan regresyon modelinin katsayıları yapısal değişiklikten sonra etkileneceklerdir. Bu etki katsayıların kararlılığının bozulmasına neden olur. Bu nedenle yapılacak test sonucu katsayıların kararlı olduğuna karar verilirse yapısal değişiklik olmadığı, kararlı olmadıklarına karar verilirse yapısal değişiklik olduğu ortaya konacaktır (Güriş ve Çağlayan, 2010: 380).

4.3. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmada yapılacak ekonometrik analizde kullanılan veriler 2003:01-2019:06 dönemine ait çeyrek yıllık zaman serileri olup, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının elektronik veri dağıtım sisteminden (EVDS) ve Hazine ve Maliye Bakanlığının internet sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15: Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Değişken	Açıklama	Kaynak
CT	Cari Transferler	Hazine ve Maliye Bakanlığı
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	TCMB-EVDS
İÖ	İşsizlik Oranı	TCMB-EVDS
KH	Kamu Harcamaları	Hazine ve Maliye Bakanlığı
M1	Para Arzı (Dar)	TCMB-EVDS
M2	Para Arzı (Geniş)	TCMB-EVDS
YİK	Yurt İçi Krediler	TCMB-EVDS
KMD	Kamu Bankaları Kredileri	TCMB-EVDS
TÜFE	Enflasyon Oranı	2003:100 Tüfe serisinden üretilmiştir.

Öncelikle değişkenlerden Cari Transferler (CT), Kamu Harcamaları (KH), M1 Para Arzı (Dar), M2 Para Arzı (Geniş) , Yurt İçi Krediler (YİK) ve Kamu Bankaları Kredileri (KMD) serileri TÜFE 2003:100 endeks serisi ile reelleştirilmiştir. Bu işlemten sonra, doğal logaritmaları alınmıştır. Serilerin doğal logaritmalarının alınmasının sebebi, sahte regresyondan uzaklaşmak, serilerin durağanlık düzeyini düşürmek ve logaritmik olarak doğrusal hale getirmektir. Analizde kullanılacak olan seriler Tablo 16'da gösterilmektedir. Tablo 16'daki serilerin açıklamaları

şöyledir: $\Delta LRCT$: Logaritmik değişimli birinci farkları alınmış cari transferler, $\Delta LGSYİH$: Logaritmik değişimli birinci farkları alınmış gayri safi yurt içi hasıla, $\Delta İ0$: İşsizlik Oranı, $LRKH$: Logaritmik değişimli reel kamu harcamaları, $\Delta LRM1$: Logaritmik değişimli birinci farkları alınmış reel para arzı, $\Delta LRM2$: Logaritmik değişimli birinci farkları alınmış reel para arzı, $\Delta LRYİK$: Logaritmik değişimli birinci farkları alınmış reel yurt içi krediler. ENF: Enflasyon oranı. Bu aşamadan sonra durağan olup olmadığını belirlemek amacı ile aşağıdaki alt bölümde durağanlık analizleri yapılmıştır.

Tablo 16: Dönüştürülmüş Veri Seti Tablosu

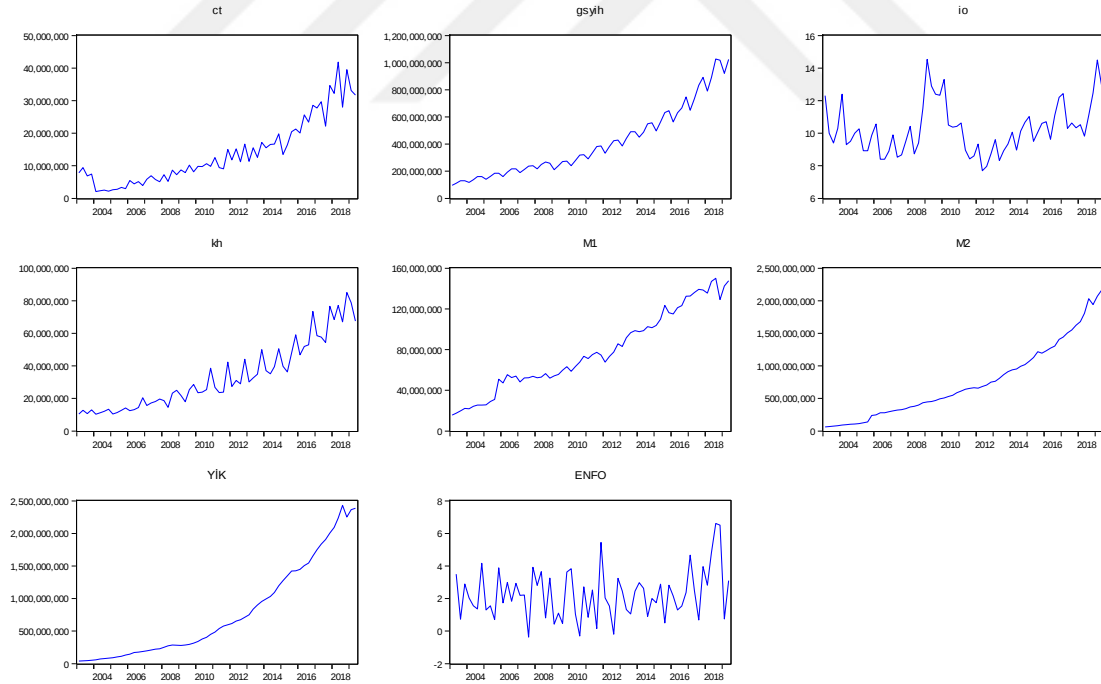
Değişken	Açıklama	Kaynak
$\Delta LRCT$	Cari Transferler	Hazine ve Maliye Bakanlığı
$\Delta LGSYİH$	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	TCMB-EVDS
$\Delta İ0$	İşsizlik Oranı	TCMB-EVDS
$LRKH$	Kamu Harcamaları	Hazine ve Maliye Bakanlığı
$\Delta LRM1$	Para Arzı (Dar)	TCMB-EVDS
$\Delta LRM2$	Para Arzı (Geniş)	TCMB-EVDS
$\Delta LRYİK$	Yurt İçi Krediler	TCMB-EVDS
$\Delta LRKMD$	Kamu Bankalar Krediler	TCMB-EVDS
ENF	Enflasyon Oranı	2003:100 Tüfe serisinden üretilmiştir.

4.3.1. Ham Serilere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 17’de ham serilere ait tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Tablo 17’de sunulan istatistiklere göre tüm seriler sağa eğiktir. Eğikliğin karar kriterine göre, bir zaman serisinin eğiklik değerinin 0 olması durumunda seri normal dağılıma sahip olmaktadır. Ortalama=medyan durumunda dağılım simetrik, medyan >ortalama olması durumunda dağılım sola eğik ve ortalama <medyan olması durumunda dağılım sağa eğik olmaktadır. Serilerin basıklık durumunu belirlemek için dikkate alınan karar kriterine göre herhangi bir zaman serisinin basıklık değerinin 3 olması normal dağılıma sahip olduğunun göstergesidir. Dağılımın basıklık değeri 3 ise dağılım normal, 3’den küçükse dağılım basık, 3’den büyükse dağılım dik olmaktadır. Yukarıdaki tabloya göre CT serisi dik iken, KH, GSYİH, M1, M2, YİK, KMD serileri basık olmaktadır. Serilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin diğer bir kriteri Jarque-Bera istatistiğidir. Bu istatistiğe göre önceden dikkate alınan anlamlı olasılık değerine göre hesaplanan olasılık değeri bu değerden büyükse seri normal dağılım göstermektedir; küçükse normal dağılım göstermemektedir. Buna göre, istatistikler tablosundan görüleceği gibi M1 serisi hariç diğer seriler normal dağılım göstermemektedir. Tanımlayıcı istatistikler elde edildikten sonra, ham ve dönüştürülmüş serilerin grafikleri aşağıda sunulmuştur. Bu grafikler görsel olarak incelendiğinde serilerin durağan olup olmadığı hakkında ön fikir sahibi olunmaktadır.

Tablo 17: Ham Serilere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	CT	KH	GSYİH	M1	M2	ENFO	KMD	YİK
Aritmetik Ortalama	13864511	33604212	410427995	78022925	751447524	2.272080	211181980	925330885
Ortanca	10456579	27067742	327762226	72237836	627557823	2.191255	149191899	701880286
Maximum	41852086	85088096	1026648923	608264896	2160946818	6.613832	604326448	2388294119
Minimum	2083093	10279848	96288945	15640571	63775968	-0.369884	26661538	132928194
Std. Sapma	9959114	20644215	256676289	39065333	568743384	1.506340	168745057	691395509
Skews-Eğiklik	1.005530 Sağa Eğik	0.822437 Sağa Eğik	0.894885 Sağa Eğik	0.256159 Sağa Eğik	0.801913 Sağa Eğik	0.660979 Sağa Eğik	0.90 Sağa eğik	0.857607 Sağa Eğik
Kurtos-Basıklık	3.194499 Dik Dağılım	2.623588 Basık Dağılım	2.800236 Basık Dağılım	1.952649 Basık Dağılım	2.722444 Basık Dağılım	3.492010 Dik Dağılım	-0.32 Basık Dağılım	2.461962 Basık Dağılım
Jarque-Bera	11.22603	7.830058	8.918744	3.738387	7.285569	5.388620	8.031338	8.751825
Probability	0.003650	0.019940	0.011570	0.154248	0.026179	0.067589	0.018031	0.012577
	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım Yok	Normal Dağılım Yok
Gözlem Sayısı	66	66	66	66	66	66	55	55

Grafik 10: Ham Serilerine Ait Grafikler

Düzyer verilerle oluşturulan yukarıdaki grafiklere bakıldığında, serilerin durağan olmadıkları görülmektedir. Fakat yalnızca grafiğe bakarak serilerin durağan olup olmadıkları hakkında karar vermek yeterli değildir. Bundan dolayı serilere durağanlık analizleri yapmak ve elde edilen sonuçlara göre karar vermek gerekmektedir.

4.3.2. Zaman Serilerinin Durağanlık Analizleri

Durağanlık analizleri, zaman serileri ekonometrisinde değişkenler arasındaki olası sahte sonuçlardan sakınmak için yapılmaktadır. Bu çalışmada serilerin durağan olup olmadıkları Augmented Dickey-Fuller testi (ADF) ve Philips- Perron (PP) durağanlık Analizleri yapılmıştır. ADF ve PP analizinden elde edilen sonuçlar tablolaştırılarak Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: Değişkenlerin ADF ve PP Birim Kök Testi Sonuçları

	ADF		PP	
	Sabitli	Sabitli-Trendli	Sabitli	Sabitli-Trendli
lgsyih	0.837	-1.685	-0.267	-2.265
işsizlik oranı	-1.903	-2.176	-1.82	-2.115
enflasyon	-7.903***	-8.263***	-7.914**	-8.260***
lkamu harcaması	-0.893	-2.877	-4.222***	-17.208***
lcari transfer	-1.663	-7.126***	-2.361	-5.015***
lm1	-2.563	-3.039	-3.183**	-3.104
lm2	-0.468	-4.126**	-0.372	-4.027**
lkmd	-3.051**	-1.138	-2.685*	-1.075
lyik	0.836	-2.384	1.124	-2.360
Δlgsyih	-3.036**	-3.116	-8.349***	-8.298***
Δişsizlik oranı	-6.464***	-6.547***	-6.492***	-6.573***
Δenflasyon	-10.658**	-6.463**	-33.092	-33.203***
Δlkamu harcaması	-3.701***	-3.57**	-23.618***	-23.358***
Δlcari transfer	-4.976***	-4.997***	-13.649***	-13.785***
Δlm1	-3.567***	-2.498	-9.447***	-9.779***
Δlm2	-4.233***	-4.739***	-7.212***	-7.899***
Δlkmd	-3.731***	-4.563***	-6.628***	-7.472***
Δlyik	-6.603***	-6.656***	-6.583***	-6.761***
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir. Δ: birinci devresel farkı , l: doğal logaritmayı temsil etmektedir.				

İlgili tabloda ADF ve PP birim kök testlerine göre GSYİH, işsizlik oranı, cari transferler, yurt içi krediler, kamu bankaları kredileri, M1 ve M2 birinci devresel farklarında durağan iken enflasyon, kamu harcamaları, seviyesinde durağan çıkmıştır.

4.4. Modellerin Tahmin Edilmesi

Geleneksel fırsatçı model, Alesina, Cohen ve Roubini’nin 1992 yılında yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif model aşağıdaki modeller yardımı ile test edilmiştir. Modellerde p; her bir model için optimal gecikmeyi göstermektedir. Veri setinin çeyrek dönmelerden oluşmasından dolayı maksimum gecikme 4 dönem olarak belirlenmiş ve optimal gecikme uzunlukları AIC yöntemiyle hesaplanmıştır.

$$\Delta lrct_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lrct_{t-i} + \mu_t \quad (1)$$

$$\Delta lgsyih_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lgsyih_{t-i} + \mu_t \quad (2)$$

$$lrkh_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i lrkh_{t-i} + \mu_t \quad (3)$$

$$\Delta lrm1_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lrm1_{t-1} + \mu_t \quad (4)$$

$$\Delta lrm2_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lrm2_{t-1} + \mu_t \quad (5)$$

$$\Delta lio_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lio_{t-i} + \mu_t \quad (6)$$

$$enf_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i enf_{t-i} + \mu_t \quad (7)$$

$$\Delta lryik_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lryik_{t-i} + \mu_t \quad (8)$$

$$\Delta lrkmd_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 sec2007 + \alpha_3 sec2011 + \alpha_4 sec2015 + \alpha_5 sec2018 + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta lrkmd_{t-i} + \mu_t \quad (9)$$

Bu modellerde gecikme uzunluğu en düşük AIC (Akaike Information Criteria) bilgi kriterine göre, otokorelasyon içermeyen şekilde belirlenmiştir.

Sec2007: 2007 genel seçimlerinden önceki 4 çeyrek dönem için “1”, diğer dönemlerde “0” olarak tanımlanan kukla değişken

Sec2011: 2011 genel seçimlerinden önceki 4 çeyrek dönem için “1”, diğer dönemlerde “0” olarak tanımlanan kukla değişken

Sec2015: 2015 genel seçimlerinden önceki 4 çeyrek dönem için “1”, diğer dönemlerde “0” olarak tanımlanan kukla değişken

Sec2018: 2018 genel seçimlerinden önceki 4 çeyrek dönem için “1”, diğer dönemlerde “0” olarak tanımlanan kukla değişken

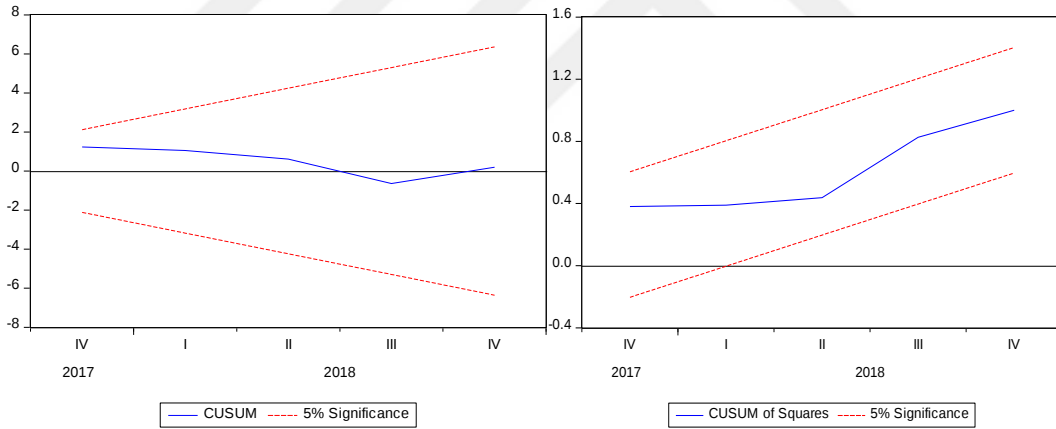
4.4.1. Cari Transferler Test Sonuçları

Cari Transferler değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 1) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: Cari Transferler Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 1

Bağımlı Değişken: ARLCT			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.077**	R ²	0.638
SEC2007	-0.053	Düzeltilmiş R ²	0.580
SEC2011	-0.123	F istatistiği	11.093***
SEC2015	-0.031	Jargue-Bera	233.492
SEC2018	-0.036	LM Test istatistiği	1.976
ALRCT(1)	-0.940*	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	7.600
ALRCT(2)	-0.569**	Cusum Testi	İstikrarlı
ALRCT(3)	-0.464**	Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Grafik 11: Model 1 İstikrar Testi



Tablo 19’da Cari Transferler’in logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu üç dönem olarak tespit edilmiş. Bir dönem gecikme katsayısı %10, iki ve üç dönem gecikme katsayısı %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca sabit terim anlamlılığı %5 önem düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan ilgili tabloda seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015, sec2018 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin Cari Transferler’in üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir. Modelin R² (0.638) ve Düzeltilmiş R² (0.580) çıkmıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (11.093) %1 önem seviyesinde anlamlı çıkmış ve model bir bütün olarak anlamlı olmuştur. Ayrıca modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca modelin cusum ve cusum of

square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 10'da bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

4.4.2. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Test Sonuçları

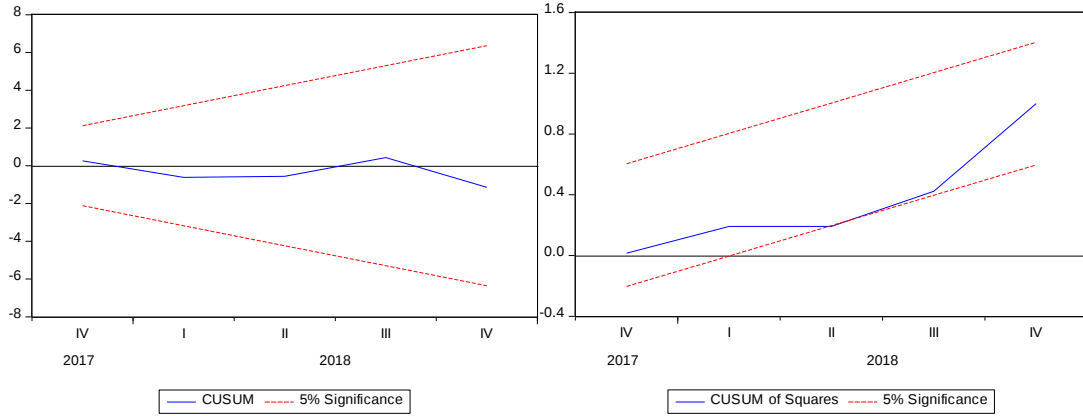
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 2) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 2

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: $\Delta LGSYİH$			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.012***	R^2	0.920
SEC2007	0.003	Düzeltilmiş R^2	0.907
SEC2011	0.022	F istatistiği	76.297***
SEC2015	0.006	Jargue-Bera	84.959
SEC2018	0.003	LM Test İstatistiği	4.567
$\Delta LGSYİH(1)$	-0.225	Breusch-Pagan Godfrey test istatistiği	21.014
$\Delta LGSYİH(2)$	-0.256*	Cusum Testi	İstikrarlı
$\Delta LGSYİH(3)$	-0.218	Cusumsquare Test	İstikrarlı
$\Delta LGSYİH(4)$	0.724		
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Tablo 20'de GSYİH'nın logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu dört dönem olarak tespit edilmiş. Ancak sadece ikinci dönem gecikme katsayısı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Söz konusu katsayının anlamlılığı %10 önem düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan ilgili tabloda seçim kukla değişkenlerinden sec2007, sec2011, sec2015, sec2018 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin GSYİH'nın dönemsel büyüme oranı üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir. Fakat sabit terim %1 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Modelin R^2 (0.920) ve Düzeltilmiş R^2 (0.907) istatistikleri oldukça yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (76.297) %1 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve model bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca modelin cusum ve cusum of square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 11'de bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

Grafik 12: Model 2 İstikrar Testi



4.4.3. Kamu Harcamaları Test Sonuçları

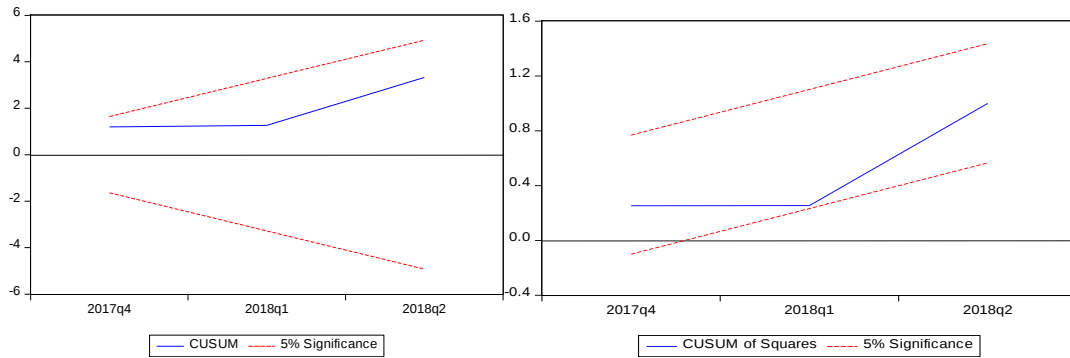
Kamu harcamaları değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 3) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: Kamu Harcamaları Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 3

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: LRKH			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	1.092	R ²	0.844
SEC2007	0.065	Düzeltilmiş R ²	0.820
SEC2011	0.048	F istatistiği	35.875***
SEC2015	-0.074	Jargue-Bera	0.267
SEC2018	0.146*	LM Test istatistiği	3.732
LRKH(1)	0.066	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	10.376
LRKH(2)	0.025	Cusum Testi	İstikrarlı
LRKH(3)	0.016	Cusumsquare Test	İstikrarlı
LRKH(4)	0.822***		

Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Grafik 13: Model 3 İstikrar Testi



Tablo 21’de Kamu Harcamaları’nın logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Sunulan tahmin modeli çıktı sonuçlarına göre dört dönem gecikme katsayısı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Söz konusu katsayının anlamlılığı %1 önem düzeyinde gerçekleşmiştir. Seçim dönemlerini temsil eden kukla değişkenlerden 2018 %10 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre teoriye uygun olarak 2018 seçim döneminde kamu harcamalarında artış meydana geldiği söylenebilir. Diğer seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011 ve sec2015 istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (35.875) %1 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelin R^2 (0.844) ve Düzeltilmiş R^2 (0.820) istatistikleri çıkmıştır. Modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Modele yapılan istikrar testine göre model bir bütün olarak istikrarlı bulunmuştur. Grafik 13’te bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

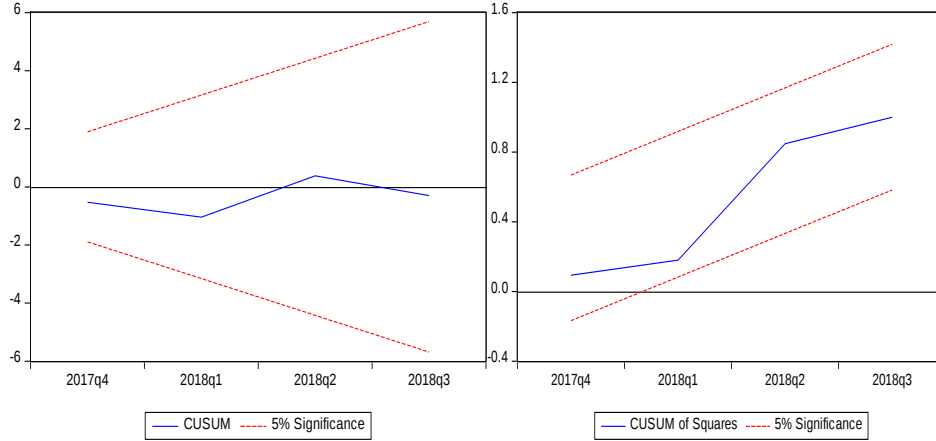
4.4.4. M1 Test Sonuçları

M1 değişkeninin incelendiği regresyon modeli için tahmin modeli (Denklem 4) ve sonucu Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: M1 Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 4

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: $\Delta LRM1$			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.053**	R^2	0.233
SEC2007	-0.052	Düzeltilmiş R^2	0.112
SEC2011	0.001	F istatistiği	1.919
SEC2015	0.011	Jarque-Bera	247.95
SEC2018	-0.018	LM Test istatistiği	0.855
$\Delta LRM1(1)$	-0.563*	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	7.216
$\Delta LRM1(2)$	-0.022	Cusum Testi	İstikrarlı
$\Delta LRM1(3)$	-0.436	Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Grafik 14: Model 4 İstikrar Testi



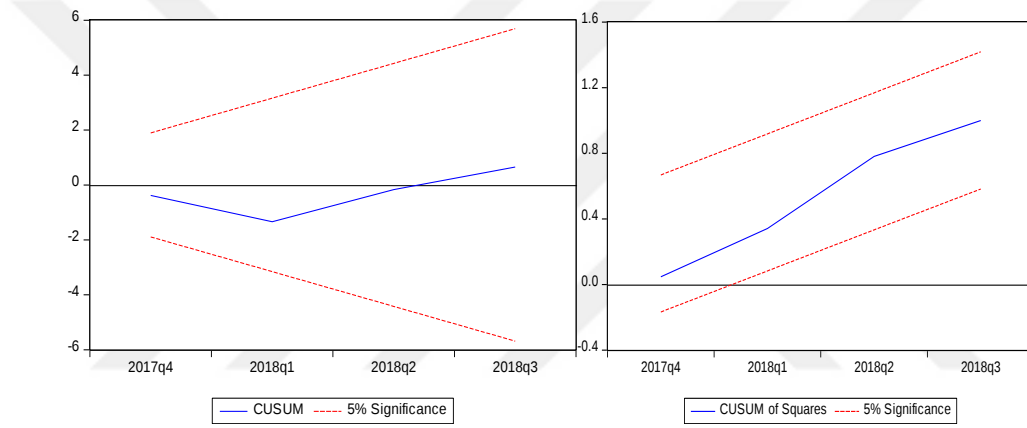
Tablo 22’de M1’in logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu üç dönem olarak tespit edilmiş. Diğer taraftan ilgili tabloda seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 ve sec2018 istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin M1 üzerinde bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir. Fakat sabit terim %1 ve M1’in bir dönem gecikmesi %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Modelin R^2 (0.233) ve Düzeltilmiş R^2 (0.112) istatistikleri oldukça düşük çıkmıştır. Yani bir diğer deyişle modele katılan değişkenler M1’deki değişimi açıklamada yeterli düzeyde olamadığı belirtilebilir. Bununla birlikte modelin F istatistiği (1.919) %10 önem düzeyinde anlamlı çıkmış ve model bir bütün olarak anlamlı olmuştur. Ayrıca modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca modelin cusum ve cusum of square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 14’te bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

4.4.5. M2 Test Sonuçları

M2 değişkeninin incelendiği regresyon modeli için tahmin modeli (Denklem 5) ve sonucu Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23: M2 Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 5

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: $\Delta LRM2$			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.035*	R^2	0.380
SEC2007	0.008	Düzeltilmiş R^2	0.275
SEC2011	-0.027	F istatistiği	3.604***
SEC2015	-0.008	Jargue-Bera	3614.76
SEC2018	0.057**	LM-Test istatistiği	4.143
$\Delta LRM2(1)$	-0.331	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	10.882
$\Delta LRM2(2)$	-0.149	Cusum Testi	İstikrarlı
$\Delta LRM2(3)$	-0.271	Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Grafik 15: Model 5 İstikrar Testi

Tablo 23'te M2'in logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu üç dönem olarak tespit edilmiştir. Ancak bir dönem gecikmesi %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Diğer taraftan ilgili tabloda kukla değişkenlerinden sec2018 %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu sonuca göre 2018 seçim döneminin M2 üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Diğer seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Modelin R^2 (0.380) ve Düzeltilmiş R^2 (0.275) istatistikleri çıkmıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (3.604) %5 önem seviyesinde anlamlı çıkmış ve model bir bütün olarak anlamlı olmuştur. Ayrıca modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca modelin cusum ve cusum of square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 15'te bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

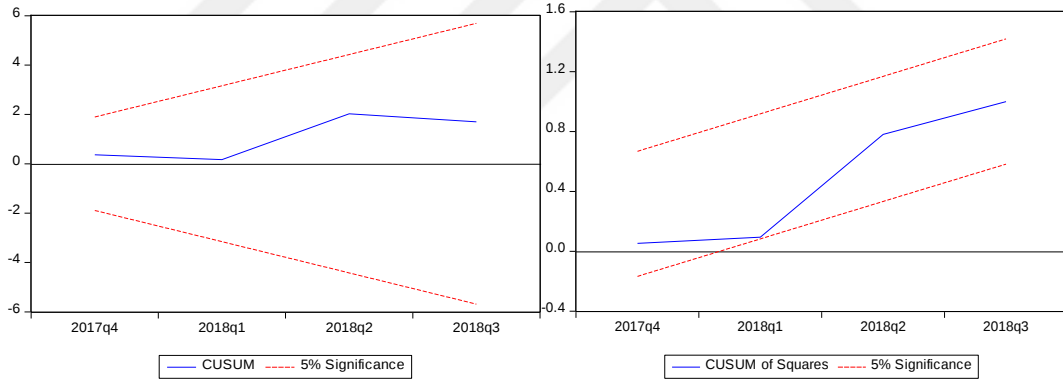
4.4.6. İşsizlik Oranı Test Sonuçları

İşsizlik oranı değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 6) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24: İşsizlik Oranı Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 6

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: $\Delta i0$			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.054	R^2	0.436
SEC2007	-0.118	Düzeltilmiş R^2	0.347
SEC2011	-0.233	F istatistiği	4.877**
SEC2015	0.081	Jargue-Bera	109.198*
SEC2018	-0.153	LM-Test istatistiği	4.952
$\Delta i0(1)$	0.138**	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	14.053
$\Delta i0(2)$	0.007	Cusum Testi	İstikrarlı
$\Delta i0(3)$	0.0802	Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Grafik 16: Model 6 İstikrar Testi



Tablo 24’de İşsizlik Oranı’nın logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu üç dönem olarak tespit edilmiştir. Ancak işsizlik oranının sadece bir dönem gecikmesi %5 önem seviyesinde anlamlı çıkmıştır. Diğer taraftan ilgili tabloda seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 ve sec2018 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin İşsizlik Oranı üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir. Modelin istatistikleri R^2 (0.436) ve Düzeltilmiş R^2 (0.347) olarak çıkmıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (4.877) %5 önem düzeyinde anlamlı çıkmış ve model bir bütün olarak anlamlı olmuştur. Ayrıca modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca modelin cusum ve cusum of square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 16’da bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

4.4.7. Enflasyon Oranı Test Sonuçları

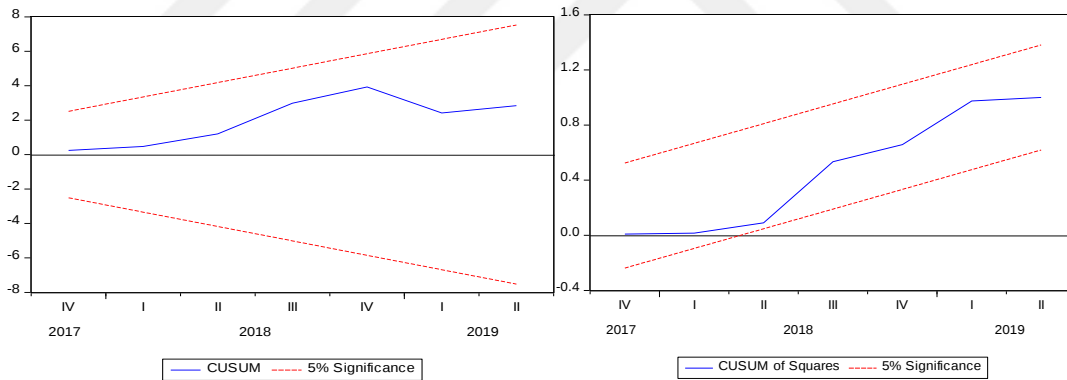
Enflasyon oranı değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 7) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25: Enflasyon Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 7

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: ENF			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	3.127**	R ²	0.291
SEC2007	-0.410	Düzeltilmiş R ²	0.182
SEC2011	-0.693	F istatistiği	2.676**
SEC2015	-0.275	Jargue-Bera	0.270
SEC2018	2.216*	LM-Test istatistiği	8.146
ENF(1)	-0.227	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	10.828
ENF(1)	-0.008	Cusum Testi	İstikrarlı
ENF(2)	-0.337	Cusumsquare Test	İstikrarlı
ENF(3)	0.181**		

Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Grafik 17: Model 7 İstikrar Testi



Tablo 25’te Enflasyon Oranı’nın seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu dört dönem olarak tespit edilmiştir. Ancak enflasyon oranı’nın üç dönem gecikmesi %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca sabit terim %10 önem düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Seçim kukla değişkenlerden Sec 2018 %10 önem düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Bu sonuca göre teoriye uygun olarak seçim dönemlerinde uygulanan genişletici politikalar sonucu enflasyon oranında artış meydana geldiği söylenebilir. Diğer seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Modelin R² (0.291) ve Düzeltilmiş R² (0.182) istatistikleri çıkmıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (2.676) %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca

modelin cusum ve cusum of square grafiklerinden modelin istikrarlı olduğu görülmektedir. Grafik 17’de bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

4.4.8. Yurt İçi Krediler Test Sonuçları

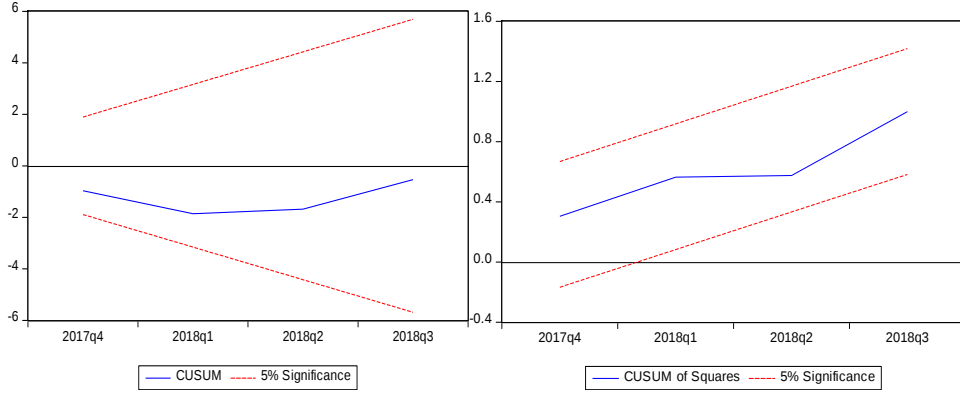
Yurt İçi Krediler değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 8) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26: Yurt İçi Krediler Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 8

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: $\Delta LRYİK$			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.046**	R^2	0.294
SEC2007	0.001	Düzeltilmiş R^2	0.173
SEC2011	0.047*	F istatistiği	2.442***
SEC2015	-0.005	Jargue-Bera	20.246
SEC2018	0.126**	LM-Test istatistiği	3.448
$\Delta LRYİK(1)$	-0.038**	Breusch-Pagan-Godfrey test istatistiği	8.987
$\Delta LRYİK(2)$	-0.023	Cusum Testi	İstikrarlı
$\Delta LRYİK(3)$	-0.059	Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Tablo 26’da Yurt İçi Kredilerin logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu üç dönem olarak tespit edilmiştir. Fakat yurt içi kredilerin bir dönem gecikmesi %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca seçim kukla değişkenlerinden sec2011 %10, sec2018 kukla değişkeni %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer seçim kukla değişkenleri sec2007 ve sec2015 istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bununla birlikte modelin F istatistiği (2.442) %10 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelin R^2 (0.294) ve Düzeltilmiş R^2 (0.173) istatistikleri çıkmıştır. Modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Modele yapılan istikrar testine göre model bir bütün olarak istikrarlı bulunmuştur. Grafik 18’de bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.

Grafik 18: Model 8 İstikrar Testi



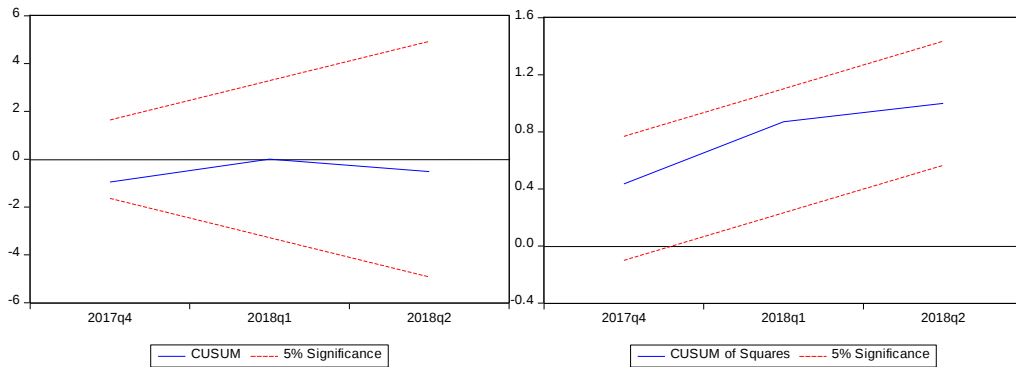
4.4.9. Kamu Bankaları Kredileri Test Sonuçları

Kamu Bankaları Kredileri değişkeninin incelendiği regresyon modeli (Denklem 9) için tahmin modeli ve sonucu Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27: Kamu Bankaları Kredileri Modelinin Regresyon Tahmin Sonuçları Model 9

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: ΔLRKMD			
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Diagnostik Testler	
C	0.021**	R ²	0.203
SEC2007	0.031	Düzeltilmiş R ²	0.096
SEC2011	0.052**	F istatistiği	1.912**
SEC2015	0.010	Jarque-Bera	2.495
SEC2018	0.005	LM-Test istatistiği	1.355
ΔLRKMD(1)	0.014	Breusch-Pagan-Godfrey Test İstatistiği	3.550
ΔLRKMD(2)	0.163	Cusum Testi	İstikrarlı
		Cusumsquare Test	İstikrarlı
Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.			

Grafik 19: Model 9 İstikrar Testi



Tablo 27’de kamu bankaları kredilerin logaritmik devresel farkı için seçim kukla değişkenli modelin sonuçları yer almaktadır. Söz konusu tabloda optimal gecikme uzunluğu iki dönem olarak

tespit edilmiştir. Seçim dönemlerini temsil eden kukla değişkenlerinden Sec2011 %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre seçim sonuçlarını etkilemek amacıyla kamu bankaları kredilerde artış yapılmıştır. Diğer kukla değişkenleri sec2007, sec2015 ve sec2018 istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Bununla birlikte modelin F istatistiği (1.912) %10 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelin R^2 (0.203) ve Düzeltilmiş R^2 (0.096) istatistikleri çıkmıştır. Modelde LM testi ve Breusch-Pagan-Godfrey testlerine göre herhangi bir otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Modele yapılan istikrar testine göre model bir bütün olarak istikrarlı bulunmuştur. Grafik 19’da bu testin sonucunu gösteren cusum ve cusum of square grafikleri sunulmuştur.



SONUÇ ve ÖNERİLER

Kamu tercihi teorisi iktisat ve politika disiplinlerinin kesişme noktasında yer alan bir bilim dalıdır. Dar anlamda kamu tercihi teorisi devlet başarısızlığı ile ilgilidir. Kendi çıkarlarını düşünenlerden oluşan bir piyasada devletin piyasa aksaklıklarını düzeltmede başarısız olduğunu öne sürer. Geniş anlamda ise, ekonominin politika bilimine uygulanması biçiminde tanımlanabilir.

Kamu tercihi teorisi pozitif kamu tercihi ve normatif kamu tercihi olmak üzere iki ayrı inceleme alanı bulunmaktadır. Pozitif kamu tercihi, gerçek yaşamdaki politik kuralların yapısını ve politik karar almada rolü olan kişilerin davranış kalıplarının ekonomik analizini yapmaktadır. Normatif kamu tercihi ise, pozitif kamu tercihi teorisine temel teşkil eden olması gereken olayları inceler. Pozitif kamu tercihi teorisi kamu ekonomisi başarısızlığı teorisi, ortanca seçmen teorisi, oylama kuralları teorisi, çıkar grupları teorisi, bürokrasinin ekonomi teorisi ve politik konjonktür dalgalanmalar teorilerini kapsamaktadır.

Pozitif Kamu Tercihi Teorisinin inceleme alanına giren, Politik konjonktür dalgalanmalar teorisinin temeli 1940'lı yıllarda Kalecki ve Akerman'ın çalışmalarına kadar uzansa da asıl formel şeklini 1975 yılında William Nordhaus ile almıştır. Teori seçim dönemlerinde politikacıların seçimi kazanmak için ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda nasıl manipüle ettiğini analiz eder. Politikacılar seçimlerden önce uyguladıkları toplam talebi artırıcı politikalar ile seçmenleri etkilemeye çalışır. Seçimlerden sonra uygulanan genişletici politikaların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için politika değişikliğine giderler.

Politik konjonktür dalgalanmalar teorisi, Geleneksel Politik Konjonktür Teorileri ve Rasyonel Politik Konjonktür Teorileri olmak üzere iki ana kısma ayrılmıştır. Herbir teori kendi içinde yine iki kısma ayrılarak Geleneksel Fırsatçı Model, Geleneksel Partizan Model, Rasyonel Fırsatçı Model ve Rasyonel Partizan Model olarak sınıflandırılmıştır. Geleneksel modellerde adaptif beklentiler, Rasyonel modellerde rasyonel beklentiler geçerlidir.

Geleneksel fırsatçı modelin öncüsü William Nordhaus'a göre, politikacılar fırsatçı, seçmenler miyoptur. Politikacılar fırsatçı politikalar uygulayarak, geleceği öngöremeyen seçmeni kandırma eğilimindedirler. İktidar partisi seçim öncesi dönemde ekonominin iyi gittiğini göstermek için genişletici iktisat politikaları uygular. Seçim sonrasında ise uygulanan genişletici iktisat politikaların etkisi ile ekonominin bozulan dengesini düzeltmek için daraltıcı iktisat politikaları uygularlar. Bu durum politik konjonktür dalgalanmalarının oluşumuna sebebiyet verir.

Geleneksel Partizan model, Douglas Hibbs tarafından 1977 yılında ortaya çıkarılmıştır. Hibbs'e göre, farklı ideolojilerdeki partiler farklı politikalar uygularlar. Sol partiler işsizliğin düşürülmesi ile ilgilenirken, sağ partiler enflasyonun düşük olması ile ilgilenir. Ayrıca sermaye sahibi seçmen yüksek enflasyondan zarar görmemek için sağ partiye, ücretli işlerde çalışan seçmen grubu ise işsizliği azaltıcı iktisat politikalarına önem veren sol partiye oy verir.

Geleneksel politik konjonktür teorilerinin ardından rasyonel beklentilerin ortaya çıkması ile politik konjonktür dalgalanmalar literatüründe yeni bir dönem başlamıştır. Rasyonel politik konjonktür teorilerinde seçmenlerin rasyonel oldukları, sistematik olarak politikacılar tarafından kandırılmayacağı ileri sürülmüştür. Seçmenlerin bu özelliğinden ötürü oluşacak politik konjonktür dalgalanmalar kısa süreli gerçekleşmektedir. Rasyonel politik konjonktür teorileri de tıpkı geleneksel modellerde olduğu gibi Rasyonel Fırsatçı Model ve Rasyonel Partizan Model başlıkları ile incelenmektedir.

Rasyonel Fırsatçı Modelin öncülerinden, Rogoff ve Sibert (1988) bilinen makalelerinde, seçmenlerin eksik bilgiye sahipken, hükümetin tam bilgiye sahip olması dolayısıyla aralarında bilgi asimetrisi olduğunu ileri süren teorik bir model kurmuştur. Bu bağlamda, politikacılar vergiler ve hükümet harcamaları gibi ekonomik politika değişkenlerini manipüle ederek, belirli bir düzeyde kamuoyu oluşturma yeteneği olarak anlaşılan, seçmenlere yeterlilik sinyali vermeye çalışmaktadır. Rasyonel Partizan Modelin öncüsü Alesina (1987), rasyonel seçmenlerin olduğu, ekonominin bir fonksiyonu olarak, siyasi partiler iktidara geldiğinde farklı davranma eğiliminde olduğunu ileri süren teorik bir model geliştirmiştir. Alesina'ya göre, Amerika'da Cumhuriyet yönetimlerinin göreve başladığında durgunluk görüldüğünü, demokratik hükümetlerin göreve başladığında ise trendin üstünde büyüme ve yüksek enflasyon görüldüğüne dikkat çekmiştir

Bu çalışmada literatüre göre gelişmekte olan ülkeler için en uygun teori olan Geleneksel Politik Konjonktür Teorileri test edilmiştir. Geleneksel fırsatçı model, Alesina, Cohen ve Roubini'nin 1992 yılında yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif model kullanılmıştır. Çalışmada 2007, 2011, 2015 ve 2018 yıllarında gerçekleşen 4 genel seçim değerlendirilmiştir. Bu çalışmada Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Teorisi cari transferler, gayri safi yurt içi hasıla, işsizlik oranı, kamu harcamaları, dar para arzı (M1), geniş para arzı (M2) yurt içi krediler, enflasyon oranı ve kamu bankaları kredileri verilerinin kullanılarak, her bir seçimin etkisi ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu değişkenlerin tercih edilmesinin sebebi literatürdeki önemli çalışmaların bu değişkenleri tercih etmesidir. Literatürdeki çalışmalardan farklı olarak 2003-2019 dönemindeki iktidar partisi incelenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, cari transferlerin bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 1)'de, geçmiş dönem cari transferlerin cari dönem cari transferlerini pozitif yönde etkilediği ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Geleneksel

Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminde genişletici politikalar uygulayarak cari transferlerde geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek cari transferleri düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Ancak regresyon sonuçları bu ilişkinin varlığına ilişkin bir işaret göstermemektedir. Seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 ve sec2018 istatistiki olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin Cari Transferler üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığı anlamına gelmektedir.

Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 2)'de, geçmiş dönem gayri safi yurt içi hasılanın cari dönem gayri safi yurt içi hasılayı pozitif yönde etkilediği ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminden önce genişletici politikalar uygulayarak Gayri Safi Yurt İçi Hasılda geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Ancak regresyon sonuçları bu ilişkinin varlığına ilişkin bir işaret göstermemektedir. Seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 ve sec2018 istatistiki olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığı anlamına gelmektedir.

Kamu harcamalarının bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 3)'de, kamu harcamalarının 4.gecikmesinin kamu harcamaları üzerindeki etkisini gösteren katsayı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminden önce genişletici politikalar uygulayarak kamu harcamalarında geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek kamu harcamalarını düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Seçim kukla değişkenlerinden sec2018 bu görüşü destekler niteliktedir. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların seçim dönemlerinde genişletici maliye politikası izledikleri, kamu harcamaları üzerinde bir manipölasyon yaptıkları böylece politik konjonktür dalgalanmalara neden olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer seçim kukla değişkenleri ise sec2007, sec2011 ve sec2015 ise anlamlı değildir.

M1 para arzı için anlamlı bir model kurulamamış olmakla birlikte, M2 para arzının bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 5)'de, sabit terimin anlamlı olduğu görülmektedir. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminden önce genişletici politikalar uygulayarak M2 para arzında geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek M2 para arzını düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Seçim kukla değişkenlerinden sec2018 bu görüşü destekler niteliktedir. Diğer seçim kukla değişkenleri ise sec2007, sec2011 ve sec2015 ise anlamlı değildir.

İşsizlik oranının bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 6)'de, işsizlik oranının bir dönem gecikmesi istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminde genişletici politikalar uygulayarak işsizlik oranında geçici bir düşüşe sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek işsizlik oranında yükselme olması beklenmektedir. Ancak regresyon sonuçları bu ilişkinin varlığına ilişkin bir işaret göstermemektedir. Seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 ve sec2018 istatistiki olarak anlamlı değildir. Kukla değişkenlerin anlamlı olmaması seçim dönemlerinin işsizlik oranı üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığı anlamına gelmektedir.

Enflasyonun bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 7)'de, geçmiş dönem enflasyonun cari dönem enflasyonunu pozitif yönde etkilediği ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuç enflasyonun kendini besleyen bir döngüde olduğunu destekler niteliktedir. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminde genişletici politikalar uygulayarak enflasyonda geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek enflasyonu düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Böyle bir ilişkinin Türkiye içinde beklenmesi bağlamında regresyon sonuçları bu ilişkinin varlığına ilişkin bir işaret göstermektedir. Seçim kukla değişkenlerinden sec2018 değişkeni istatistiki olarak anlamlı olmakla birlikte katsayının işareti beklenen yönde çıkmıştır. Diğer seçim kukla değişkenleri sec2007, sec2011, sec2015 istatistiki olarak anlamlı değildir.

Yurtiçi Kredilerin bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 8)'de, yurtiçi kredilerin 1.gecikmesinin yurt içi krediler üzerindeki etkisini gösteren katsayı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminden önce genişletici politikalar uygulayarak yurt içi kredilerde geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek yurt içi kredileri düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Seçim kukla değişkenlerinden sec2011 ve sec2018 bu görüşü destekler niteliktedir. Diğer seçim kukla değişkenleri ise sec2007 ve sec 2015 ise anlamlı değildir.

Kamu Bankaları Kredilerinin bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denklemi (Model 9)'da, sabit terimin anlamlı olduğu görülmektedir. Geleneksel Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmalar Teorisi'ne göre, siyasi iktidarların, seçim döneminden önce genişletici politikalar uygulayarak kamu bankaları kredilerinde geçici bir artışa sebebiyet vereceği ancak seçim sonrasında ise daraltıcı politikalara ağırlık vererek kamu bankaları kredilerini düşürme yönüne gitmeleri beklenmektedir. Seçim kukla değişkenlerinden sec2011 bu görüşü destekler niteliktedir. Diğer seçim kukla değişkenleri ise sec2007, sec2015 ve sec 2018 ise anlamlı değildir.

Çalışmadan ortaya çıkan sonuçlar toplu olarak ele alındığında, Türkiye’de seçim dönemlerinde uygulanan ekonomi politikalarında değişiklik olduğu şeklinde yorumlanabilir. Politik konjonktür dalgalanmaları oluşmadan önlenmesi ülke ekonomisini olumsuz etkilememesi adına önemlidir. Her ne kadar bu dalgalanmaların önüne tamamen geçmek imkansız olsa da yapılması gereken dalgalanmaların maliyetinin en aza indirilmesidir. Bu tür dalgalanmaların önlenmesi için bazı yöntemler önerilebilir. Örneğin, kişi ve kurumların haklarının yasal güvence altına alınması; iktidardaki politikacıların yetkilerinin yasalarla sınırlandırılması ve bazı yetkilerinin bağımsız, düzenleyici ve denetleyici kurumlara devredilmesidir. Yasa yapma gücü, iktidardaki politikacılara aittir. İktidarı elinde bulunduran politikacılardan kendi güçlerini kısıtlayıcı yasaları onaylamasını beklemek imkansız olarak görülebilir. Ancak ekonomik ve siyasal krizler gibi mücbir sebepler bunu zorunlu kılabilmektedir.

Bu çalışmada genel seçimler değerlendirilmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda belediye seçimlerinin de çalışmalara eklenmesi, başka ülkeler ile kıyaslamalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca farklı ekonometrik yöntemler kullanılarak, para politikasındaki, eğitim, sağlık harcamalarındaki dalgalanmalar araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akerman, J. (1947), “Political Economic Cycle” *Kyklos*, 1, 107-117.
- Akalın, Gülsüm ve Erkişi, Kemal (2007) “Türkiye’de Seçim Ekonomisi Uygulamalarının Geleneksel Oportünist Seçim Çevrimleri Açısından Değerlendirilmesi” **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 3(5).
- Akan, Yusuf ve Kanca, Osman Cenk, “Ekonomide Partizan Etkiler” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (48), 1-15.
- Aktan, Can (2002), **Anayasal İktisat**, Ankara, Siyasal Kitabevi
- Aktan, Coşkun Can (2010), “Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, 2(1), 168-182.
- Aktan, Coşkun Can ve Dileyici, Dilek (2009) “Politik Süreçte Eksik Enformasyon Sorunu Ve Mali Kararlar Üzerindeki Etkisi: Kamu Tercihi Perspektifi” **Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, 1(1).
- Aktan, Coşkun Can (2011) “Devletin Büyümesi ve Devletin Başarısızlığının Anatomisi” **Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, 3(1), 29-49.
- Aktan, Coşkun Can (2018) “**Yeni İktisat Okulları ve İktisadi Düşünce**” Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aktan, Coşkun Can (2019) “Türkiye’de Kamu Tercihi İktisadi ve Anayasal Politik İktisat ” Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aktan, Coşkun Can (2020), **Davranışsal Politik İktisat**,
- Alesina, Alberto, Gerald Cohen ve Nouriel Roubini (1992), “Makroeconomic Policy And Elections in OECD Democracies”, **NBER Working Paper, National Bureau of Economic Research**, 227-262.
- Alesina, Alberto, Roubini, Nouriel ve Cohen, Gerald. D. (1997), “**Political Cycles and the Macroeconomy**”, MIT Press.
- Alt, J. E., & Chrystal, K. A. (1983), “Political Economics (Vol. 2). Univ of California Press.
- Altun, Tülin (2014), “Türkiye’de Fırsatçı ve Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2010” **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 36(2).
- Andrikopoulos, Andreas ve Prodromidis, Kyprianos (2004), “Fiscal Policy and Political Business Cycles in the EU ”, **European Journal of Political Economy**, 20(1).

- Akhmedov, Akhmed ve Zhuravskaya, Ekaterina (2004) “Opportunistic Political Cycles: Test in A Young Democracy Setting” **The Quarterly Journal of Economics**, 119(4), 1301-1338.
- Aslan, Ramazan (2018), Politik Ekonomi Göstergelerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Panel Veri Analizleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, Davut ve Gökmen, Gülizar Samur (2013), “Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 15(1).
- Balan, Feyza (2016), “Politik istikrar ve Devlet Harcamaları İlişkisi: 1986-2013 Var Analizi”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 14 (27).
- Berber, Metin ve Bocutoğlu, Ersan (2021), **Mikro İktisada Giriş**, Murathan Yayıncılık, Ankara.
- Berger, Helge ve Ulrich Woitek (1997), “Searching for Political Business Cycles in Germany”, **Public Choice**, 91 (2), 179-197.
- Block, Steven A. (2001), “Political Business Cycles, Democratization and Economic Reform: The Case of Africa”, **Journal of Development Economics**, 67, 205- 228.
- Buchanan, James M. (1991) “Constitutional Economics” **The World of Economics**, Palgrave Macmillan, London.
- Bulut, Öznur Akyol ve Şahintürk, Deniz Alçın (2019) “Mali Disiplini Sağlama Yolunda Mali Kural Uygulamaları” **Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 26(2).
- Bulutoğlu, Kenan (2003) “**Kamu Ekonomisine Giriş**” Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Cagan, P. (1956). The monetary dynamics of hyperinflation. Studies in the Quantity Theory of Money. M. Friedman(Eds.), Studies in the Quantity Theory of Money, Chicago, University of Chicago Press.
- Candela, R. A. (2018). Public Choice: The Virginia School. Encyclopedia of Law and Economics.
- Caporaso, James A. ve Levine, David P. (1992), “**Theories of Political Economy**” Cambridge University Press.
- Carlsen, Fredrik (1997), “Counterfiscal Policies and Partisan Politics: Evidence From Industrialized Countries”, **Applied Economics**, 29(2).
- Cural, Mehmet ve Eyigün Enes (2022), “Politik Konjonktür Dalgalanmaları: Kırılgan Beşli Analizi” **Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi**, 5(5).
- Çelebi, Kemal (2000) “Liberal Ekonomik Düşüncede Kamu Kesiminin Büyüklüğü Sorunu” Emek Matbaası, Manisa.

- Dayıoğlu, Tuğba ve Aydın, Yılmaz (2020) “İktisat Politikalarının Etkinliği: Uyarlamacı Bekleyişler Ve Rasyonel Beklentiler Hipotezi”, **İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi**, 5(12), 168-180.
- Demir, İmran (2020), “Devletlerarası Ekonomik İlişkileri Düzenleyen Uluslararası Örgütlerin Politik Ekonomisi: Devletler, Çıkar Grupları ve Örgüt Bürokrasisi Kısacasında Küresel Yönetişim”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, 15(53).
- Deringöz, Ayşe Arı (2013) “Politik İş Çevrimleri ve Makro Ekonomik Değişkenler Üzerinde Etkiler” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Divanoğlu, Sevilay Uslu (2017) “Siyasal İletişim Sürecinin Belirleyicileri” **The Journal Of Academic Social Science Studies**, 62, 399-415.
- Downs, Anthony (1957b), “An Economic Theory of Democracy”, New York: Harper&Row
- Downs, Anthony (1957a), “An Economic Theory of Political Actions in Democracy. Journal of Political Economy, 65(2), 135-150
- Dubois, Eric (2016), “Political Business Cycles 40 Years After Nordhaus” **Public Choice**, 166(1-2), 235-259.
- Dura, Yahya Can vd. (2018), “Kurumsal İktisadın Tarihsel Kavramsal ve Metodolojik Bir Değerlendirmesi”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 487
- Eğilmez, Mahfi ve Kumcu, Ercan (2011), **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması**, 16. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Ekelund, Robert B., Jr., and Robert D. Tollison (1986), **Economics**, Boston: Little, Brown and Company.
- Erdoğan, Seyfettin (2004) “Politik Konjonktür Hareketleri Teorisi Perspektifi ile Siyaset –Ekonomi İlişkileri”, İstanbul: Değişim Yayınevi.
- Erdoğan, Seyfettin ve Bozkurt, Hilal (2009) “Demokratik Rejimlerde Politik Parasal Konjonktür Hareketleri: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme” **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 10(2).
- Eren, Ercan (2022), Politik İktisat- Ekonomi Politik: Tarihsel ve Kavramsal Gelişim, **İktisat ve Toplum Dergisi**, Sayı: 140
- Erkişi, Kemal (2007), Seçim Çevrimleri Teorileri: Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir İnceleme (1950-2006), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Eryılmaz, Filiz (2014), Politik Konjonktür Teorileri Işığında Türk İktisat Politika Çıktılarının Analizi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa.

- Eryılmaz, Filiz (2017), “Politik Konjonktür Teorilerine Farklı İki Yaklaşım” **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5 (61).
- Eryılmaz, Filiz ve Murat, Dilek (2016), “Politik Konjonktür Teorileri: Türkiye’den Kanıtlar”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 14(1), 248-268.
- Eyigün, Enes ve Cural, Mehmet (2022) “Politik Konjonktür Dalgaları: Kırılgan Beşli Analizi, **Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi**, 5(5).
- Fair, R. C. (1975) “On Controlling the Economy to Win Elections Cowles Foundation Discussion Paper No 397
- Faust, Jon ve Irons, John S. (1999) “Money, Politics And The Post-War Business Cycle” **Journal Of Monetary Economics**, 43(1).
- Ferre, Montserrat ve Manzano, Carolina. (2014) “Rational Partisan Theory With Fiscal Policy and An Independent Central Bank” **Journal of Macroeconomics**, 42, 27-37.
- Franzese, Robert J. (2002) “Electoral and Partisan Cycles in Economic Policies and Outcomes” **Annual Reviews of Political Science**, 5:369-421.
- Freidman, Milton (1972), “Monetary Policy.Proceedings of the American Philosophical society, 116(3), 183-196.
- Frey, B.S. ve Schneider, F. (1978a), “A Politico-Economic Model of the United Kingdom’, **Economic Journal**.
- Frey, B.S. ve Schneider, F. (1978b), “An Empricial Study of Politico Economic Interaction in the United States’, Review of Economics and Statistics.
- Frey, Bruno ve Lau, Lawrence. J. (1968) “Towards a Mathematical Model of Government Behaviour” **Zeitschrift für Nationalökonomie/Journal of Economics**, (H. 3/4), 355-380.
- Friedman, Milton & Rose Friedman (1980) Free To Choose, New York: Harcourt Brace Jovanovich,
- Ginsburg, Tom (2002), “Ways of Criticizing Public Choice: The Uses of Empiricism and Theory in Legal Scholarship”, University of Illinois Law Review, Vol.2002, No.4
- Gouzoulis, Giorgos ve Constantine Collin (2019), “Class Conflict, Fiscal Policy, And Wage-Led Demand: A model of Kalecki’s Political Business Cycle” **Corvinus Journal of Sociology and Social Policy**, 10(2), 51-69.
- Gökdemir, Süleyman (2016), “Politik Konjonktür Dalgaları ve Geleneksel Fırsatçı Modelin Türkiye’ye Uygulanması (1950-2013)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Trabzon.

- Gumata, Nombulelo ve Ndou, Eliphas (2019), “Capital Flows, Credit Markets and Growth in South Africa: The Role of Global Economic Growth, Policy Shifts and Uncertainties” **Springer Nature**.
- Gür, Timur Han ve Akbulut, Hale (2012), “Gelişmekte Olan Ülkelerde Politik İstikrarın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi” **Sosyoekonomi**, 17(1).
- Güriş, Selehattin ve Çağlayan Ebru (2010) “**Ekonometri Temel Kavramlar**” Der Yayınları.
- Güriş, Selehattin ve diğerleri (2017) “**Eviews ile Temel Ekonometri**” Der Yayınları.
- Hall, Steven ve Nishikawa,Misa (2018) “Alternation of Parties in Power and Economis Volatility: Testing the Rational Partisan Hypothesis and Policy Learning Hypothesis” **Economics of Governance**, 19(2).
- Hibbs, Dougles, (1977) “Political Parties and Macroeconomic Policy”, **American Political Science Review**, 71(4).
- Ho, Sin-Yu ve Iyke, Bernard Njindan (2019) “Unemployment And İnflation: Evidence of a Nonlinear Phillips Curve in the Eurozone” **The Journal of Developing Areas**, 53(4).
- Işık, Gülcan (2018) “Baskı Grubu ve Siyaset İlişkisi: TÜSİAD'ın 2002 Yılı Türkiye Siyasal Hayatı İçindeki Yeri” **Journal of Communication Theory & Research/İletişim Kuram ve Arastırma Dergisi**, (46).
- Izadkhasti, Hojjat (2020), “Applying Political Business Cycle to Explain Macroeconomic Policies in Iran: A Public Choice Perspective” **International Journal of Economics and Politics**, 1(2), 175-197.
- İnal, Vedit (2022), İktisattan Politik İktisada, İktisat ve Toplum Dergisi, Sayı :140
- Kalecki, Michal (1943), “**Political Aspects of Full Employment**” New York and London.
- Karaçor, Zeynep ve Saraç, Taha Bahadır (2004) “Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorileri Çerçevesinde Seçim Ekonomisi Kavramı Ve (1980-2004) Dönemi Türkiye Uygulaması” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, 7.1-2: 101-118.
- Kaymakçı, Ramazan (2020), “Politik Konjonktür Hareketlerinin Kamu Harcamaları Üzerindeki Etkisi: 1980 Sonrası Dönem” **Vergi Raporu**, 249, 122-147
- Khemani, Stuti (2004) “Political Cycles İn A Developing Economy: Effect Of Elections İn The Indian States” **Journal Of Development Economics**, 73(1), 125-154.
- Kim, Daesik (2018), “Do Gubernatorial Elections Influence the Local Housing Market and Stocks of Local Companies in South Korea?” Research on Political Business Cycle in South Korea from 2010 to 2016 “**연구방법논총**” 3(2), 33-65.

- Kirmanoglu, Hülya (2013) “**Kamu Ekonomisi Analizi**” Beta Basım Yayım,
- Kitapçioğlu Yüksel, Tülay (2013) “Baskı Grupları Ve Demokrasi” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, (106), 357-392.
- Kolios, Bill. (2019), “Political Business Cycles in Australia Elections and Party Ideology” **Journal of Time Series Econometrics**, 11(2).
- Kramer, G. H. (1971), “Short-term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896–1964” , American Political Science Review, 65(1), 131–143
- Kul, Gizem Esra ve Yüksel, Cihan (2018), “İktisat İle Siyaset Bilimini Birleştiren İki Farklı Sistematik Yaklaşım: Kamu Tercihi Teorisi Ve Bağımlı Gelişme Teorisi” **Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**”, 16(3), 89-104.
- Kuşat, Nurdan ve Dolmacı, Nilgün (2011) “Kamu Tercihi Teorisi Çerçevesinde Seçim Ekonomisi Kavramının Değerlendirilmesi”, **C.Ü.İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 12(1).
- Lasswell, Harold D (1958), “Politics: Who Gets What, When and How”, Meridian Books, Cleveland.
- Lemieux, S. (2004) “Constitutional Politics And The Political Impact Of Abortion Litigation: Judicial Power And Judicial Independence In Comparative Perspective.” University Of Washington.
- Mueller, Dennis. C. (2003) “**Public Choice III** ” New York: Cambridge University Press
- Muth, John F. (1961), “Rational Expectations and the Theory of Price Movements”, **Econometrica**, 29(3), 315-335.
- Nordhous, William (1975), “The Political Business Cycle” Review of Economic Studies 42 (2).
- Olson, Mancur (1971) “The Logic of Collective Action, Public Goods and The Theory of Groups, Harvard University Press, USA.
- Önder, İzzettin (2022), “Yeniden Politik İktisat” **İktisat ve Toplum Dergisi**, Sayı:140
- Onur, Sara (2002) “Politik Bütçe Döngüleri ve Türkiye Ekonomisi (1975-2000)” **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21(2), 85-126.
- Özel, Hüseyin (2022), Politik İktisat, **İktisat ve Toplum Dergisi**, Sayı: 140
- Özkan Filiz ve Tarı Recep (2010), “Türkiye’de 1980 Sonrası Seçim Dönemlerinin Politik Konjonktürel Dalgalanmaları Teorisi Çerçevesinde Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (36), 223-238.
- Öztürk, Nazım (2007), Kamu Tercihinin Tespitinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları, Palme Yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, Nazım (2018), **Kamu Tercihi Kuramı**, Ekin Yayıncılık, Bursa.

- Parlaktuna İnci ve Bahçe, Abdullah Burhan (2006) “Politik Konjonktür Dalgalanmalarının Ekonomi Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması (1980-2006)”, **Eskişehir Orhangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 7.2: 1-19.
- Peña-Miguel, Noemi ve Cuadrado-Ballesteros, Beatriz (2020), “Partisan and Electoral Cycles in Privatisation” **Political Studies**, 68(3), 617-633.
- Prašćević, Aleksandra (2020), “The Applicability of Political Business Cycle Theories in Transition Economies” **Zagreb International Review of Economics & Business**, 23(SCI), 73-90.
- Robert B. Ekelund, and Robert D. Tollison., Economics, Boston: Little, Brown and Company, 1986. s.687-688ç Aktaran: Coşkun Can Aktan, “Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi”, http://www.canaktan.org/ekonomi/anayasal_iktisat/monetarizm/aktan-monetarizm.htm (10.08.2005)
- Rogoff, Kenneth ve Sibert, Anne (1988) “Elections and Macroeconomic Policy Cycles”. **The Review of Economic Studies**, 55(1), 1-16.
- Sakurai, Sergio Naruhiko ve Menezes-Filho, Naercio (2010) “Opportunistic and Partisan Election Cycles in Brazil: New Evidence at the Municipal Level” **Public Choice**, 148(1), 233-247.
- Savaş, Vural (2000), **Piyasa Ekonomisi ve Devlet**, Liberte Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Savaş, Vural (2016), **Politik İktisat**, Beta Yayınları, İstanbul.
- Sedmíhradská, Lucie., Kubík, Rudolf. ve Haas, Jakub (2011) ” Political Business Cycle in Czech Municipalities” **Prague Economic Papers**, 20(1), 59-70.
- Seyidoğlu, Halil. (2002), **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, İstanbul, Güzem Can Yayınları.
- Snowdon, B., Vane, H., Wynarczyk, P. (1995), “A Modern Guide to Macroeconomics An Introduction to Competing Schools of Thought”, England: Edward Elgar Publishing Company, 156.
- Sezgin, Şennur (2007) “Türkiye’de Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2003 Dönemi” **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 62(02), 135-154.
- Sultakeyev, K. (2016) “The Impact Of Political Business Cycle On The Budget Deficit Of The Kyrgyzstan” **Реформа**, 2: 15-24.
- Şen, Sedef (2020), “İleri Demokrasilerde Politik Bütçe Dalgalanmaları Ortaya Çıkar mı?” **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(3).
- Şimşek, Türker (2015) “Politik İstikrarsızlık Çerçevesinde Politika ve İktisat Etkileşimi” **Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives**, 3 (2), 39-54.

- Şimşek, Türker (2015), Modern Konjonktür Teorileri Çerçevesinde Ekonomik Dalgalanmalar: Politik İstikrarın Etkileri Üzerine Panel Veri Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabellini, Guido ve Alesina, Alberto, “Voting on the Budget Deficit”, *The American Economic Review*, 80/1, 37-49.
- Tarawalie, A. B , Ahortor, C. R. K, Adenekan, A., ve Conte, M. (2012) “Political Business Cycles and Macroeconomic Convergence in the WAMZ: The Case of Ghana and Nigeria” **Journal of Monetary and Economic Integration**, 11(1), 59-94.
- Tarı, Recep (2011), **Ekonometri**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Tayyar, Ahmet Emrah (2017), “Politik Para Arzı Dalgalanmaları: Türkiye Örneği” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Tayyar, Ahmet Emrah (2017) “Political Monetary Cycles In Coalition And Single Party Government Periods: A Case Study On Turkey.” **Annals Of'constantin Brancusi' university Of Targu-Jiu. Economy Series**, 6.
- Telatar, Funda (2004), “**Politik İktisat Politikası**” , İmaj Yayınevi.
- Tollison, Robert D. (1988), “Public Choice and Legislation” **Virginia Law Review**, 74 (2).
- Tomanbay, Mehmet (2019), “İktisadi Düşüncenin Gelişimi ve İktisat Okulları”, **Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 8(15), 31-45.
- Tullock, Gordon, A. Seldon ve G. L. Brady (2002) “**Government Failure: A Primer in Public Choice**, **Cato Institute**, Washington.
- Türkcan, Ergün (2002) “Ekonomi Politik Hiç Ölmedi ki” **İktisat ve Toplum Dergisi**, Sayı:240.
- Williams, John T. (1990) “The Political Manipulation Of Macroeconomic Policy” **American Political Science Review**, 84(3), 767-795.
- Yamak, Rahmi ve Erdem, Havvanur Feyza (2017), “**Uygulamalı Zaman Serisi Analizleri**” Celepler Matbacılık, Trabzon.
- Yamak, Rahmi ve Köseoğlu, Mustafa (2008), **Uygulamalı İstatistik ve Ekonometri**, 4. Baskı, Aksakal Kitabevi, Trabzon.
- Yar, Fatih (2015), “Türkiye’de 2007 ve 2011 Yılı Milletvekili Genel Seçimlerinin Politik Konjonktür Dalgalanmaları Açısından Değerlendirilmesi”, **A Journal of Policy and Strategy**, 1(2)
- Yegen, Baki (2018), “Türkiye’de ve Seçilmiş Ülkelerde Politik Bütçe Döngülerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi (1996-2015), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Yıldırtan, Dina akmur (2017) “E-Views Uygulamalı Temel Ekonometri” Türkmen Kitabevi.

Yolal, Merve (2018), “Nobel dl Sahibi James M. Buchanan’ın Konseptinden Kurallar” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 17(65), 160-179.

Zübeyir Turan, Zeynep ztrk, Mehmet Karaaslan (2018), “Gelişmekte Olan lkelerde Maliye Politikası Amaçlarının ve Araçlarının nemi”, **5th International Congress on Political Economic and Social Studies**.



ÖZGEÇMİŞ

2002 yılında Trabzon Lisesi'ni, 2008 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü'nü bitirdi. 2013 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalında yüksek lisans programını tamamladıktan sonra aynı yıl doktora öğrenimine başladı. KURUÇELİK, 2012-2017 yılları arasında Avrasya Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

KURUÇELİK, evli olup İngilizce bilmektedir.